

2000

ՄԻԱԿՈՐԿԱԾ ԱԶԳԵՐԻ՝
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ԿՆՔԿԱԾ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱԿԱԿԱՆ
ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

UNESCO Cultural Heritage Laws Database
(Copyright and Disclaimer apply)

ԵՐԵՎԱՆ 2000

**ՄԻԱԿՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ԿՆՔՎԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ**

- ◆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1960 թ. դեկտեմբերի 14)
- ◆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1989 թ. նոյեմբերի 10)
- ◆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ ԶԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ (1954 թ. մայիսի 14)
- ◆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԱՊՕՐԻՆԻ ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄԸ, ԱՐՏԱՅԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆ ԱՐԳԵԼԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1970 թ. նոյեմբերի 14)
- ◆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԺԱՌԱԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1972 թ. նոյեմբերի 16)

ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ՝ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ
ԿՆՔՎԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

INTERNATIONAL LEGAL INSTRUMENTS
ADOPTED
WITHIN THE FRAMEWORK OF THE UNITED NATIONS
EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL
ORGANIZATION

Հրատարակության է պատրաստվել
ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գործերով Հայաստանի
Ազգային հանձնաժողովի
և
Միջազգային իրավունքի հայկական
ընկերակցության կողմից

Prepared for the publication by the
Armenian National Commission for UNESCO
and
Armenian Association of International Law

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Մ Ե Ծ
Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ Ա Տ ՈՒ Ն

**ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԽՏՐԱՎԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍԻՆ
(1960 թ. դեկտեմբերի 14)**

Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսը 1960թ. նոյեմբերի 14-ից դեկտեմբերի 15-ը Փարիզում հրավիրված իր տասնմեկերորդ նստաշրջանում

հիշեցնելով, որ Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիրը սահմանում է խտրականության անթույլատրելիության սկզբունքը և հռչակում յուրաքանչյուր մարդու կրթության իրավունքը,

ուշադրության առնելով, որ կրթության բնագավառում խտրականությունը համարվում է այդ Հռչակագրում շարադրված իրավունքների խախտում,

ուշադրության առնելով, որ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը, իր Կանոնադրության համաձայն, նպատակ ունի համագործակցություն հաստատել ազգերի միջև, որպեսզի ապահովվի մարդու իրավունքների համընդհանուր հարգումը և բոլորի համար կրթություն ստանալու հնարավորության հավասարությունը,

ճանաչելով, հետևաբար, որ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը, հաշվի առնելով ազգային կրթական համակարգերի բազմազանությունը, պարտականություն ունի ոչ միայն վերացնելու կրթության բնագավառում խտրականության ցանկացած ձև, այլև խրախուսելու այդ բնագավառում բոլորի համար հավասար հնարավորություն ու վերաբերմունք,

իր տրամադրության ներքո ունենալով կրթության բնագավառում խտրականության տարբեր առումների վերաբերյալ առաջարկություններ, որոնք կազմում են նստաշրջանի օրակարգի 17.1.4 կետը,

որոշած լինելով իր տասներորդ նստաշրջանի ժամանակ, որ այդ հարցը միջազգային կոնվենցիայի, ինչպես նաև անդամ պետությունների հանձնարարականների առարկա է,

ընդունում է 1960 թ. դեկտեմբերի 14-ին սույն կոնվենցիան:

Հոդված 1

1. Սույն կոնվենցիայի նպատակի համար «խտրականություն» արտահայտությունը ներառում է ցանկացած տարբերություն, բացառություն, սահմանափակում կամ նախապատվություն՝ ռասայի, մաշկի գույնի, սեռի, լեզվի, կրոնի, քաղաքական կամ այլ համոզմունքների, ազգային կամ սոցիալական պատկանելության, տնտեսական դրության կամ ծննդի հիմքով, ինչի նպատակը կամ հետևանքն է կրթության բնագավառում հավասար վերաբերմունքի վերացումը կամ խախտումը, մասնավորապես.

- a) որևէ անձի կամ անձանց խմբի՝ ցանկացած տեսակի կամ մակարդակով կրթություն ստանալու հնարավորությունից զրկելը,
- b) որևէ անձի կամ անձանց խմբի կրթությունը ցածր ստանդարտով սահմանափակելը,
- c) որևէ անձի կամ անձանց խմբի համար կրթական առանձին համակարգեր կամ ուսումնական հաստատություններ ստեղծելը կամ պահպանելը, բացի այն դեպքերից, որոնք նախատեսված են կոնվենցիայի 2 հոդվածի դրույթներով,
- d) որևէ անձի կամ անձանց խմբի համար մարդկային արժանապատվությանը անհարիր պայմաններ ստեղծելը:

2. Սույն կոնվենցիայի նպատակների համար «կրթություն» արտահայտությունը վերաբերում է կրթության բոլոր տեսակներին ու մակարդակներին և ներառում է կրթություն ստանալու հնարավորությունը, կրթության ստանդարտն ու որակը, ինչպես նաև կրթություն տալու պայմանները:

Հոդված 2

Հետևյալ իրավիճակները չեն դիտվում որպես խտրականություն սույն կոնվենցիայի 1 հոդվածում ամրագրված իմաստով, եթե դրանք բույլատրվում են առանձին պետություններում՝

- a) կրթական առանձին համակարգերի կամ ուսումնական հաստատությունների ստեղծումը կամ պահպանումը տարբեր սեռի սովորողների համար այն դեպքերում, երբ այդ համակարգերը կամ հաստատություններն առաջարկում են կրթության համարժեք մատչելիություն, ապահովում են միևնույն ստանդարտի որակավորում ունեցող դասավանդող անձնակազմ, ինչպես նաև միևնույն որակի դպրոցական շենքեր ու սարքավորում, և տրամադրում են միևնույն կամ համարժեք ուսումնական դասընթացների հնարավորություն,
- b) կրոնական կամ լեզվական պատճառներով կրթական առանձին համակարգերի կամ ուսումնական հաստատությունների

ստեղծումը կամ պահպանումը, որոնք տալիս են սովորողների ծնողների կամ խնամակալների ցանկությանը համապատասխանող կրթություն, եթե մասնակցությունը այդ համակարգերին կամ այդ հաստատություններ հաճախելը կամավոր է և եթե դրանց կողմից տրվող կրթությունը համապատասխանում է իրավասու իշխանությունների սահմանած կամ հաստատած ստանդարտներին, մասնավորապես, միևնույն մակարդակի կրթության համար,

- c) մասնավոր ուսումնական հաստատությունների ստեղծումը կամ պահպանումը այն դեպքերում, եթե դրանց նպատակը ոչ թե որևէ խմբի բացառումն է, այլ կրթության հնարավորությունների տրամադրումն է իրումն պետական մարմինների տրամադրածի, եթե այդ հաստատությունները գործում են վերոհիշյալ նպատակին համապատասխան և եթե տրամադրվող կրթությունը համապատասխանում է իրավասու իշխանությունների սահմանած կամ հաստատած ստանդարտներին, մասնավորապես, միևնույն մակարդակի կրթության համար:

Հոդված 3

Սույն Կոնվենցիայում տեղ գտած իմաստով, խտրականությունը վերացնելու և կանխարգելելու նպատակով մասնակից պետությունները պարտավորվում են.

- a) չեղյալ հայտարարել ցանկացած նորմատիվ ակտ ու վարչական կարգադրություն և դադարեցնել վարչական ցանկացած պրակտիկա, որոնք ներառում են խտրականություն կրթության բնագավառում,
- b) երաշխավորել, անհրաժեշտության դեպքում օրենսդրական կարգով, խտրականության բացառում ուսումնական հաստատություններ սովորողների ընդունելության հարցում,
- c) չթույլատրել պետական մարմինների կողմից քաղաքացիների նկատմամբ որևէ տարբերակված վերաբերմունք, բացառությամբ ընդունակության կամ կարիքավորության հիմքով, կապված ուսման վարձի, կրթաթոշակների կամ սովորողներին աջակցության այլ ձևերի, ինչպես նաև կրթությունը օտարերկրյա պետություններում շարունակելու համար անհրաժեշտ թույլատրության և հնարավորությունների հետ,
- d) պետական մարմինների կողմից ուսումնական հաստատություններին այս կամ այն տեսակի օգնություն ցուցաբերելիս թույլ չտալ որևէ սահմանափակում կամ նախապատվություն, որը բացառապես հիմնված լինի սովորողների որևէ խմբի պատկանելության վրա,

- e) իրենց տարածքում բնակվող օտարերկրյա քաղաքացիներին տրամադրել կրթություն ստանալու նույն հնարավորությունները, ինչ որ սեփական քաղաքացիներին:

Հոդված 4

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները, բացի այդ, պարտավորվում են մշակել, զարգացնել և վարել այնպիսի պետական քաղաքականություն, որն ազգային պայմաններին ու սովորույթներին համապատասխանող մեթոդներով միտված լինի նպաստելու կրթության բնագավառում հավասար հնարավորություն և վերաբերմունք ապահովելուն, մասնավորապես.

- a) տարրական կրթությունը դարձնել անվճար և պարտադիր, միջնակարգ կրթությունն իր տարբեր ձևերով դարձնել բոլորի համար հնարավոր և մատչելի, բարձրագույն կրթությունը դարձնել բոլորի համար հավասարապես մատչելի՝ ըստ յուրաքանչյուրի ընդունակությունների, ապահովել դպրոց հաճախելու՝ օրենքով սահմանված պարտականության կատարումը բոլորի կողմից,
- b) միևնույն մակարդակի բոլոր պետական ուսումնական հաստատություններում ապահովել կրթական ստանդարտների, ինչպես նաև տրամադրվող կրթության որակի հետ կապված պայմանների համարժեքությունը,
- c) համապատասխան մեթոդներով խրախուսել և զարգացնել տարրական կրթություն չստացած կամ այն չավարտած անձանց կրթությունը, նրանց կողմից կրթությունը շարունակելը՝ յուրաքանչյուրի ընդունակություններին համապատասխան,
- d) դասավանդման մասնագիտության համար ապահովել վերապատրաստում առանց խտրականության:

Հոդված 5

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները համաձայնում են, որ.

- a) կրթությունը պետք է ուղղված լինի մարդկային անհատականության լիարժեք զարգացմանը և մարդու իրավունքների ու հիմնական ազատությունների նկատմամբ հարգանքի ամրապնդմանը. այն պետք է նպաստի բոլոր ազգերի և ռասայական կամ կրոնական բոլոր խմբերի միջև փոխըմբռնմանը, հանդուրժողականությանն ու բարեկամությանը, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպության խաղաղության պահպանմանն ուղղված գործունեության զարգացմանը,
- b) եական նշանակություն ունի, առաջին հերթին, ծնողների և,

համապատասխան դեպքերում, խնամակալների՝ իրենց երեխաներին, պետական մարմինների կողմից պահվող ուսումնական հաստատություններից բացի, այլ ուսումնական հաստատություններ սովորելու ուղարկելու ազատության հարգումը, սակայն, եթե այդ ուսումնական հաստատությունները համապատասխանում են իրավասու իշխանությունների սահմանած նվազագույն կրթական ստանդարտներին, և երկրորդ, տվյալ երկրում օրենսդրության իրացման համար կիրառվող ընթացակարգին համապատասխան կարգով, երեխաների համար, իրենց դավանանքին համապատասխան, կրոնական և բարոյական կրթության ապահովումը, և ոչ մի անձի կամ անձանց խմբի չի կարելի պարտադրել ստանալու կրոնական ցուցումներ՝ հակառակ իր կամ իրենց դավանանքի,

c) կարևոր է ճանաչել ազգային փոքրամասնություններին պատկանող անձանց՝ սեփական կրթական գործունեություն ծավալելու իրավունքը, ներառյալ դպրոցներ պահելը, և, պայմանավորված յուրաքանչյուր պետության կրթական քաղաքականությամբ, սեփական լեզուն օգտագործելու կամ դասավանդելու իրավունքը, սակայն պայմանով, որ.

i) այդ իրավունքի իրականացումը չի խոչընդոտում ազգային փոքրամասնություններին պատկանող անձանց՝ հասկանալու ողջ համայնքի մշակույթն ու լեզուն և մասնակցելու նրա գործունեությանը կամ դա չի վտանգում ազգային ինքնիշխանությունը,

ii) կրթության ստանդարտը ցածր չէ իրավասու իշխանությունների սահմանած կամ հաստատած ընդհանուր ստանդարտից,

iii) այդպիսի դպրոցներ հաճախելը ֆակուլտատիվ է:

2. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ սույն հոդվածի 1 կետում շարադրված սկզբունքների կատարումն ապահովելու համար:

Հոդված 6

Սույն Կոնվենցիան կիրառելիս մասնակից պետությունները պարտավորվում են մեծապես ուշադրության առնել հետագայում Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի կողմից ընդունվելիք հանձնարարականները, որոնք կսահմանեն կրթության բնագավառում խտրականության տարբեր ձևերի դեմ պայքարի միջոցառումներ և նպատակ կունենան ապահովելու հավասար հնարավորություն ու վերաբերմունք կրթության բնագավառում:

Հոդված 7

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսին, վերջինիս սահմանած ժամկետում ու կարգով ներկայացվող իրենց պարբերական զեկույցներով, տեղեկատվություն են հաղորդում իրենց ընդունած օրենսդրական ու վարչական դրույթների՝ և այն միջոցառումների մասին, որ ձեռնարկել են սույն Կոնվենցիայի կատարման համար, ներառյալ այն միջոցառումները, որոնք ձեռնարկվել են 4 հոդվածում հիշատակված պետական քաղաքականության մշակման և զարգացման համար, ինչպես նաև տեղեկատվություն այդ քաղաքականության իրագործման արդյունքների և խոչընդոտների մասին:

Հոդված 8

Սույն Կոնվենցիայի մեկնաբանման կամ կիրառման կապակցությամբ Կոնվենցիայի երկու կամ ավելի մասնակից պետությունների միջև ծագած ցանկացած վեճ, որը չի լուծվել բանակցությունների միջոցով, վեճի կողմերի խնդրանքով հանձնվում է Միջազգային դատարանին, եթե վեճի լուծման այլ միջոցներն արդյունք չեն տալիս:

Հոդված 9

Սույն Կոնվենցիային որևէ վերապահում չի թույլատրվում:

Հոդված 10

Սույն Կոնվենցիան չի սահմանափակում այն իրավունքները, որոնցից անհատները կամ խմբերը կարող են օգտվել երկու կամ ավելի պետությունների միջև կնքված համաձայնագրերի ուժով, եթե այդ իրավունքները չեն հակասում Կոնվենցիայի տառին կամ ոգուն:

Հոդված 11

Սույն Կոնվենցիան կազմված է անգլերեն, իսպաներեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն, բոլոր չորս տեքստերն էլ հավասարազոր են:

Հոդված 12

1. Սույն Կոնվենցիան ենթակա է վավերացման կամ ընդունման Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ պետությունների կողմից՝ իրենց սահմանադրական ընթացակարգերին համապատասխան:
2. Վավերագրերը կամ ընդունման փաստաթղթերն ի պահ են տրվում

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

Հոդված 13

1. Սույն Կոնվենցիային կարող է միանալ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ չհանդիսացող ցանկացած պետություն, որը Կազմակերպության Գործադիր խորհրդի կողմից կստանա Կոնվենցիային միանալու հրավեր:

2. Միանալը կատարվում է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին միանալու մասին փաստաթուղթն ի պահ տալու միջոցով:

Հոդված 14

Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում երրորդ վավերագիրը կամ ընդունման կամ միանալու փաստաթուղթն ի պահ տալու օրվանից երեք ամիս անց, բայց միայն այն պետությունների համար, որոնք իրենց վավերացման, ընդունման կամ միանալու փաստաթղթերն ի պահ են տվել նշված օրը կամ ավելի վաղ: Ցանկացած այլ պետության համար Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում իր վավերացման, ընդունման կամ միանալու փաստաթղթերն ի պահ տալուց երեք ամիս անց:

Հոդված 15

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները ճանաչում են, որ այն կիրառելի է ոչ միայն իրենց մետրոպոլիայի տարածքի, այլև ոչ ինքնավար, խնամարկյալ, գաղութային և այլ տարածքների նկատմամբ, որոնց միջազգային հարաբերությունների համար իրենք պատասխանատու են. նրանք պարտավորվում են խորհրդակցել, եթե անհրաժեշտ է, նշված տարածքների կառավարությունների կամ այլ իրավասու իշխանությունների հետ վավերացման, ընդունման կամ միանալու պահին կամ ավելի վաղ, որպեսզի ապահովեն Կոնվենցիայի կատարումն այդ տարածքներում, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ծանուցել այն տարածքների վերաբերյալ, որտեղ Կոնվենցիան կատարվելու է: Այդ ծանուցումն ուժի մեջ է մտնում այն ստանալուց երեք ամիս անց:

Հոդված 16

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն կարող է այն չեղյալ հայտարարել իր անունից կամ ցանկացած տարածքի անունից, որի արտաքին հարաբերությունների համար պատասխանատու է:

2. Չեղյալ հայտարարելը ծանուցվում է գրավոր փաստաթղթով, որն ի պահ է տրվում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի

կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

3. Չեղյալ հայտարարելն ուժի մեջ է մտնում չեղյալ հայտարարման փաստաթուղթն ստանալուց 12 ամիս անց:

Հոդված 17

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը Կազմակերպության անդամ պետություններին, 13 հոդվածում նշված, Կազմակերպության անդամ չհանդիսացող պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը հայտնում է 12 և 13 հոդվածներով նախատեսված վավերացման, ընդունման կամ միանալու բոլոր փաստաթղթերի ի պահ տալու, ինչպես նաև, համապատասխանաբար, 15 և 16 հոդվածներում նշված ծանուցումների ու չեղյալ հայտարարումների մասին:

Հոդված 18

1. Սույն Կոնվենցիան կարող է վերանայվել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի կողմից: Ցանկացած նման վերանայված տեքստ, սակայն, կպարտավորեցնի միայն այն պետություններին, որոնք կդառնան վերանայված Կոնվենցիայի մասնակիցներ:

2. Եթե Գլխավոր կոնֆերանսը սույն Կոնվենցիայի ամբողջական կամ մասնակի վերանայման արդյունքում ընդունի նոր կոնվենցիա և, եթե նոր կոնվենցիան չնախատեսի այլ կարգ, սույն Կոնվենցիան կդադարի բաց լինել վավերացման, ընդունման կամ միանալու համար նոր, վերանայված կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

Հոդված 19

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածի համաձայն սույն Կոնվենցիան Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի խնդրանքով զրանցվում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում:

Կատարված է Փարիզում, 1960թ. դեկտեմբերի 15-ին, Գլխավոր կոնֆերանսի 11-րդ նստաշրջանի Նախագահի և Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի ստորագրությունները կրող երկու հավասարազոր բնօրինակներով, որոնք ի պահ են տրվում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության արխիվ և որոնց՝ պատշաճ կերպով վավերացված պատճեններն ուղարկվում են 12 և 13 հոդվածներում նշված բոլոր պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը:

ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ
ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ
(1989 թ. Նոյեմբերի 10)

Նախաբան

Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսը 1989 թ. հոկտեմբերի 17-ից մինչև Նոյեմբերի 16-ը Փարիզում հրավիրված իր 25-րդ նստաշրջանում՝

հիշեցնելով, որ Կազմակերպությունը, Կանոնադրությանը համապատասխան, պարտավորություն ունի խրախուսել և զարգացնել կրթությունը.

հիշեցնելով նաև Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի 23 և 26 հոդվածներում շարադրված սկզբունքների մասին, որոնք վերաբերում են աշխատանքի իրավունքին ու կրթության իրավունքին. ինչպես նաև 1960 թ. դեկտեմբերի 14-ին Փարիզում ընդունված Կրթության բնագավառում խտրականության դեմ պայքարի մասին կոնվենցիայում, 1966 թ. դեկտեմբերի 16-ին Նյու-Յորքում ընդունված Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրում և Քաղաքացիական ու քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրում, ինչպես նաև 1979 թ. դեկտեմբերի 18-ին Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր ասամբլեայի կողմից ընդունված Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիայում ամրագրված սկզբունքների մասին.

ընդունելով, որ տեխնիկական ու մասնագիտական կրթության զարգացումը պետք է նպաստի խաղաղության պահպանմանը և տարբեր երկրների միջև բարեկամական փոխընթացմանը.

Ոչելով Տեխնիկական և մասնագիտական կրթության մասին վերանայված հանձնարարականի և Միջազգային փոխընթացման, համագործակցության ու խաղաղության ոգով և մարդու իրավունքների ու հիմնական ազատությունների հարգման ոգով դաստիարակության մասին հանձնարարականի դրույթները, որոնք ընդունվել են Գլխավոր կոնֆերանսի 1974թ. 18-րդ նստաշրջանում,

Ոչելով նաև 1976 թ. Գլխավոր կոնֆերանսի ընդունած Մեծահասակների կրթության զարգացման մասին հանձնարարականի և 1966 թ. Միջկառավարական հատուկ կոնֆերանսի ընդունած Ուսուցիչների մասին հանձնարարականի դրույթները,

հաշվի առնելով Կրթության հարցերով միջազգային կոնֆերանսի համապատասխան հանձնարարականները,

հիշատակելով Մարդկային ռեսուրսների զարգացման մասին կոնվենցիայի (N 142) և հանձնարարականի (N 150) դրույթների մասին, որոնք ընդունվել են 1975թ. Աշխատանքի միջազգային կոնֆերանսի 60-րդ նստաշրջանի կողմից.

Ոչելով ապա Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության և Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության միջև սերտ համագործակցությունը իրենց համապատասխան փաստաթղթերը մշակելիս այնպես, որպեսզի նրանք հետապնդեն համաձայնեցված խնդիրներ՝ հետագա արդյունավետ համագործակցության նպատակներով.

հաշվի առնելով ի շահ կանանց ու աղքեիների մասնագիտական և տեխնիկական պատրաստության հատուկ ջանքեր ձեռնարկելու անհրաժեշտությունը.

հատուկ ուշադրության առնելով կրթության համակարգերի, սոցիալ-տնտեսական և մշակութային պայմանների բազմազանությունը, հատկապես զարգացող երկրների պայմանները, որոնք հատուկ քննարկում և հատուկ միջոցներ են պահանջում.

համարելով, որ, չնայած այդ բազմազանությանը, տեխնիկական և մասնագիտական կրթության զարգացումն անհրաժեշտ է նույն նպատակները և առաջադրում է համանման խնդիրներ և որ, հետևաբար, անհրաժեշտ են ընդհանուր նորմեր.

ընդունելով, որ տեխնիկական, սոցիալական և տնտեսական զարգացման արագ տեմպերն էապես սրել են ինչպես երիտասարդությանը, այնպես էլ մեծահասակներին տրամադրվող տեխնիկական և մասնագիտական կրթության ընդլայնման ու բարելավման անհրաժեշտությունը.

ընդունելով, որ տեխնիկական և մասնագիտական կրթությունը համապատասխանում է ինչպես առանձին անձանց, այնպես էլ հասարակությունների զարգացման գլոբալ նպատակին.

համոզված լինելով տեխնիկական և մասնագիտական կրթության զարգացման գործում փորձի ու տեղեկատվության փոխանակման անհրաժեշտության, ինչպես նաև այդ բնագավառում միջազգային համագործակցության ամրապնդման ցանկալիության մեջ.

համոզված լինելով տեխնիկական և մասնագիտական կրթության զարգացման գործում միջազգային համագործակցության ամրապնդման համար միջազգային իրավական փաստաթղթի օգտակարության մեջ.

ընդունում է սույն Կոնվենցիան 1989 թ. Նոյեմբերի 10-ին:

Յ ո դ վ ա ծ 1

Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են հետևյալում.

- a) սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար «տեխնիկական և մասնագիտական կրթությունը» ընդգրկում է կրթության գործընթացի բոլոր ձևերն ու մակարդակները, ներառյալ, ի լրումն ընդհանուր գիտելիքների, տեխնիկայի և նրան առնչվող

ուսումնական առարկաների ուսումնասիրությունը, գործնական հմտությունների, «նոու-հաու»-ի ձեռքբերումը, սոցիալական ու տնտեսական կյանքի տարբեր ոլորտներում մասնագիտության հետ կապված հարաբերությունների ձևավորումը և հարցերի ընկալումը,

- b) սույն Կոնվենցիան վերաբերում է տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բոլոր ձևերին ու մակարդակներին, որոնք իրականացվում են ուսումնական հաստատություններում կամ ինչպես, մի կողմից, ուսումնական հաստատությունների, այնպես էլ, մյուս կողմից, արդյունաբերական, գյուղատնտեսական, առևտրի կամ աշխատանքի ոլորտի հետ կապված ցանկացած այլ ձեռնարկության կողմից իրագործվող համատեղ ծրագրերի շրջանակներում,
- c) սույն Կոնվենցիան կատարվում է յուրաքանչյուր Պայմանավորվող պետության սահմանադրության դրույթներին և օրենսդրությանը համապատասխան:

Հ ո ղ վ ա ծ 2

1. Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են մշակել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության քաղաքականություն, սահմանել մարտավարություններ և սեփական պահանջներին ու միջոցներին համապատասխան, կրթության իրենց համապատասխան համակարգերի շրջանակներում, իրականացնել երիտասարդության ու մեծահասակների համար նախատեսված ուսումնական ծրագրեր այնպես, որպեսզի նրանք կարողանան ձեռք բերել տնտեսական ու սոցիալական զարգացման, ինչպես նաև հասարակության մեջ անձի անհատական և մշակութային ինքնարտահայտման համար անհրաժեշտ գիտելիքներ ու «նոու-հաու»:

2. Պայմանավորվող յուրաքանչյուր պետությունում տեխնիկական և մասնագիտական կրթության զարգացման ընդհանուր շրջանակները որոշվում են համապատասխան օրենսդրությամբ կամ այլ միջոցների ընդունմամբ, մշելով.

- a) տեխնիկական և մասնագիտական կրթության ոլորտում հետապնդվող նպատակները հաշվի առնելով տնտեսական, սոցիալական և մշակութային զարգացման կոնկրետ պահանջները, ինչպես նաև անձի անհատական ինքնարտահայտումը,

- b) փոխադարձ կապը, մի կողմից, տեխնիկական և մասնագիտական կրթության և, մյուս կողմից, կրթության այլ տիպերի միջև հատուկ ուշադրություն հատկացնելով ծրագրերի հորիզոնական և ուղղահայաց փոխաշարժվածությունը,

- c) պատասխանատու մարմինների կողմից սահմանվող տեխնիկական և մասնագիտական կրթության վարչական կազմակերպման կառուցվածքները,

- d) սոցիալ-տնտեսական ծրագրավորման և տնտեսության տարբեր սեկտորների զարգացման ծրագրավորման համար պատասխանատու պետական մարմինների, ինչպես նաև, համապատասխան ղեկավարում, արհեստակցական ընկերակցությունների, բանվորների, ծառայողների և այլ շահագրգիռ կողմերի դերը:

3. Պայմանավորվող պետությունները երաշխավորում են, որ տեխնիկական և մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ ընդունվելու համար գիտելիքների անհրաժեշտ մակարդակ ունեցող ոչ մի անձ չի ենթարկվի խտրականության ռասայի, մաշկի գույնի, սեռի, լեզվի, դավանանքի, ազգային կամ սոցիալական ծագման, քաղաքական կամ այլ համոզմունքների, տնտեսական կացության, ծննդի կամ ցանկացած այլ հատկանիշով:

4. Պայմանավորվող պետությունները միջոցներ են ձեռնարկում տեխնիկական և մասնագիտական կրթության հավասար մատչելիության իրավունք և ուսումնական գործընթացում ուսման հավասար հնարավորություններ ապահովելու համար:

5. Պայմանավորվող պետությունները ուշադրության են առնում ֆիզիկական արատներով անձանց կամ բնակչության անբարենպաստ պայմաններում գտնվող այլ խմբերի հատուկ պահանջներին վրա և ձեռնարկում համապատասխան միջոցներ, որպեսզի այդ խմբերը կարողանան օգտվել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բարիքներից:

Հ ո ղ վ ա ծ 3

1. Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են մշակել ու իրականացնել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության այնպիսի ծրագրեր, որոնք հաշվի են առնում.

- a) բնակչության համապատասխան խմբերի վիճակը կրթության, մշակութային և սոցիալական ոլորտներում, ինչպես նաև նրանց մասնագիտական ձգտումները,

- b) տնտեսության տարբեր ճյուղերում անհրաժեշտ տեխնիկական և մասնագիտական հմտությունները, գիտելիքներն ու որակավորման մակարդակները, ինչպես նաև նախատեսվող տեխնոլոգիական և կառուցվածքային հնարավոր փոփոխությունները,
- c) ազգային, տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներով զբաղվածության ապահովման հնարավորությունները և զարգացման հեռանկարները,
- d) շրջակա միջավայրի պահպանությունը և մարդկության ընդհանուր ժառանգության սկզբունքը,
- e) առողջության պահպանությունը, անվտանգության տեխնիկական և աշխատանքի պայմանները:

2. Տեխնիկական և մասնագիտական կրթությունը պետք է կառուցվի բաց ու ճկուն համակարգերի հիման վրա՝ հաշվի առնելով չընդհատվող կրթության սկզբունքը, և պետք է ապահովի.

- a) բոլոր երիտասարդներին տեխնիկային և աշխատանքի աշխարհին հաղորդակից դարձնելը՝ ընդհանուր կրթության համատեքստում,
- b) մասնագիտական և տեխնիկական կողմնորոշումը, մասնագիտական հնարավորությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունն ու խորհրդատվությունը,
- c) այնպիսի կրթության զարգացումը, որի նպատակն է որակյալ աշխատանքի համար անհրաժեշտ գիտելիքների և «մոու-հաու»-ի ձեռքբերումը,
- d) այնպիսի կրթության և մասնագիտական պատրաստության հիմքը, ուր անհրաժեշտ է հաշվի առնել միջմասնագիտական շարժունության պահանջները, մասնագիտական որակավորման բարձրացումը և գիտելիքների, հմտությունների ու ընկալման նորացումը,
- e) լրացուցիչ ընդհանուր կրթություն այն անձանց համար, որոնք տարրական տեխնիկական և մասնագիտական պատրաստություն են ստանում աշխատանքում կամ այլ կերպ, ինչպես տեխնիկական ու մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, այնպես էլ դրանցից դուրս,

f) չընդհատվող կրթություն և պատրաստման դասընթացներ մեծահասակների համար, մասնավորապես, այն անձանց վերապատրաստման, ինչպես նաև որակավորման լրացման և բարձրացման նպատակով, որոնց գիտելիքները հնացել են գիտատեխնիկական առաջընթացի կամ զբաղվածության կառուցվածքի կամ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի փոփոխման բերումով, ինչպես նաև այն անձանց համար, որոնք գտնվում են հատուկ պայմաններում:

3. Տեխնիկական և մասնագիտական կրթության ծրագրերը ոչ միայն պետք է համապատասխանեն արտադրության համապատասխան ճյուղերի տեխնիկական պահանջներին, այլև պետք է ապահովեն անձի անհատական մշակութային զարգացման անհրաժեշտ ընդհանուր պատրաստությունը, ինչպես նաև պետք է ներառեն, տվյալ մասնագիտությանն առնչվող, մասնավորապես, սոցիալական, տնտեսական և էկոլոգիական բնույթի հայեցակարգեր:

4. Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են, ուսումնական հաստատություններից բացի, աջակցություն և խորհրդատվական օգնություն ցուցաբերել այն ձեռնարկություններին, որոնք մասնակցում են տեխնիկական և մասնագիտական կրթության համատեղ ծրագրերին:

5. Մասնագիտական յուրաքանչյուր մակարդակով որակավորումը պետք է սահմանվի հնարավորինս հստակ, իսկ ուսումնական ծրագիրը պետք է անընդհատ նորացվի նոր գիտելիքներ և տեխնիկական մեթոդներ ներառելու միջոցով:

6. Մասնագիտական պարտականությունների իրագործման ունակությունը գնահատելիս և տեխնիկական ու մասնագիտական կրթությունը հաստատող համապատասխան դիպլոմները սահմանելիս պետք է միաժամանակ հաշվի առնվեն տեխնիկական գիտելիքների համապատասխան բնագավառի գործնական ու տեսական առումները. այս սկզբունքը պետք է տարածվի ինչպես պատրաստություն ստացած, այնպես էլ աշխատանքի ընթացքում մասնագիտական փորձ ձեռք բերած անձանց վրա:

Յ ո ղ ա ծ 4

Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են պարբերաբար վերանայել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության կառուցվածքները, ուսումնական ծրագրերը, ուսուցման մեթոդներն ու ուսումնական նյութերը, ինչպես նաև դպրոցական համակարգի և աշխատանքի աշխարհի միջև համագործակցության ձևերը, որպեսզի ապահովվի դրանց մշտական կապը գիտատեխնիկական առաջընթացի նվաճումների և մշակույթի զարգացման, ինչպես նաև տնտեսության տարբեր սեկտորներում զբաղվածության բնագավառի պահանջումների փոփոխության հետ, և որպեսզի հաշվի առնվեն կրթության բնագավառի

գիտական նվաճումներն ու նորամուծությունները առավել արդյունավետ մանկավարժական մեթոդների ներմուծման նպատակով:

Հ ո դ վ ա ծ 5

1. Պայմանավորվող պետությունները համաձայնվում են, որ տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառում դասավանդող բոլոր անձինք, անկախ լրիվ կամ ոչ լրիվ աշխատաժամով զբաղվածությունից, պետք է տիրապետեն իրենց մասնագիտական իրավասության բնագավառներին վերաբերող տեսական ու գործնական համապատասխան գիտելիքների, ինչպես նաև դասավանդման համապատասխան հմտությունների, որոնք համապատասխանում են իրենց կողմից անցկացվող պարապմունքների տեսակին և մակարդակին:

2. Տեխնիկական և մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում դասավանդող անձանց պետք է հնարավորություն ընձեռելի կատարելագործելու իրենց ունեցած տեխնիկական տեղեկատվությունը, մասնագիտական գիտելիքներն ու հմտությունները մասնագիտացված դասընթացների, ձեռնարկություններում գործնական պատրաստության և գործունեության ցանկացած այլ կազմակերպված ձևերի միջոցով, որոնք նախատեսում են մասնակցություն աշխատանքի ոլորտին. բացի դրանից, նրանց համար պետք է ապահովվի մանկավարժական նորամուծությունների բնագավառում առկա տեղեկատվության և պատրաստության մատչելիությունը, որոնք նրանք կարող են օգտագործել իրենց կոնկրետ առարկան դասավանդելիս. նրանք նաև պետք է հնարավորություն ունենան մասնակցելու համապատասխան գիտական հետազոտությունների և մշակումների:

3. Մանկավարժները և տեխնիկական ու մասնագիտական կրթության բնագավառի մյուս մասնագետները աշխատանքի վարձվելիս պետք է ունենան հավասար հնարավորություններ առանց խտրականության, և նրանց վարձելու պայմանները պետք է նպաստեն իրենց բնագավառներում որակյալ կադրերի հավաքագրմանը, ներգրավմանը և աշխատելու հնարավորությունը:

Հ ո դ վ ա ծ 6

Միջազգային համագործակցությանն աջակցելու նպատակով Պայմանավորվող կողմերը համաձայնվում են.

- a) օժանդակել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության 11

բնագավառի նորամուծություններին, գաղափարներին և փորձին վերաբերող տեղեկատվության կուտակմանն ու տարածմանը, ակտիվորեն մասնակցել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառում ուսումնական ծրագրերի և մանկավարժական կադրերի պատրաստության ծրագրերի, մեթոդների, սարքավորման ստանդարտների և դպրոցական դասագրքերի մասին տեղեկատվության միջազգային փոխանակմանը,

- b) խրախուսել արդյունաբերության, առևտրի և տնտեսության այլ սեկտորներում կիրառվող միջազգային տեխնիկական նորների օգտագործումը տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառում,
- c) աջակցել այն մոտեցումների մշակմանը, որոնք ուղղված են տեխնիկական և մասնագիտական կրթության շրջանակներում ձեռք բերված որակավորման համարժեքության ճանաչման և ապահովմանը,
- d) աջակցել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառի մանկավարժների, վարչարարների և այլ մասնագետների միջազգային փոխանակմանը,
- e) այլ, նախևառաջ՝ զարգացող, երկրների ուսանողներին ընձեռել իրենց ուսումնական հաստատություններում տեխնիկական և մասնագիտական կրթություն ստանալու հնարավորություն, մասնավորապես, տեխնոլոգիայի ուսումնասիրման, ձեռք բերման, հարմարեցման, փոխանցման և կիրառման գործընթացի պարզեցման նպատակով,
- f) աջակցել տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառում համագործակցության զարգացմանը բոլոր, հատկապես, զարգացած արդյունաբերական և զարգացող երկրների միջև՝ այդ երկրների տեխնոլոգիաների զարգացումը խրախուսելու նպատակով,
- g) մոբիլիզացնել միջոցները՝ տեխնիկական և մասնագիտական կրթության բնագավառում միջազգային համագործակցությունն ամրապնդելու նպատակով:

Հ ո դ վ ա ծ 7

Պայմանավորվող պետությունները պետք է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսին, նրա սահմանած ժամկետներում և ձևով, ներկայացվող

պարբերական զեկույցներով տեղեկացնեն սույն Կոնվենցիայի իրականացման համար իրենց ընդունած օրենսդրական, նորմատիվ և այլ միջոցների մասին:

Հոդված 8

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից այն պետությունների նկատմամբ, որտեղ գործում է ոչ ունիտար սահմանադրական համակարգ, կիրառվում են հետևյալ դրույթները.

a) սույն Կոնվենցիայի այն դրույթների առնչությամբ, որոնց իրականացումը դաշնային կամ կենտրոնական օրենսդրական իշխանությունների իրավասության խնդիրն է, դաշնային կամ կենտրոնական կառավարության պարտավորությունները նույնն են, ինչ և կենտրոնացված համակարգով մասնակից պետություններինը,

b) սույն Կոնվենցիայի այն դրույթների առնչությամբ, որոնց իրականացումը դաշնության կազմի մեջ մտնող նահանգների, երկրների, գավառների, ինքնավար համայնքների կամ կանտոնների իրավասության խնդիրն է, որոնք ընդհանուր կամ հիմնական դաշնային սահմանադրական համակարգի համաձայն, պարտավոր չեն ընդունել օրենսդրական միջոցներ, կենտրոնական կառավարությունը տեղեկացնում է նման նահանգների, երկրների, գավառների, ինքնավար համայնքների կամ կանտոնների իրավասու իշխանություններին վերոհիշյալ դրույթների մասին դրանց ընդունման մասին հանձնարարականով:

Հոդված 9

Սույն Կոնվենցիայի մասնակիցներ կարող են դառնալ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ պետությունները, ինչպես նաև նրա անդամ չհանդիսացող այն պետությունները, որոնք Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գործադիր խորհրդի կողմից հրավիրված են եղել դառնալու Կոնվենցիայի մասնակիցներ՝ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին Կոնվենցիայի վավերացման, ընդունման, միանալու կամ նրա հետ համաձայնության մասին փաստաթուղթն ի պահ տալու միջոցով:

Հոդված 10

Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում 9 հոդվածում հիշատակված երրորդ փաստաթուղթն ի պահ տալու օրվանից 3 ամիս անց, բայց միայն այն պետությունների համար, որոնք իրենց համապատասխան փաստաթղթերն ի պահ են տվել նշված օրը կամ ավելի վաղ: Ցանկացած այլ պետության համար Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում իր փաստաթուղթն ի պահ տալու օրվանից 3 ամիս անց:

Հոդված 11

1. Յուրաքանչյուր Պայմանավորվող պետություն կարող է չեղյալ հայտարարել սույն Կոնվենցիան պաշտոնական ժամացման միջոցով, որը գրավոր ձևով ուղարկվում է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

2. Չեղյալ հայտարարելն ուժի մեջ է մտնում այդ ժամացումն ստանալուց 12 ամիս անց:

Հոդված 12

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը տեղեկացնում է Կազմակերպության անդամ պետություններին, 9 հոդվածում հիշատակված անդամ չհանդիսացող պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը՝ 9 հոդվածում նշված բոլոր փաստաթղթերն ի պահ տալու, ինչպես նաև 11 հոդվածում նշված չեղյալ հայտարարելու մասին:

Հոդված 13

1. Սույն Կոնվենցիան կարող է վերանայվել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի կողմից: Նման վերանայումը կպարտավորեցնի միայն այն պետություններին, որոնք կդառնան վերանայված Կոնվենցիայի մասնակիցներ:

2. Այն դեպքում, եթե Գլխավոր կոնֆերանսը սույն Կոնվենցիայի լրիվ կամ մասնակի վերանայման արդյունքում ընդունի նոր կոնվենցիա և եթե նոր կոնվենցիան չի բովանդակի այլ դրույթներ, սույն Կոնվենցիան նոր մասնակից պետությունների համար փակ կլինի վերանայված նոր կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

Հոդված 14

Սույն Կոնվենցիան կազմված է անգլերեն, արաբերեն, իսպաներեն, չինարեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն, ընդ որում բոլոր վեց տեքստերն էլ հավասարազոր են:

Հ ո դ վ ա ծ 15

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածի համաձայն, սույն Կոնվենցիան Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի խնդրանքով կգրանցվի Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում:

Կատարված է Փարիզում, 1989 թ. նոյեմբերի 10-ին, երկու հավասարազոր օրինակով. ստորագրել են 25-րդ նստաշրջանն անցկացնող Գլխավոր կոնֆերանսի Նախագահը և Միավորված ազգերի՝ գիտության, կրթության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը: Այդ օրինակները կպահվեն Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության արխիվներում, և դրանց վավերացված պատճենները կուղարկվեն 9 հոդվածում նշված բոլոր պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը:

ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ

ՋԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(14 մայիսի 1954թ.)՝

Նախաբան

Բարձր պայմանավորվող կողմերը՝

փաստելով, որ վերջին զինված ընդհարումների ընթացքում լուրջ վնաս է հասցվել մշակութային արժեքներին և որ ռազմական տեխնիկայի զարգացման հետևանքով դրանք գնալով ավելի ու ավելի են ենթարկվում ոչնչացման վտանգի,

համոզված լինելով, որ յուրաքանչյուր ժողովրդի մշակութային արժեքներին հասցվող վնասը վնասում է նաև ողջ մարդկության մշակութային ժառանգությանը, քանզի յուրաքանչյուր ժողովուրդը իր ավանդն է ներդրում համաշխարհային մշակույթի մեջ,

գտնելով, որ մշակութային ժառանգության պահպանումը մեծ նշանակություն ունի աշխարհի բոլոր ժողովուրդների համար և որ կարևոր է այդ ժառանգության միջազգային պաշտպանությունն ապահովելը,

առաջնորդվելով զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության այն սկզբունքներով, որոնք հաստատվել են 1899 և 1907 թվականների Դաագայի կոնվենցիաներով և 1935թ. ապրիլի 15-ի Վաշինգտոնի դաշնագրով,

ընդունելով, որ այդ պաշտպանությունը չի կարող արդյունավետ լինել, քանի դեռ դրան ուղղված ինչպես ներպետական, այնպես էլ միջազգային միջոցառումները չեն կազմակերպվել խստադ ժամանակ,

որոշելով ձեռնարկել մշակութային արժեքների պաշտպանության բոլոր հնարավոր միջոցները,

համաձայնեցին ներքոհիշյալին.

Գ Լ ու խ Ի. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հ ո դ վ ա ծ 1

Մշակութային արժեքների սահմանումը

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար, մշակութային արժեքներ, անկախ դրանց ծագումից ու սեփականատիրոջից, համարվում են.

a) յուրաքանչյուր ժողովրդի մշակութային ժառանգության համար

1 Դայաստանի Գանրապետությունը Կոնվենցիային միացել է 1993 թ. հունիսի 22-ին, Կոնվենցիային կից առաջին Արձանագրությունը չի ստորագրել. իսկ երկրորդ Արձանագրությունը ստորագրել է, սակայն առ 20 հուլիսի 2000թ. դրությամբ չի վավերացրել:

մեծ նշանակություն ունեցող շարժական կամ անշարժ արժեքները, ինչպիսիք են ճարտարապետության, արվեստի կամ պատմության հուշարձանները, կրոնական կամ աշխարհիկ, հնագիտական տեղավայրերը, ճարտարապետական համալիրները, որոնք իբրև այդպիսին ներկայացնում են պատմական կամ գեղարվեստական հետաքրքրություն, արվեստի ստեղծագործությունները, ծեռագրերը, գրքերը, գեղարվեստական, պատմական կամ հնագիտական նշանակության այլ առարկաներ, ինչպես նաև գիտական հավաքածուները կամ գրքերի, արխիվային նյութերի կամ վերը նշված արժեքների վերարտադրությունների կարևոր հավաքածուները,

- b) այն շենքերը, որոնց գլխավոր և իրական նպատակը (a) ենթակետում նշված շարժական մշակութային արժեքների պահպանումն է կամ ցուցադրումը, ինչպիսիք են թանգարանները, խոշոր գրադարանները, արխիվների պահոցները, ինչպես նաև այն պատսպարանները, որոնք նախատեսված են զինված ընդհարման դեպքում (a) ենթակետում նշված շարժական մշակութային արժեքների պահպանության համար,
- c) այն կենտրոնները, որոնք ընդգրկում են (a) և (b) ենթակետերում նշված մշակութային արժեքների զգալի քանակություն, այսպես կոչված «հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոնները»:

Հոդված 2

Մշակութային արժեքների պաշտպանությունը

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար, մշակութային արժեքների պաշտպանությունը ներառում է այդ արժեքների պահպանությունն ու հարգումը:

Հոդված 3

Մշակութային արժեքների պահպանությունը

Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են իրենց սեփական տարածքում գտնվող մշակութային արժեքների պահպանությունը զինված ընդհարման հնարավոր հետևանքներից նախապատրաստել դեռևս խաղաղ ժամանակ՝ ձեռնարկելով այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք նրանք համարում են անհրաժեշտ:

Հոդված 4

Մշակութային արժեքների հարգումը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են հարգել իրենց սեփական, ինչպես նաև մյուս կողմերի տարածքներում գտնվող մշակութային արժեքները՝ արգելելով այդ արժեքների, դրանց անմիջականորեն հարակից տեղամասերի և պաշտպանական կառույցների օգտագործումն այնպիսի նպատակներով, որոնք զինված ընդհարման դեպքում կարող են հանգեցնել այդ արժեքների ավերմանը կամ վնասվելուն, և ձեռնպահ մնալով այդ արժեքների դեմ ուղղված թշնամական որևէ գործողությունից:

2. Սույն հոդվածի 1 կետում նշված պարտավորությունները կարող են խախտվել միայն այն դեպքում, եթե նման խախտում ստիպողաբար պահանջվում է ռազմական անհրաժեշտությամբ:

3. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են, դրանից զատ, արգելել, կանխել և, եթե անհրաժեշտ է, խափանել մշակութային արժեքների գողության, կողոպուտի կամ ապօրինի յուրացման, ինչպես նաև դրանց նկատմամբ վանդալիզմի ցանկացած գործողություն: Նրանք արգելում են մեկ ուրիշ Բարձր պայմանավորվող կողմի տարածքում գտնվող շարժական մշակութային արժեքների բռնագրավումը:

4. Նրանք ձեռնպահ են մնում մշակութային արժեքների դեմ ուղղված ցանկացած ճնշիչ միջոցներ ձեռնարկելուց:

5. Բարձր պայմանավորվող կողմը մեկ այլ Բարձր պայմանավորվող կողմի նկատմամբ սույն հոդվածով նախատեսված պարտավորություններից չի կարող ազատվել այն հիմնավորմամբ, թե վերջինս չի ձեռնարկել 3 հոդվածով նախատեսված պահպանության միջոցները:

Հոդված 5

Գրավումը

1. Այն Բարձր պայմանավորվող կողմերը, որոնք ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն գրավել են մեկ այլ Բարձր պայմանավորվող կողմի տարածքը, հնարավորինս աջակցում են գրավյալ տարածքի ազգային իրավասու իշխանություններին՝ նրա մշակութային արժեքների պահպանությունն ապահովելու գործում:

2. Այն դեպքում, երբ գրավյալ տարածքում գտնվող և ռազմական գործողությունների ընթացքում վնասված մշակութային արժեքների պահպանման համար անհրաժեշտ է հրատապ միջամտություն, և եթե ազգային իրավասու իշխանությունները չեն կարող այդ ապահովել, գրավող պետությունը ձեռնարկում է, հնարավորության սահմաններում, այդ արժեքների պահպանության ամենամոտեցված միջոցները՝ սերտորեն համագործակցելով նշված իշխանությունների հետ:

3. Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը, որի

կառավարությունը դիմադրության շարժման անդամների կողմից դիտվում է իբրև իրենց օրինական կառավարություն, հնարավորության դեպքում նրանց ուշադրությունը հրավիրում է Կոնվենցիայի՝ մշակութային արժեքների հարգմանը վերաբերող դրույթների պահպանման պարտավորություններին:

Հ ո դ վ ա ծ 6

Մշակութային արժեքների նշումը

Մշակութային արժեքների ճանաչումը հետազոտելու նպատակով դրանք կարող են նշվել տարբերանշաններով՝ 16 հոդվածի դրույթներին համապատասխան:

Հ ո դ վ ա ծ 7

Ուղղակի կարգի միջոցներ

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են իրենց զինվորական կանոնադրություններում ու հրահանգներում դեռևս խաղաղ ժամանակ նախատեսել այնպիսի դրույթներ, որոնք ընդունակ են ապահովելու սույն Կոնվենցիայի պահպանումը, և իրենց զինված ուժերի անձնակազմին դաստիարակել բոլոր ժողովուրդների մշակույթի ու մշակութային արժեքների նկատմամբ հարգանքի ոգով:

2. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են իրենց զինված ուժերում դեռևս խաղաղ ժամանակ նախապատրաստել և ստեղծել այնպիսի ծառայություններ կամ հատուկ անձնակազմ, որոնց նպատակը կլինի մշակութային արժեքների նկատմամբ հարգանքի ապահովումը և համագործակցությունը այդ արժեքների պահպանության համար պատասխանատու քաղաքացիական իշխանությունների հետ:

Գ Լ ու խ II. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հ ո դ վ ա ծ 8

Հատուկ պաշտպանության տրամադրումը

1. Հատուկ պաշտպանության ներքո կարող են վերցվել, սահմանափակ քանակությամբ զինված ընդհարման դեպքում շարժական մշակութային արժեքների պահպանման համար նախատեսված պատասխարանները, հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոնները և շատ մեծ նշանակություն ունեցող այլ անշարժ մշակութային արժեքներ, պայմանով, որ

a) դրանք բավականաչափ հեռու են գտնվում ցանկացած արդյունաբերական խոշոր կենտրոնից կամ խոցելի կետ հանդիսացող ռազմական ցանկացած կարևոր օբյեկտից, օրինակ, օդանավակայանից, ռադիոկայանից, ազգային պաշտպանության համար աշխատող ձեռնարկությունից, նավահանգստից, երկաթուղային խոշոր կայարանից կամ հաղորդակցության կարևոր գծից,

b) դրանք չեն օգտագործվում ռազմական նպատակներով:

2. Շարժական մշակութային արժեքների ապաստարանը, որտեղ էլ այն գտնվելիս լինի, նույնպես կարող է վերցվել հատուկ պաշտպանության ներքո, եթե կառուցվել է այնպես, որ, ամենայն հավանականությամբ, ոմբակոծությունը նրան վնասել չի կարող:

3. Հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոնը համարվում է ռազմական նպատակներով օգտագործելի, եթե այն օգտագործվում է ռազմական անձնակազմի կամ նյութական մասի տեղափոխության համար, նույնիսկ տարանցումով: Այդ կենտրոնը ռազմական նպատակներով օգտագործելի է համարվում նաև, եթե այնտեղ իրականացվում է այնպիսի գործունեություն, որն անմիջականորեն առնչվում է ռազմական գործողություններին, ռազմական անձնակազմի տեղաբաշխմանը կամ ռազմանյութերի արտադրությանը:

4. 1 կետում թվարկված մշակութային արժեքները ռազմական նպատակներով օգտագործելի չեն համարվում, եթե դրանք պահպանվում են դրա համար հատուկ նշանակված զինված պահազորով կամ եթե դրանց կողքին կան ոստիկանական ուժեր, որոնց էլ սովորաբար հանձնարարվում է հասարակական կարգի ապահովումը:

5. Եթե սույն հոդվածի 1 կետում թվարկված մշակութային արժեքներից որևէ մեկը տեղավորված է նույն կետում նշված ռազմական կարևոր օբյեկտի մերձակայքում, այն այդուհանդերձ կարող է վերցվել հատուկ պաշտպանության ներքո, եթե այդ մասին խնդրող Բարձր պայմանավորվող կողմը պարտավորվում է զինված ընդհարման դեպքում այդ օբյեկտն ամենևին չօգտագործել և, մասնավորապես, եթե խոսքը նավահանգստի, կայարանի կամ օդանավակայանի մասին է, ցանկացած շարժում իրականացնել շրջանցումով: Նման դեպքում շրջանցումով շարժումը նախապատրաստվում է դեռևս խաղաղ ժամանակ:

6. Մշակութային արժեքներին հատուկ պաշտպանություն տրամադրվում է դրանք «Հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների միջազգային գրանցամատյանում» գրանցելու միջոցով: Այդ գրանցումը կատարվում է միայն սույն Կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով նախատեսված պայմաններով:

Հոդված 9

Հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների անձեռնմխելիությունը

Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են ապահովել հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների անձեռնմխելիությունը՝ միջազգային գրանցամատյանում դրանց գրանցման պահից սկսած ձեռնպահ մնալով դրանց դեմ ուղղված ցանկացած թշնամական գործողությունից, ինչպես նաև նման արժեքներն ու հարակից տեղամասերը ռազմական նպատակներով օգտագործելուց, բացառությամբ 8 հոդվածի 5 կետում նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 10

Նշումը և վերահսկողությունը

Հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքները զինված ընդհարման ժամանակ պետք է նշվեն 16 հոդվածով նախատեսված տարբերանշանով և մատչելի լինեն միջազգային վերահսկողության համար, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգում:

Հոդված 11

Անձեռնմխելիությունից զրկումը

1. Եթե Բարձր պայմանավորվող կողմերից մեկը հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող արժեքի նկատմամբ թույլ է տալիս 9 հոդվածի համաձայն ստանձնած պարտավորությունների խախտում, հակառակ կողմն ազատվում է տվյալ արժեքի անձեռնմխելիությունն ապահովելու իր պարտավորությունից այնքան ժամանակ, քանի դեռ այդ խախտումը տեղի ունի: Սակայն ամեն անգամ, երբ դա հնարավոր է, վերջինս կանխավ պահանջում է խելամիտ ժամկետում տվյալ խախտմանը վերջ տալ:

2. Սույն հոդվածի 1 կետում նախատեսված դեպքից բացի, հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքի անձեռնմխելիությունը կարող է դադարեցվել ռազմական անխուսափելի անհրաժեշտության բացառիկ դեպքերում միայն և այնքան ժամանակ, քանի դեռ գոյություն ունի այդ անհրաժեշտությունը: Նման անհրաժեշտությունը կարող է հավաստվել զինվորական հրամանատարների կողմից սկսած միայն դիվիզիայի կամ դիվիզիային համապատասխանող մասի հրամանատարից և ավելի բարձր: Բոլոր այն դեպքերում, երբ հանգամանքները թույլ են տալիս, անձեռնմխելիության դադարեցման մասին որոշումը հակառակ կողմին ծանուցվում է նախապես խելամիտ ժամկետում:

3. Անձեռնմխելիությունը դադարեցնող կողմը հնարավորինս կարճ ժամկետում, գրավոր և նշելով պատճառները, այդ մասին տեղեկացնում է Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով նախատեսված մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարին:

Գ Լ ու խ III. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՓՈՒՏԱԴՐՈՒՄԸ

Հոդված 12

Հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող փոխադրամիջոցները

1. Բացառապես մշակութային արժեքների փոխադրության համար օգտագործվող փոխադրամիջոցները, լինի փոխադրումը տարածքի ներսում, թե մի տարածքից մյուսը, շահագրգիռ Բարձր պայմանավորվող կողմի խնդրանքով կարող են վերցվել հատուկ պաշտպանության ներքո այն պայմաններով, որոնք նախատեսված են Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով:

2. Հատուկ պաշտպանությունից օգտվող փոխադրամիջոցները գտնվում են Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով նախատեսված միջազգային վերահսկողության ներքո և նշվում են 16 հոդվածում նկարագրված տարբերանշանով:

3. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավոր են ձեռնպահ մնալ թշնամական որևէ գործողությունից հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող փոխադրամիջոցների նկատմամբ:

Հոդված 13

Փոխադրումը հրատապ դեպքում

1. Եթե Բարձր պայմանավորվող կողմը գտնում է, որ մշակութային որոշ արժեքների անվտանգությունը պահանջում է դրանք փոխադրել և որ փոխադրումն այնքան հրատապ է, որ 12 հոդվածով նախատեսված ընթացակարգը հնարավոր չէ պահպանել, հատկապես զինված ընդհարման սկզբում, փոխադրամիջոցը կարող է նշվել 16 հոդվածում նկարագրված տարբերանշանով, եթե միայն այդ փոխադրամիջոցին 12 հոդվածի համաձայն անձեռնմխելիություն վերապահելու մասին խնդրանքն ավելի վաղ արդեն չի ներկայացվել ու մերժվել: Եթե հնարավոր է, փոխադրման մասին հակառակ կողմերը ծանուցվում են: Մեկ այլ երկրի տարածք մշակութային արժեքներ տեղափոխող փոխադրամիջոցը ոչ մի դեպքում չի կարող նշվել տարբերանշանով, եթե հատուկ կերպով նրան անձեռնմխելիություն չի հատկացվել:

2. Բարձր պայմանավորվող կողմերը հնարավորության սահմաններում ձեռնարկում են նախազգուշական անհրաժեշտ միջոցներ, որպեսզի սույն

հողվածի 1 կետում նախատեսված և տարբերանշաններ կրող փոխադրամիջոցները պաշտպանված լինեն իրենց դեմ ուղղված թշնամական գործողություններից:

Հ ո դ վ ա ծ 14

Անձեռնմխելիությունը բռնագրավումից, իբրև պարզև վերցվելուց կամ զավթումից

1. Բռնագրավումից, իբրև պարզև վերցվելուց կամ զավթումից անձեռնմխելիությամբ կարող են օգտվել՝

- a) 12 հողվածով նախատեսված պաշտպանության կամ 13 հողվածով նախատեսված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքները,
- b) բացառապես այդ մշակութային արժեքների փոխադրությամբ զբաղված փոխադրամիջոցները:

2. Սույն հողվածում ոչինչ չի սահմանափակում այցելության և ուսումնասիրության իրավունքը:

Գ Լ ու խ IV. ԱՆՁՆԱԿԱԶՄԸ

Հ ո դ վ ա ծ 15

Անձնակազմը

Մշակութային արժեքների պաշտպանության համար նախատեսված անձնակազմը պետք է, որքանով թույլատրում են անվտանգության պահանջները, վայելի հարգանք՝ ի շահ այդ արժեքների պահպանման, և, եթե այդ անձնակազմն ընկնում է հակառակորդի ձեռքը, նրան հնարավորություն է ընձեռվում իրականացնելու իր գործառույթները, եթե հակառակորդի ձեռքն են ընկնում նաև մշակութային այն արժեքները, որոնց պահպանությունը հանձնարարվել է այդ անձնակազմին:

Գ Լ ու խ V. ՏԱՐԲԵՐԱՆՇԱՆԸ

Հ ո դ վ ա ծ 16

Կոնվենցիայի նշանը

1. Կոնվենցիայի նշանը ստորին մասում սուր վահան է՝ բաժանված կապույտ ու սպիտակ գույնի չորս մասերի (վահանը բաղկացած է կապույտ քառակուսուց, որի անկյուններից մեկը ներգծված է վահանի սուր մասին, և

քառակուսու վերևում գծված կապույտ եռանկյունուց, քառակուսին և եռանկյունին երկու կողմից սահմանազատվում են սպիտակ եռանկյունիներով):

2. Նշանը գործածվում է միապատիկ կամ եռապատիկ՝ եռանկյան տեսքով (մեկ նշանը ներքևում), 17 հողվածում նշված պայմաններին համապատասխան:

Հ ո դ վ ա ծ 17

Նշանի օգտագործումը

1. Տարբերանշանը եռապատիկ կիրառվում է ճանաչելու համար միայն՝

- a) հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող անշարժ մշակութային արժեքները,
- b) մշակութային արժեքներ փոխադրող փոխադրամիջոցները՝ 12 և 13 հողվածներով նախատեսված պայմաններին համապատասխան,
- c) համապատասխան ստեղծված պատսպարանները՝ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով նախատեսված պայմաններին համապատասխան:

2. Տարբերանշանը միապատիկ կարող է կիրառվել ճանաչելու համար միայն՝

- a) հատուկ պաշտպանության ներքո չգտնվող մշակութային արժեքները,
- b) այն անձանց, որոնք պատասխանատու են վերահսկողության գործառույթների համար Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգին համապատասխան,
- c) մշակութային արժեքների պահպանության համար նախատեսված անձնակազմը,
- d) Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով նախատեսված անձը հաստատող վկայականները:

3. Ձինված ընդհարման ժամանակ արգելվում է տարբերանշանը կիրառել մնացյալ բոլոր դեպքերում, բացի նրանցից, որոնք հիշատակված են սույն հողվածի նախորդ կետերում, կամ որևէ նպատակով կիրառել Կոնվենցիայի տարբերանշանին նմանվող այլ նշան:

4. Տարբերանշանով չի կարող նշվել որևէ անշարժ մշակութային արժեք՝ առանց միաժամանակ Բարձր պայմանավորվող կողմի իրավասու իշխանությունների՝ պատշաճորեն թվագրած և ստորագրած համապատասխան թույլտվություն փակցնելու:

Գ Լ ու խ VI. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

Հոդված 18

Կոնվենցիայի կիրառումը

1. Բացի այն դրույթներից, որոնք գործում են խաղաղ ժամանակ, սույն Կոնվենցիան կիրառվում է հայտարարված պատերազմի կամ որևէ այլ զինված ընդհարման դեպքում, որը կարող է ծագել Բարձր պայմանավորվող կողմերից երկուսի կամ մի քանիսի միջև, անգամ, եթե պատերազմական դրությունը չի ճանաչվել նրանցից մեկի կամ մի քանիսի կողմից:

2. Կոնվենցիան կիրառվում է նաև Բարձր պայմանավորվող կողմի ողջ տարածքի կամ նրա մի մասի գրավման բոլոր դեպքերում, անգամ, եթե այդ գրավումը ռազմական որևէ դիմադրության չի հանդիպում:

3. Եթե ընդհարման մեջ գտնվող պետություններից մեկը սույն Կոնվենցիային չի մասնակցում, նրա կողմ հանդիսացող պետությունները, այնուամենայնիվ, իրենց փոխհարաբերություններում միմյանց հետ կապված են մնում Կոնվենցիայով: Նրանք Կոնվենցիայով կապված կլինեն նշյալ պետության նկատմամբ, եթե վերջինս հայտարարել է Կոնվենցիայի դրույթներն ընդունելու մասին և քանի դեռ կատարում է դրանք:

Հոդված 19

Միջազգային բնույթ չունեցող ընդհարումները

1. Միջազգային բնույթ չունեցող և Բարձր պայմանավորվող կողմերից մեկի տարածքում ծագող զինված ընդհարման դեպքում ընդհարմանը մասնակից յուրաքանչյուր կողմ պարտավոր է կիրառել սույն Կոնվենցիայի՝ առնվազն մշակութային արժեքների հարգմանը վերաբերող դրույթները:

2. Ընդհարման մեջ գտնվող կողմերը կգործադրեն բոլոր ջանքերը, որպեսզի հատուկ համաձայնագրերի միջոցով գործողության մեջ դրվեն սույն Կոնվենցիայի բոլոր դրույթները կամ դրանց մի մասը:

3. Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը կարող է իր ծառայություններն առաջարկել ընդհարման մեջ գտնվող կողմերին:

4. Վերոնշյալ դրույթների կիրառումը չի վնասի ընդհարման մեջ գտնվող կողմերի իրավական կարգավիճակին:

Գ Լ ու խ VII. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

Հոդված 20

Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգը

Սույն Կոնվենցիայի կիրառման կարգը սահմանվում է նրա բաղկացուցիչ մասը հանդիսացող Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով:

Հոդված 21

Հովանավոր պետությունները

Սույն Կոնվենցիան և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգը կիրառվում են Հովանավոր պետությունների աջակցությամբ, որոնք պատասխանատու են ընդհարման մեջ գտնվող կողմերի շահերի պաշտպանության համար:

Հոդված 22

Հաշտարար ընթացակարգը

1. Հովանավոր պետություններն իրենց բարի ծառայություններն են մատուցում բոլոր այն դեպքերում, երբ դա օգտավետ են համարում ի շահ մշակութային արժեքների պաշտպանության, առանձնապես, եթե ընդհարման մեջ գտնվող կողմերի միջև տարածայնություններ կան սույն Կոնվենցիայի կամ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի դրույթների կիրառման կամ մեկնաբանման վերաբերյալ:

2. Այդ նպատակով Հովանավոր պետություններից յուրաքանչյուրը կարող է կողմերից մեկի, Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի հրավերով կամ սեփական նախաձեռնությամբ ընդհարման մեջ գտնվող կողմերին առաջարկել՝ հրավիրել վերջինների ներկայացուցիչների, մասնավորապես, մշակութային արժեքների պաշտպանության համար պատասխանատու ներկայացուցիչների հանդիպում, ըստ հնարավորին պատշաճորեն ընտրված չեզոք տարածքում: Ընդհարման մեջ գտնվող կողմերը պարտավոր են ընթացք տալ հանդիպում հրավիրելու մասին նրանց արված առաջարկությանը: Այդ հանդիպմանը իբրև նախագահ մասնակցելու համար Հովանավոր պետությունները ընդհարման մեջ գտնվող կողմերի հավանությանն են ներկայացնում այնպիսի անձի, որը չեզոք պետության քաղաքացի է կամ առաջարկվել է Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի կողմից:

Հոդված 23

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի օգնությունը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը կարող են դիմել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությանը խնդրելով տեխնիկական օգնություն իրենց մշակութային արժեքների պաշտպանությունը կազմակերպելու համար, կամ սույն Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի կիրառումից բխող ցանկացած այլ հարցով: Կազմակերպությունն այդ օգնությունը տրամադրում է իր ծրագրի ու հնարավորությունների սահմաններում:

2. Կազմակերպությունն իրավունք ունի Բարձր պայմանավորվող կողմերին տվյալ հարցով առաջարկություններ անել իր նախաձեռնությամբ:

Հոդված 24

Հատուկ համաձայնագրերը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը կարող են կնքել հատուկ համաձայնագրեր բոլոր այն հարցերի վերաբերյալ, որոնք ըստ իրենց պետք է կարգավորվեն:

2. Չի կարող կնքվել որևէ հատուկ համաձայնագիր, որը կնվազեցնի սույն Կոնվենցիայի համաձայն մշակութային արժեքներին և նրանց պաշտպանությամբ զբաղվող անձնակազմին տրամադրվող պաշտպանությունը:

Հոդված 25

Կոնվենցիայի տարածումը

Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են ինչպես խաղաղ, այնպես էլ զինված ընդհարումների ժամանակ իրենց երկրներում ըստ հնարավորին լայնորեն տարածել սույն Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի տեքստը: Նրանք պարտավորվում են, մասնավորապես, դրանց ուսումնասիրությունը ներառել ռազմական և, հնարավորության դեպքում, քաղաքացիական ուսուցման ծրագրերում, որպեսզի Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի սկզբունքները հայտնի լինեն ողջ բնակչությանը, առանձնապես, զինված ուժերին և մշակութային արժեքների պաշտպանության համար նախատեսված անձնակազմին:

Հոդված 26

Թարգմանությունները և զեկույցները

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը Միավորված ազգերի կրթության,

գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի միջոցով միմյանց փոխանցում են սույն Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի թարգմանությունների պաշտոնական տեքստերը:

2. Դրանից զատ, առնվազն չորս տարին մեկ նրանք Գլխավոր տնօրենին ուղարկում են զեկույց, որը պարունակում է սույն Կոնվենցիան և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգն իրագործելու համար իրենց վարչությունների կողմից ձեռնարկվող, նախապատրաստվող կամ ուսումնասիրվող միջոցառումների վերաբերյալ այնպիսի տեղեկություններ, որոնք հաղորդելն իրենք նպատակահարմար են գտնում:

Հոդված 27

Հանդիպումներ

1. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը կարող է, Գործադիր խորհրդի համաձայնությամբ, հրավիրել Բարձր պայմանավորվող կողմերի ներկայացուցիչների հանդիպումներ: Նման հանդիպմանը նա հրավիրվում է, եթե այդ մասին խնդրանք է ներկայացրել Բարձր պայմանավորվող կողմերի ընդհանուր թվի ոչ պակաս, քան մեկ հինգերորդ մասը:

2. Սույն Կոնվենցիայով և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգով հանդիպմանը վերապահված այլ գործառույթներից զատ, նրա խնդիրն է նաև ուսումնասիրել Կոնվենցիայի ու Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի կիրառման հետ կապված հիմնահարցերը և այդ կապակցությամբ տալ հանձնարարականներ:

3. Դրանից բացի, հանդիպումը կարող է, 39 հոդվածի դրույթներին համապատասխան, վերանայել Կոնվենցիան ու Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգը, եթե այնտեղ ներկայացված է Բարձր պայմանավորվող կողմերի մեծամասնությունը:

Հոդված 28

Պատժամիջոցները

Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են իրենց քրեական իրավազրույթության շրջանակներում ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, որպեսզի հետապնդվեն և քրեական կամ կարգապահական պատժի ենթարկվեն սույն Կոնվենցիան խախտող կամ խախտելու հրաման ստվող անձինք՝ անկախ նրանց քաղաքացիությունից:

ԵՃՐԱՓՈՎԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 29

Լեզուները

1. Սույն Կոնվենցիան կազմվել է անգլերեն, իսպաներեն, ռուսերեն ու ֆրանսերեն. բոլոր չորս տեքստերը հավասարազոր են:
2. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունն ապահովում է Կոնվենցիայի թարգմանությունը մնացյալ այն լեզուներով, որոնք նրա Գլխավոր կոնֆերանսի պաշտոնական լեզուներն են:

Հոդված 30

Ստորագրումը

Սույն Կոնվենցիան թվագրվելու է 1954 թ. մայիսի 14-ի ամսաթվով և՛ մինչև 1954 թ. դեկտեմբերի 31-ը բաց կլինի ստորագրության համար բոլոր այն պետությունների կողմից, որոնք հրավիրվել են 1954 թ. ապրիլի 21-ից մինչև մայիսի 14-ը Հաագայում անցկացված կոնֆերանսին:

Հոդված 31

Վավերացումը

1. Սույն Կոնվենցիան ենթակա է վավերացման այն ստորագրած պետությունների կողմից՝ նրանց սահմանադրական ընթացակարգերին համապատասխան:
2. Վավերագրերն ի պահ են տրվում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

Հոդված 32

Միանալը

Ուժի մեջ մտնելու իսկ օրից սույն Կոնվենցիան միանալու համար բաց կլինի 30 հոդվածում նշված բոլոր այն պետությունների համար, որոնք Կոնվենցիան չեն ստորագրել, ինչպես նաև ցանկացած այլ պետության համար, որը միանալու կհրավիրվի Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գործադիր խորհրդի կողմից: Միանալն իրականացվում է միանալու մասին փաստաթուղթը հիշյալ Կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ի պահ տալու միջոցով:

Հոդված 33

Ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի հինգ վավերագրերի ի պահ տրվելուց երեք ամիս անց:
2. Հետագայում Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրի համար այն ուժի մեջ կմտնի երեք ամիս անց այն օրից, երբ այդ կողմն ի պահ է տալիս իր վավերագիրը կամ միանալու մասին փաստաթուղթը:
3. 18 և 19 հոդվածներում նախատեսված դեպքերում ընդհարման մեջ գտնվող այն կողմերի համար, որոնք վավերացման կամ միանալու փաստաթղթերն ի պահ են տվել ռազմական գործողություններից կամ զրավումից առաջ կամ հետո, Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի անմիջապես: Նման դեպքերում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը 38 հոդվածով նախատեսված հաղորդումները կատարում է արագացված կարգով:

Հոդված 34

Գործողության մեջ դնելը

1. Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրը նրա մասնակից յուրաքանչյուր կողմ վեցամսյա ժամկետում ձեռնարկում է այն գործողության մեջ դնելու համար անհրաժեշտ միջոցառումներ:
2. Այս ժամկետը, վավերագիրը կամ միանալու մասին փաստաթուղթը Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո ի պահ հանձնած պետության համար, 6 ամիս է՝ հաշված վավերագրի կամ միանալու մասին փաստաթղթի ի պահ տալու օրվանից:

Հոդված 35

Կոնվենցիայի գործողությունը տարածության մեջ

Ցանկացած Բարձր պայմանավորվող կողմ կարող է վավերացման կամ միանալու պահին կամ դրանից հետո ցանկացած ժամանակ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին հղած ծանուցման միջոցով հայտարարել, որ սույն Կոնվենցիան կտարածվի ցանկացած տարածքի կամ այնպիսի տարածքի վրա, որի համար միջազգային հարաբերություններում ինքը պատասխանատու է: Այդ ծանուցումն ուժի մեջ է մտնում այն ստանալուց երեք ամիս անց:

Հոդված 36

Հարաբերակցությունը նախորդ Կոնվենցիաներին

1. Այն պետությունների հարաբերություններում, որոնք կապված են 1899 թ. հուլիսի 29-ի Ցանաքային պատերազմի օրենքների և

սովորույթների մասին (IV) և Պատերազմի ժամանակ ծովային ուժերով ոմբակոծության մասին (IX) կամ 1907 թ. հոկտեմբերի 18-ի Հաագայի կոնվենցիաներով, և որոնք սույն Կոնվենցիայի կողմեր են, այս վերջին Կոնվենցիան կլրացնի վերոնշյալ (IX) Կոնվենցիային և վերոնշյալ (IV) Կոնվենցիայի հավելվածը կազմող Կանոնակարգը և վերոնշյալ (IX) Կոնվենցիայի 5 հոդվածում նկարագրված նշանը կփոխարինի սույն Կոնվենցիայի 16 հոդվածում նկարագրված նշանով այն դեպքերի համար, երբ սույն Կոնվենցիան ու Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգը նախատեսում են այդ տարբերանշանի գործածությունը:

2. Այն պետությունների հարաբերություններում, որոնք կապված են Գիտության ու արվեստի հիմնարկների պաշտպանության մասին Վաշինգտոնի 1935 թ. ապրիլի 15-ի դաշնագրով (Ռյորիխի դաշնագիր) և որոնք սույն Կոնվենցիայի կողմեր են, վերջին Կոնվենցիան կլրացնի Ռյորիխի դաշնագիրը և նրա 3 հոդվածում նկարագրված տարբերադրոշը կփոխարինի սույն Կոնվենցիայի 16 հոդվածում նկարագրված նշանով այն դեպքերի համար, երբ սույն Կոնվենցիան ու Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգը նախատեսում են այդ տարբերանշանի գործածությունը:

Հոդված 37

Կոնվենցիան չեղյալ հայտարարելը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը իրավունք ունի իր անունից կամ միջազգային հարաբերություններում իր կողմից ներկայացվող ցանկացած տարածքի անունից չեղյալ հայտարարել սույն Կոնվենցիան:

2. Չեղյալ հայտարարելու մասին պետք է հայտարարվի գրավոր՝ Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

3. Չեղյալ հայտարարումն ուժի մեջ է մտնում չեղյալ հայտարարելու մասին փաստաթղթի ստացվելուց մեկ տարի հետո: Սակայն, եթե այդ տարվա ավարտին չեղյալ հայտարարող կողմը ներքաշված է գինված ընդհարման մեջ, չեղյալ հայտարարումն ուժի մեջ չի մտնում մինչև ընդհարման ավարտը կամ այնքան ժամանակ, քանի դեռ չեն ավարտվել մշակութային արժեքներն այն երկիրը վերադարձնելու գործողությունները, որտեղից դուրս են բերվել:

Հոդված 38

Ծանուցումը

Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը 30 և 32 հոդվածներում նշված պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպանը տեղեկացնում է Կոնվենցիայի վավերացման, նրան միանալու կամ

փոփոխությունների ու լրացումների ընդունման մասին, 31, 32 և 39 հոդվածներով նախատեսված բոլոր փաստաթղթերի համծնման, ինչպես նաև, համապատասխանաբար 35, 37 և 39 հոդվածներով նախատեսված ծանուցումների ու չեղյալ հայտարարելու մասին:

Հոդված 39

Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի վերանայումը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է առաջարկել սույն Կոնվենցիայի և Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի փոփոխություններ ու լրացումներ: Առաջարկված ամեն մի փոփոխություն կամ լրացում հաղորդվում է Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին, որն այն ուղարկում է Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրին՝ խնդրանքով, որպեսզի այդ կողմը չորս ամսվա ընթացքում տեղեկացնի՝

- a) ցանկանում է նա արդյոք, որպեսզի առաջարկված փոփոխությունը կամ լրացումը քննարկելու համար հրավիրվի կոնֆերանս,
- b) համաձայն է նա արդյոք, որպեսզի առաջարկված փոփոխությունը կամ լրացումն ընդունվի առանց կոնֆերանս հրավիրելու,
- c) համաձայն է նա արդյոք, որպեսզի առաջարկված փոփոխությունը կամ լրացումը մերժվի առանց կոնֆերանս հրավիրելու:

2. Գլխավոր տնօրենը սույն հոդվածի 1 կետին համապատասխան ստացված պատասխանները հաղորդում է բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերին:

3. Եթե Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին իրենց կարծիքը նախատեսված ժամկետում հաղորդած բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերը, ի կատարումն սույն հոդվածի 1 (b) կետի, Գլխավոր տնօրենին ծանուցում են, թե իրենք համաձայն են փոփոխությունը կամ լրացումն առանց կոնֆերանս հրավիրելու ընդունելու, ապա Գլխավոր տնօրենը նրանց որոշման ծանուցման մասին հաղորդում է 38 հոդվածին համապատասխան: Փոփոխությունը կամ լրացումն ուժի մեջ է մտնում բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերի համար այդ ծանուցումից 90 օր անց:

4. Առաջարկված փոփոխությունը կամ լրացումը քննարկելու համար Գլխավոր տնօրենը Բարձր պայմանավորվող կողմերի կոնֆերանս է հրավիրում այն դեպքում, եթե այդ մասին խնդրում է կողմերի ընդհանուր թվի մեկ երրորդից ավելին:

5. Կոնվենցիայի կամ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի այն փոփոխություններն ու լրացումները, որոնք քննարկվում են նախորդ կետով

սահմանված ընթացակարգին համապատասխան, ուժի մեջ են մտնում, միայն այն բանից հետո, երբ արժանանում են կոնֆերանսին ներկայացված Բարձր պայմանավորվող կողմերի միաձայն հավանությանը և այն բանից հետո, երբ դրանք ընդունել է Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը:

6. Բարձր պայմանավորվող կողմերը Կոնվենցիայի կամ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի՝ 4 և 5 կետերում հիշատակված կոնֆերանսի հավանությանն արժանացած փոփոխություններն ու լրացումներն ընդունում են Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին պաշտոնական փաստաթուղթ ներկայացնելու միջոցով:

7. Սույն Կոնվենցիայի կամ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի փոփոխությունների ու լրացումների՝ ուժի մեջ մտնելուց հետո Կոնվենցիայի կամ Կոնվենցիայի գործադրման կանոնակարգի այդ կերպ ուղղված տեքստն է միայն, որ բաց է մնում վավերացման կամ միանալու համար:

Հոդված 40

Չրանցումը

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածին համապատասխան, սույն Կոնվենցիան գրանցվում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի կողմից:

Ի հավաստիացումն որի՝ պատշաճորեն լիազորված ներքոստորագրյալները ստորագրեցին սույն Կոնվենցիան:

Կատարված է 1954 թ. մայիսի 14-ին, Չաագայում, մեկ օրինակով, որը պահպանվում է Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության արխիվներում և որի վավերացված պատճեններն ուղարկվելու են 30 և 32 հոդվածներում նշված բոլոր պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը:

ԶԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԳՈՐԾԱԴՐՄԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳԸ

Գ Լ ու խ 1. ՎԵՐԱՅՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 1

Անձանց միջազգային ցուցակը

Կոնվենցիայի՝ ուժի մեջ մտնելու պահից իսկ Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը կազմում է այն անձանց միջազգային ցուցակը, ում Բարձր պայմանավորվող կողմերն առաջադրում են մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարի գործառույթներն իրականացնելու համար: Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի նախաձեռնությամբ այդ ցուցակը պարբերաբար վերանայվելու է հիմք ընդունելով Բարձր պայմանավորվող կողմերի պահանջները:

Հոդված 2

Վերահսկողության կազմակերպումը

Հենց որ Բարձր պայմանավորվող կողմը ներքաշվում է զինված ընդհարման մեջ, որի նկատմամբ կիրառելի է Կոնվենցիայի 18 հոդվածը.

- a) նա նշանակում է իր տարածքում գտնվող մշակութային արժեքների գծով ներկայացուցիչ, եթե այդ կողմը գրավել է այլ տարածք, ապա նշանակում է այդտեղ գտնվող մշակութային արժեքների գծով ներկայացուցիչ,
- b) այդ Բարձր պայմանավորվող կողմի հետ զինված ընդհարման մեջ գտնվող յուրաքանչյուր կողմի Հովանավոր պետությունը նշանակում է առաջինին առընթեր պատվիրակներ՝ ներքոհիշյալ 3 հոդվածին համապատասխան,
- c) այդ Բարձր պայմանավորվող կողմին առընթեր, ներքոհիշյալ 4 հոդվածին համապատասխան, նշանակվում է մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատար:

Հոդված 3

Հովանավոր պետությունների պատվիրակների նշանակումը

Հովանավոր պետությունն իր պատվիրակներին նշանակում է իր դիվանագիտական կամ հյուպատոսական անձնակազմի անդամներից կամ, այն կողմի համաձայնությամբ, որին առընթեր նրանք կատարում են իրենց գործառույթները՝ այլ անձանցից:

Հոդված 4

Գլխավոր հանձնակատարի նշանակումը

1. Մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարը նշանակվում է անձանց միջազգային ցուցակից՝ ինչպես այն կողմի, որին առընթեր նա կատարում է իր գործառույթները, այնպես էլ զինված ընդհարման մեջ գտնվող կողմի Հովանավոր պետությունների համատեղ համաձայնությամբ:

2. Եթե կողմերն այդ հարցի շուրջ իրենց բանակցությունները սկսելուց հետո երեք շաբաթվա ընթացքում համաձայնության չեն գալիս, նրանք խնդրում են Միջազգային դատարանի նախագահին նշանակելու Գլխավոր հանձնակատար, որն իր պարտականությունների կատարումը ստանձնում է այն կողմի համաձայնության ստացումից հետո միայն, որին առընթեր նա պետք է իրականացնի իր գործառույթները:

Հոդված 5

Պատվիրակների գործառույթները

Հովանավոր պետությունների պատվիրակներն արձանագրում են Կոնվենցիայի խախտումները, այն կողմի համաձայնությամբ, որոնց առընթեր նրանք կատարում են իրենց գործառույթները, քննում են հանգամանքները, որոնց առկայությամբ տեղի են ունեցել այդ խախտումները, դրանց դադարեցնելու նպատակով տեղում ձեռնարկում են դեմարշներ, և, անհրաժեշտության դեպքում, դրանց մասին ծանուցում են Գլխավոր հանձնակատարին: Նրան տեղեկություններ են հաղորդում իրենց գործունեության վերաբերյալ:

Հոդված 6

Գլխավոր հանձնակատարի գործառույթները

1. Մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարն այն կողմի ներկայացուցիչ, որին առընթեր կատարում է իր գործառույթները, և շահագրգիռ պատվիրակների հետ քննարկում է իրեն փոխանցվող բոլոր այն հարցերը, որոնք ծագում են Կոնվենցիայի կիրառման կապակցությամբ:

2. Սույն Կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում նա կարող է որոշումներ ընդունել և նշանակումներ կատարել:

3. Այն կողմի համաձայնությամբ, որին առընթեր Գլխավոր հանձնակատարն իրականացնում է իր գործառույթները, նա իրավունք ունի հրամայել կատարելու քննություն կամ այդ քննությունը վարել անձանք:

4. Նա զինված ընդհարման մեջ գտնվող Կողմերի կամ դրանց Հովանավոր պետությունների առջև ձեռնարկում է բոլոր այն դեմարշները, որոնք ինքը Կոնվենցիայի կիրառման համար համարում է օգտակար:

5. Նա կազմում է զեկույցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել Կոնվենցիայի կիրառման համար և դրանք հաղորդում է շահագրգիռ կողմերին, ինչպես նաև նրանց Հովանավոր պետություններին: Այդ զեկույցների պատճենները նա ուղարկում է Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին, որը կարող է օգտագործել միայն դրանցում պարունակվող տեխնիկական տվյալները:

6. Այն դեպքում, երբ Հովանավոր պետություն չկա, Գլխավոր հանձնակատարն իրականացնում է Հովանավոր պետության Կոնվենցիայի 21 և 22 հոդվածներով սահմանված գործառույթները:

Հոդված 7

Տեսուչները և փորձագետները

1. Երբ մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարը անհրաժեշտ է գտնում, կամ շահագրգիռ պատվիրակների խնդրանքի հիման վրա, կամ նրանց հետ խորհրդակցելուց հետո, այն պետության հաստատմանը, որին առընթեր հավատարմագրված է, ներկայացնում է մշակութային արժեքների գծով տեսուչի թեկնածությունը, որի վրա դրվում է որոշակի առաքելություն: Տեսուչը պատասխանատու է միայն Գլխավոր հանձնակատարի առջև:

2. Գլխավոր հանձնակատարը, պատվիրակներն ու տեսուչը կարող են դիմել փորձագետների ծառայություններին, որոնց թեկնածությունը ևս ներկայացվում է նախորդ կետում նշված կողմի հավանությամբ:

Հոդված 8

Վերահսկողության գործառույթների իրականացումը

Մշակութային արժեքների գծով հանձնակատարները, Հովանավոր պետությունների պատվիրակները, տեսուչներն ու փորձագետները ոչ մի դեպքում չպետք է դուրս գան իրենց գործառույթների շրջանակներից: Նրանք պետք է հատկապես ուշադրության առնեն այն Բարձր պայմանավորվող կողմի անվտանգության շահերը, որոնց առընթեր կատարում են իրենց գործառույթները, և բոլոր հանգամանքներում պետք է գործեն այն ռազմական իրավիճակի պահանջներին համապատասխան, որի մասին նրանց տեղեկացնում է Բարձր պայմանավորվող կողմը:

Հոդված 9

Հովանավոր պետությունների փոխարինումը

Եթե ընդհարման մեջ գտնվող կողմը չի օգտվում կամ դադարել է օգտվել Հովանավոր պետության ծառայություններից, կարելի է խնդրել չեզոք պետությանը, որպեսզի նա, համաձայն 4 հոդվածով նախատեսված ընթացակարգի, ստանձնի մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատար նշանակելու Հովանավոր պետության գործառույթը: Այդ կերպ նշանակված Գլխավոր հանձնակատարը Հովանավոր պետությունների պատվիրակների՝ սույն Կանոնակարգով սահմանված գործառույթները հարկ եղած դեպքերում հանձնարարում է տեսուչներին:

Հոդված 10

Ծախսերը

Մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարի, տեսուչների և փորձագետների վարձատրությունն ու նրանց ծախսերի վճարումը կատարում է այն կողմը, որին առընթեր նրանք իրականացնում են իրենց գործառույթները: Հովանավոր պետությունների պատվիրակների վարձատրությունն ու ծախսերը ենթակա են համաձայնեցման այդ պետությունների և այն պետությունների միջև, որոնց շահերը նրանք պաշտպանում են:

Գ Լ ու խ II. ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 11

Հանպատրաստից պատսպարաններ

1. Եթե Բարձր պայմանավորվող կողմը գինված ընդհարման ընթացքում չնախատեսված հանգամանքների բերումով պետք է ստեղծի հանպատրաստից պատսպարան, և եթե ցանկանում է, որ այդ պատսպարանը վերցվի հատուկ պաշտպանության ներքո, նա այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում է իրեն առընթեր գործառույթներ իրականացնող Գլխավոր հանձնակատարին:
2. Եթե Գլխավոր հանձնակատարը գտնում է, որ հանգամանքներն ու այդ հանպատրաստից պատսպարանում պահվող մշակութային արժեքների կարևորությունն արդարացնում են նման միջոցները, նա կարող է Բարձր պայմանավորվող կողմին թույլատրել՝ պատսպարանը նշելու Կոնվենցիայի 16 հոդվածով սահմանված տարբերանշանով: Իր որոշման մասին նա անհապաղ տեղեկացնում է շահագրգիռ Հովանավոր

պետությունների պատվիրակներին, որոնցից յուրաքանչյուրը կարող է երեսնօրյա ժամկետում պահանջել՝ անմիջապես հանելու այդ նշանը:

3. Հենց որ այդ պատվիրակները հայտնում են իրենց համաձայնությունը, կամ եթե երեսնօրյա ժամկետի լրանալուց հետո շահագրգիռ պատվիրակներից ոչ ոք չի հայտնում իր առարկության մասին, և եթե հանպատրաստից պատսպարանը, Գլխավոր հանձնակատարի կարծիքով, համապատասխանում է Կոնվենցիայի 8 հոդվածով նախատեսված պայմաններին, Գլխավոր հանձնակատարը Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին խնդրում է պատսպարանը գրանցել հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների գրանցամատյանում:

Հոդված 12

Հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների միջազգային գրանցամատյանը

1. Կազմվում է հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների միջազգային գրանցամատյան:
2. Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը վարում է այդ գրանցամատյանը: Նա դրա պատճենները հանձնում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղարին, ինչպես նաև Բարձր պայմանավորվող կողմերին:
3. Գրանցամատյանը բաժանվում է բաժինների, յուրաքանչյուրը՝ Բարձր պայմանավորվող կողմերից մեկի անունով: Ամեն մի բաժին ստորաբաժանվում է երեք մասի՝ պատսպարաններ, հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոններ և այլ անշարժ մշակութային արժեքներ: Գլխավոր տնօրենը որոշում է, թե յուրաքանչյուր բաժին ինչ մանրամասներ է ընդգրկում:

Հոդված 13

Գրանցամատյանում գրանցելու համար դիմելը

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է դիմել Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին՝ իր տարածքում գտնվող որոշ պատսպարաններ, հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոններ կամ այլ անշարժ մշակութային արժեքներ գրանցամատյանում գրանցելու մասին: Դիմումի մեջ կողմը տեղեկություններ է հաղորդում այդ արժեքների գտնվելու վայրի մասին և հավաստիացնում, որ դրանք համապատասխանում են Կոնվենցիայի 8 հոդվածով նախատեսված պայմաններին:
2. Գրավման դեպքում նման դիմում ներկայացնելու իրավունք ունի գրավող պետությունը:

3. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենն անմիջապես Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրին է ուղարկում մշակութային արժեքները գրանցամատյանում գրանցելու մասին դիմումների պատճենները:

Հոդված 14

Առարկությունները

1. Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ուղղված նամակով առարկություն ներկայացնել մշակութային արժեքը գրանցամատյանում գրանցելու դեմ: Գլխավոր տնօրենն այդ նամակը պետք է ստանա չորսամսյա ժամկետում՝ հաշված այն օրից, երբ ինքն ուղարկել է տվյալ մշակութային արժեքը գրանցամատյանում գրանցելու մասին խնդրանքի պատճենները:

2. Նման առարկությունը պետք է լինի պատճառաբանված: Դրա համար կարող են բերվել միայն հետևյալ պատճառաբանությունները՝

- a) որ արժեքը մշակութային արժեք չէ,
- b) որ արժեքը չի բավարարում Կոնվենցիայի 8 հոդվածի պայմաններին:

3. Գլխավոր տնօրենն առարկությունը բովանդակող նամակի պատճենն անմիջապես ուղարկում է Բարձր պայմանավորվող կողմերին: Անհրաժեշտության դեպքում նա հարցնում է Գեղարվեստական ու պատմական հետաքրքրություն ներկայացնող հուշարձանների, վայրերի և հնագիտական պեղավայրերի պաշտպանության միջազգային կոմիտեի, ինչպես և ցանկացած այլ իրավասու կազմակերպության կամ անձի կարծիքը:

4. Գլխավոր տնօրենը կամ մշակութային արժեքը գրանցամատյանում գրանցելու մասին դիմած Բարձր պայմանավորվող կողմը կարող են իրենց առարկությունների մասին հայտարարած Բարձր պայմանավորվող կողմերի նկատմամբ ձեռնարկել ցանկացած դեմարշ, որն անհրաժեշտ կհամարի, որպեսզի նրանք հրաժարվեն այդ առարկություններից:

5. Եթե Բարձր պայմանավորվող կողմը, որը խաղաղ ժամանակ դիմել է մշակութային արժեքը գրանցամատյանում գրանցելու համար, դառնում է զինված ընդհարման մասնակից նախքան գրանցամատյանում այդ մշակութային արժեքը գրանցելու վերաբերյալ դիմումն ուժի մեջ մտնելը, ապա Գլխավոր տնօրենը տվյալ մշակութային արժեքն անմիջապես ժամանակավորապես ներառում է գրանցամատյանում մինչև ցանկացած առարկության հաստատվելը, հանվելը կամ չեղյալ հայտարարվելը, որը կարող է կամ կարող էր արվել:

6. Եթե 6 ամիս անց այն բանից հետո, երբ Գլխավոր տնօրենը ստանում է որևէ արժեք գրանցամատյանում գրանցելու դեմ առարկություն բովանդակող նամակ, այդ առարկության մասին հայտարարած Բարձր

պայմանավորվող կողմից տեղեկություն չի ստանում առարկությունից հրաժարվելու մասին, արժեքը գրանցամատյանում գրանցելու համար դիմած Բարձր պայմանավորվող կողմը կարող է դիմել արբիտրաժ՝ հաջորդ կետով նախատեսված ընթացակարգին համապատասխան:

7. Արբիտրաժի մասին խնդրանքով պետք է դիմել ոչ ուշ, քան մեկ տարի անց այն օրից, երբ Գլխավոր տնօրենը ստանում է առարկություն բովանդակող նամակը: Վիճաբանող կողմերից յուրաքանչյուրը նշանակում է մեկական արբիտր: Այն դեպքում, երբ գրանցամատյանում գրանցելու դեմ ներկայացվել է մի քանի առարկություն, դրանք ներկայացրած Բարձր պայմանավորվող կողմերը համատեղ նշանակում են մեկական արբիտր: Այդ երկու արբիտրները սույն Կանոնակարգի 1 հոդվածով նախատեսված միջազգային ցուցակից ընտրում են Գլխավոր արբիտր: Եթե նրանք չեն կարողանում համաձայնության գալ Գլխավոր արբիտրի ընտրության շուրջ, ապա Միջազգային դատարանի նախագահին խնդրում են նշանակել մեկ Գլխավոր արբիտր, որի ընտրությունը միջազգային ցուցակից պարտադիր չէ: Այդ կերպ ձևավորված արբիտրաժային դատարանը սահմանում է իր ընթացակարգը: Արբիտրաժային դատարանի որոշումները բողոքարկման ենթակա չեն:

8. Ցանկացած ժամանակ, երբ ծագում է վեճ, որի կողմը Բարձր պայմանավորվող կողմն է, վերջինս կարող է հայտարարել, որ ինքը չի ցանկանում կիրառել նախորդ կետերում նախատեսված արբիտրաժի ընթացակարգը: Այդ դեպքում Գլխավոր տնօրենը գրանցամատյանում գրանցելու դեմ առարկությունն ուղարկում է Բարձր պայմանավորվող կողմերին: Այդ առարկությունն ուժի մեջ է մտնում միայն այն դեպքում, երբ հաստատվում է քվեարկող Բարձր պայմանավորվող կողմերի երկու երրորդի կողմից: Քվեարկությունը կարող է կատարվել հեռակա կարգով, եթե միայն Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը անհրաժեշտ չի համարում Կոնվենցիայի 27 հոդվածով իրեն տրված լիազորությունների հիման վրա խորհրդակցություն հրավիրել: Եթե Գլխավոր տնօրենը որոշում է քվեարկությունն անցկացնել հեռակա կարգով, Բարձր պայմանավորվող կողմերին խնդրում է վեցամսյա ժամկետում, հաշված խնդրանքը հղելու օրից, կնքված նամակով իրեն ուղարկել իրենց քվեները:

Հոդված 15

Գրանցումը

1. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը, համարակալելով գրանցամատյանում գրանցում է մշակութային յուրաքանչյուր արժեք, որի վերաբերյալ գրանցամատյանում գրանցելու խնդրանք է արվել, եթե 14 հոդվածի 1 կետով նախատեսված ժամկետում առաջարկություններ չի ստացել:

2. Եթե ներկայացվել է առարկություն, ապա բացառությամբ 14 հոդվածի

5-րդ կետում նշված դեպքերի, Գլխավոր տնօրենը մշակութային արժեքը գրանցամատյանում գրանցում է միայն այն դեպքում, եթե առարկությունը հանվել է կամ հավանության չի արժանացել 14 հոդվածի 7-րդ կետով կամ նույն հոդվածի 8 կետով նախատեսված ընթացակարգերին համապատասխան:

3. Սույն Կանոնակարգի 11 հոդվածի 3-րդ կետում նախատեսված դեպքերում Գլխավոր տնօրենն արժեքը գրանցում է գրանցամատյանում մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարի խնդրանքով:

4. Գլխավոր տնօրենը գրանցամատյանում կատարված յուրաքանչյուր գրանցման վավերացված պատճենն անմիջապես ուղարկում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղարին, Բարձր պայմանավորվող կողմերին և, գրանցամատյանում ընդգրկելու մասին դիմած կողմի խնդրանքով, Կոնվենցիայի 30 և 32 հոդվածներում նշված բոլոր պետություններին:

Գրանցամատյանում արված գրանցումն ուժի մեջ է մտնում նշված պատճեններն ուղարկելուց երեսուն օր հետո:

Հոդված 16

Գրանցամատյանից հանելը

1. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը մշակութային արժեքները գրանցամատյանից հանում է՝

a) այն Բարձր պայմանավորվող կողմի խնդրանքով, որի տարածքում գտնվում է մշակութային արժեքը,

b) եթե որևէ արժեք գրանցամատյանում գրանցելու մասին դիմած Բարձր պայմանավորվող կողմը չեղյալ է հայտարարել Կոնվենցիան և եթե այդ չեղյալ հայտարարումն ուժի մեջ է մտել,

c) սույն Կանոնակարգի 14 հոդվածի 5-րդ կետում նախատեսված դեպքերում, եթե առարկությունը հաստատվել է 14 հոդվածի 7-րդ կամ 8-րդ կետերով նախատեսված ընթացակարգին համապատասխան:

2. Գլխավոր տնօրենը գրանցամատյանից հանելու յուրաքանչյուր փաստաթղթի վավերացված պատճենն անմիջապես ուղարկում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղարին և բոլոր այն պետություններին, որոնք ստացել էին արժեքները գրանցամատյանում գրանցելու մասին պատճենը: Հանելն ուժի մեջ է մտնում այդ պատճեններն ուղարկելուց երեսուն օր հետո:

Գ Լ ու խ III. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒՄԸ

Հոդված 17

Անձեռնմխելիություն ստանալու ընթացակարգը

1. Կոնվենցիայի 12 հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված խնդրանքն ուղղվում է մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարին: Խնդրանքում պետք է շարադրվեն դրա պատճառները և փոխադրման ենթակա մշակութային արժեքների մոտավոր քանակությունն ու նշանակությունը, տվյալ պահին դրանց գտնվելու վայրը, ենթադրվող նոր տեղաբաշխումը, փոխադրամիջոցները, երթուղին, փոխադրման համար նախատեսված մասափվը և ցանկացած այլ անհրաժեշտ տեղեկություն:

2. Եթե Գլխավոր հանձնակատարն այն կարծիքները ստանալուց հետո, որոնք ինքն անհրաժեշտ է համարում, գտնում է, որ տվյալ փոխադրումն արդարացված է, այդ փոխադրման նախատեսված եղանակների շուրջ խորհրդակցում է Հոլանդավոր պետությունների շահագրգիռ պատվիրակների հետ: Նման խորհրդակցությունից հետո նա ընդհարման մեջ գտնվող շահագրգիռ կողմերին տեղեկացնում է փոխադրման մասին՝ իր հաղորդմանը կցելով անհրաժեշտ ողջ տեղեկատվությունը:

3. Գլխավոր հանձնակատարը նշանակում է մեկ կամ մի քանի տեսուչների, որոնք հավաստիանում են, որ փոխադրվում են միայն խնդրանքում նշված արժեքները, որ փոխադրման իրականացվում է հավանության արժանացած եղանակով և որ փոխադրամիջոցն ունի տարբերանշան: Այդ տեսուչը կամ տեսուչները փոխադրամիջոցն ուղեկցում են մինչև նրա նշանակման վայրը:

Հոդված 18

Փոխադրումն արտասահման

Եթե հատուկ պաշտպանության ներքո փոխադրումն իրականացվում է դեպի այլ երկրի տարածք, այն կարգավորվում է ոչ միայն սույն Կոնվենցիայի 12 հոդվածի և սույն Կանոնակարգի 17 հոդվածի դրույթներով, այլև հետևյալ դրույթներով.

a) մշակութային արժեքները այլ պետության տարածքում գտնվելու ժամանակ պետք է պահպանվեն այդ պետության կողմից: Դրանց մասին նա պետք է հոգա ոչ պակաս, քան սեփական նույնաբնույթ մշակութային արժեքների մասին,

b) պետությունը, որի պահպանության ներքո են հիշյալ արժեքները, դրանք վերադարձնում է միայն ընդհարման ավարտից հետո. արժեքների վերադարձն իրականացվում է այդ մասին խնդրանքից հետո վեցամսյա ժամկետում,

- c) այդ արժեքների փոխադրման տարբեր գործողությունների ընթացքում և որևէ այլ պետության տարածքում գտնվելու ժամանակ դրանք չեն կարող բռնագրավել. հանձնող պետությունը և ի պահ ընդունող պետությունը չեն կարող ազատորեն տնօրինել դրանք: Սակայն երբ արժեքների պահպանությունն այդ է պահանջում, դրանք ի պահ ընդունած պետությունը կարող է արժեքներն ի պահ հանձնած պետության համաձայնությամբ դրանք փոխադրել երրորդ երկրի տարածք՝ սույն հոդվածով նախատեսված պայմաններով,
- d) արժեքները հատուկ պաշտպանության ներքո վերցնելու մասին խնդրանքում պետք է նախատեսված լինի, որ պետությունը, որի տարածք փոխադրումը կատարվում է, ընդունում է սույն հոդվածի դրույթները:

Յ ո ղ վ ա ծ 19

Գրավված տարածքը

Եթե մեկ այլ Բարձր պայմանավորվող կողմի տարածքը գրաված Բարձր պայմանավորվող կողմը մշակութային արժեքները փոխադրում է այդ տարածքի ուրիշ կետերում տեղադրված ապաստարաններ՝ ի վիճակի չլինելով պահպանելու Կանոնակարգի 17 հոդվածով նախատեսված ընթացակարգը, նշված փոխադրումը չի դիտվում իբրև Կոնվենցիայի 4 հոդվածի բովանդակությանը հակասող, եթե մշակութային արժեքների գծով Գլխավոր հանձնակատարը, արժեքների պաշտպանության անձնակազմի հետ խորհրդակցելուց հետո, գրավոր հավաստիացնում է, որ այդ փոխադրման անհրաժեշտությունը բխել է հանգամանքներից:

Գլուխ IV. ՏԱՐԲԵՐԱՆՇԱՆԸ

Յ ո ղ վ ա ծ 20

Տարբերանշանի տեղադրությունը

1. Տարբերանշանի տեղադրությունը և տեսանելիության աստիճանը վերապահվում են Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրի իրավասու իշխանությունների հայեցողությանը: Տարբերանշանը կարող է գտնվել դրոշների կամ թևկապերի վրա: Այն կարող է նկարված կամ ցանկացած այլ հարմար եղանակով պատկերված լինել որևէ առարկայի վրա:

2. Զինված ընդհարման ժամանակ Կոնվենցիայի 12 և 13 հոդվածներում նշված դեպքերում, փոխադրամիջոցների վրա տարբերանշանը պետք է (չբացառելով նշանակման ցանակացած այլ, առավել արդյունավետ եղանակների հնարավորությունը) տեղադրված լինի այնպես, որ ցերեկը պարզ տեսանելի լինի ինչպես օդից, այնպես էլ երկրի մակերևույթից:

Երկրի մակերևույթից այն պարզ տեսանելի պետք է լինի նաև այն դեպքերում, երբ տեղադրված է.

- a) պատշաճ հեռավորությամբ, որը հնարավորություն կտա հստակորեն որոշել հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող հուշարձաններ ընդգրկող կենտրոնների սահմանները,
- b) հատուկ պաշտպանության ներքո գտնվող այլ անշարժ մշակութային կենտրոնների մուտքի մոտ:

Շիտակ երես

Վ Կ Ա Յ Ա Կ Ա Ն
մշակութային արժեքների
պահպանության անձնակազմի
համար

Ազգանուն -----
Անուն -----
Ծննդյան թվական-----
Կոչում կամ աստիճան -----
Պաշտոն -----

հանդիսանում է սույն վկայականի տեր Ձինված ընդհարման
դեպքում մշակութային
արժեքների պաշտպանության մասին Հաագայի 1954 թ.
մայիսի 14-ի կոնվենցիայի ուժով

Երբ է տրվել

Վկայականի N

Հակառակ երես

Տիրոջ
լուսանկարը

Ստորագրություն կամ
մատնահետքեր, կամ և
մեկը, և մյուսը

Հասակը	Աչքերը	Մազերը
Այլ նշաններ		

Հ ո դ վ ա ծ 21

ԱՃճանց ճանաչումը

1. Կոնվենցիայի 17 հոդվածի 2-րդ կետի (b) և (c) ենթակետերով նախատեսված անձինք կարող են կրել տարբերանշանի պատկերով թևկապ, որոնք տրվում են իրավասու իշխանությունների կողմից ու կրում վերջինների դրոշմակնիքը:

2. Այդ անձինք ունեն անձը հաստատող հատուկ վկայականներ տարբերանշանի պատկերով: Վկայականում նշվում են նրա տիրոջ, առնվազն անունն ու ազգանունը, ծննդյան թվականը, կոչումը կամ աստիճանը և պաշտոնը: Անձը հաստատող վկայականում տեղ է գտնում տիրոջ լուսանկարը, նրա ստորագրությունը կամ մատնահետքերը, կամ երկուսը միասին: Վկայականը կնքվում է իրավասու իշխանությունների դրոշմակնիքով:

3. Յուրաքանչյուր Բարձր պայմանավորվող կողմ սահմանում է անձը հաստատող վկայականի իր նմուշը՝ հիմք ընդունելով սույն Կանոնակարգի հավելվածում նշված ձևը: Բարձր պայմանավորվող կողմերը միմյանց են փոխանցում իրենց կողմից օգտագործվող նմուշը: Յուրաքանչյուր անձի վկայական պատրաստվում է, հնարավորության դեպքում, առնվազն երկու օրինակով, որոնցից մեկը պահվում է այն հանձնատեղի պետությունում:

4. Վերոհիշյալ անձինք առանց օրինական հիմքերի չեն կարող զկրվել ոչ իրենց անձը հաստատող վկայականից, ոչ թևկապ կրելու իրավունքից:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՁԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բարձր պայմանավորվող կողմերը համաձայնեցին ցերքհիշյալին.

I

1. Յուրաքանչյուր Բարձր պայմանավորվող կողմ պարտավորվում է կանխել այն մշակութային արժեքների դուրս բերումը զինված ընդհարման ժամանակ իր կողմից գրավված տարածքից, որոնք սահմանված են 1954 թ. մայիսի 14-ին Յազազայում ստորագրված Ձինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին Կոնվենցիայի 1 հոդվածում:

2. Յուրաքանչյուր Բարձր պայմանավորվող կողմ պարտավորվում է իր պահպանության ներքո վերցնել այն մշակութային արժեքները, որոնք իր տարածք են ներկրվել ուղղակի կամ անուղղակի ճանապարհով, ցանկացած գրավյալ տարածքից: Դա կատարվում է կամ ինքնաբերաբար, ներկրման պահին, կամ, եթե այդ չի արվել, գրավյալ տարածքի իշխանությունների խնդրանքով:

3. Յուրաքանչյուր Բարձր պայմանավորվող կողմ պարտավորվում է ռազմական գործողությունների դադարեցումից հետո նախկինում

գրավված տարածքի իրավասու իշխանություններին վերադարձնել իր տարածքում գտնվող մշակութային արժեքները, եթե դրանք ներկրվել են ի խախտումն 1-ին կետում սահմանված սկզբունքի: Այդ արժեքները երբեք չեն կարող պահվել իբրև ռազմական տուգանք:

4. Այն Բարձր պայմանավորվող կողմը, որը պարտավոր էր կանխել մշակութային արժեքների դուրս բերումը իր գրաված տարածքից, վճարում է փոխհատուցում՝ նախորդ կետին համապատասխան վերադարձման ենթակա մշակութային արժեքները բարեխղճորեն պահպանողներին:

II

5. Յուրաքանչյուր Բարձր պայմանավորվող կողմ պարտավորվում է ռազմական գործողությունների ավարտից հետո մյուս Բարձր պայմանավորվող կողմի իրավասու իշխանություններին վերադարձնել այն մշակութային արժեքները, որոնք, զինված ընդհարման վտանգից պաշտպանելու նպատակով, վերջինիս տարածքից ի պահ են տրվել Բարձր պայմանավորվող կողմի տարածք:

III

6. Սույն Արձանագրությունը թվագրվելու է 1954 թ. մայիսի 14-ի ամսաթվով և մինչև 1954 թ. դեկտեմբերի 31-ը բաց կլինի ստորագրության բոլոր այն պետությունների կողմից, որոնք հրավիրվել են 1954 թ. ապրիլի 21-ից մինչև մայիսի 14-ը Յազազայում անցկացված կոնֆերանսին:

7. a) սույն Արձանագրությունը ենթակա է վավերացման այն ստորագրած պետությունների կողմից՝ նրանց սահմանադրական ընթացակարգին համապատասխան,

b) վավերագրերն ի պահ են տրվում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

8. Ուժի մեջ մտնելու օրից սույն Արձանագրությունը միանալու համար բաց կլինի 6 կետում նշված բոլոր այն պետությունների համար, որոնք այն չեն ստորագրել, ինչպես նաև ցանկացած այլ պետության համար, որը կիրավորվի միանալու Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության գործադիր խորհրդի կողմից: Միանալն իրականացվում է միանալու մասին փաստաթուղթը հիշյալ Կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ի պահ տալու միջոցով:

9. 6 և 8 կետերում նշված պետությունները ստորագրելու, վավերացնելու և միանալու պահին կարող են հայտարարել, որ իրենք կապված չեն լինի սույն Արձանագրության առաջին և երկրորդ բաժինների դրույթներով:

10. a) Սույն Արձանագրությունը ուժի մեջ է մտնում հինգերորդ վավերագիրն ի պահ տրվելուց երեք ամիս անց,

- b) հետագայում Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրի համար այն ուժի մեջ է մտնում երեք ամիս անց այն օրից, երբ այդ կողմն ի պահ է տալիս իր վավերագիրը կամ միանալու մասին փաստաթուղթը,
- c) 1954 թ. մայիսի 14-ին Յազազայում ստորագրված՝ Ձինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պահպանության մասին Կոնվենցիայի 18 և 19 հոդվածներում նախատեսված դեպքերում. ընդհարման մեջ գտնվող կողմերի՝ ռազմական գործողություններից կամ գրավումից առաջ կամ հետո ի պահ տված վավերագրերը կամ միանալու ուժի մեջ են մտնում անմիջապես: Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը նման վավերացումների կամ միանալու մասին տեղեկացնում է հնարավորինս կարճ ժամկետում, 14 կետին համապատասխան:

11. a) Արձանագրության՝ ուժի մեջ մտնելու օրը յուրաքանչյուր մասնակից պետությունն նրա՝ ուժի մեջ մտնելուց հետո վեցամսյա ժամկետում ձեռնարկում է Արձանագրությունը գործողության մեջ դնելու համար անհրաժեշտ բոլոր միջոցները,

b) բոլոր այն պետությունների համար, որոնք վավերագրերը կամ միանալու մասին փաստաթղթերն ի պահ են տալիս Արձանագրության՝ ուժի մեջ մտնելու ամսաթվից հետո, այդ ժամկետը կհաշվվի վավերագրի կամ միանալու մասին փաստաթղթի ի պահ տալու օրվանից:

12. Ցանկացած Բարձր պայմանավորվող կողմ կարող է վավերացման կամ միանալու պահին, կամ դրանից հետո ցանկացած ժամանակ, Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ուղղված ժամուցման միջոցով հայտարարել, որ սույն Արձանագրությունը տարածվելու է միջազգային հարաբերություններում իր կողմից ներկայացվող բոլոր տարածքների կամ դրանցից որևէ մեկի վրա: Նշված ժամուցումն ուժի մեջ է մտնում այն ստանալուց երեք ամիս անց:

13. a) Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է իր անունից կամ միջազգային հարաբերություններում իր կողմից ներկայացվող ցանկացած տարածքի անունից չեղյալ հայտարարել սույն Արձանագրությունը,

b) հրաժարվելու մասին պետք է հայտարարվի գրավոր՝ Միավորված

ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին,

c) հրաժարումն ուժի մեջ է մտնում հրաժարվելու մասին փաստաթղթի ստացվելուց մեկ տարի հետո: Սակայն, եթե այդ ժամկետի ավարտի պահին հրաժարվող կողմը ներքաշված է զինված ընդհարման մեջ, չեղյալ հայտատարումն ուժի մեջ է մտնում մինչև ռազմական գործողությունների ավարտը և կամ այնքան ժամանակ, քանի դեռ չեն ավարտվել մշակութային արժեքներն այն երկիրը վերադարձնելու գործողությունները, որտեղից դուրս են բերվել:

14. Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը 6-րդ և 8-րդ կետերում նշված պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը տեղեկացնում է Արձանագրությունը վավերացնելու, նրան միանալու կամ լրացումներն ընդունելու մասին 7-րդ, 8-րդ և 15-րդ կետերում հիշատակված բոլոր փաստաթղթերի հանձնման, ինչպես նաև, համապատասխանաբար, 12-րդ և 13-րդ կետերով նախատեսված ժամուցումների ու հրաժարումների մասին:

15. a) Սույն Արձանագրությունը կարող է վերանայվել, եթե այդ պահանջում է Բարձր պայմանավորվող կողմերի ավելի քան մեկ երրորդը,

b) Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենն այդ նպատակով հրավիրում է կոնֆերանս,

c) սույն Արձանագրության փոփոխություններն ու լրացումներն ուժի մեջ են մտնում միայն այն բանից հետո, երբ կոնֆերանսին ներկայացած Բարձր պայմանավորվող կողմերը միաձայն ընդունում են և Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրը ճանաչում է դրանք,

d) Բարձր պայմանավորվող կողմերը Արձանագրության՝ (b) և (c) ենթակետերում հիշատակված կոնֆերանսի հավանությանն արժանացած փոփոխություններն ու լրացումներն ընդունում են Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի

կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին պաշտոնական փաստաթուղթ ներկայացնելու միջոցով,

- e) սույն Արձանագրության փոփոխությունների ու լրացումների՝ ուժի մեջ մտնելուց հետո Արձանագրության՝ այդ կերպ ուղղված տեքստն է միայն, որ բաց է մնում վավերացման կամ միանալու համար:

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածին համապատասխան, սույն Արձանագրությունը գրանցվում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում՝ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի խնդրանքով:

Ի հավաստիացումն որի՝ պատշաճորեն լիազորված ներքոստորագրյալները ստորագրեցին սույն Արձանագրությունը:

Կատարված է 1954 թ. մայիսի 14-ին, Յազաայում, մեկ օրինակով, անգլերեն, իսպաներեն, ռուսերեն ու ֆրանսերեն, ընդ որում բոլոր չորս տեքստերն օժտված են միևնույն ուժով: Այդ օրինակը պահպանվելու է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության արխիվում, և նրա վավերացրած պատճեններն ուղարկվելու են 6-րդ և 8-րդ կետերում նշված բոլոր պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը:

**ՁԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 1954 Թ. ՅԱԿԱՅԻ ՄԻՋԿԱՌՎԱՐԱԿԱՆ
ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ**

ԲԱՆԱՁԵՎԵՐԸ

Բանաձև I

Կոնֆերանսը ցանկություն է հայտնում, որպեսզի Միավորված ազգերի կազմակերպության իրավասու մարմինները որոշում ընդունեն, որ կազմակերպության կանոնադրությանը համապատասխան ձեռնարկված ռազմական գործողությունների դեպքում Միավորված ազգերն այնպես անեն, որպեսզի այդ գործողություններին մասնակից զինված ուժերը կիրառեն սույն Կոնվենցիայի դրույթները:

Բանաձև II

Կոնֆերանսը ցանկություն է հայտնում, որպեսզի Կոնվենցիային միանալու պահից Բարձր պայմանավորվող կողմերից յուրաքանչյուրն իր սահմանադրական և վարչական համակարգերի շրջանակներում ստեղծի խորհրդատվական, ազգային կոմիտե՝ կազմված սահմանափակ թվով անձանցից, որոնք են հուշարձանների, հնագիտական տեղավայրերի,

թանգարանների և այլնի պահպանության ծառայության պատասխանատու աշխատակիցները, Գլխավոր շտաբի ներկայացուցիչը, արտաքին գործոց նախարարության ներկայացուցիչը, միջազգային իրավունքի մասնագետը և Կոնվենցիայի ընդգրկված բնագավառներում աշխատող կամ իրավասու երկու - երեք այլ անդամներ:

Այդ Կոմիտեն, որը պետք է աշխատի այն նախարարության կամ պատասխանատու աշխատողի ղեկավարությամբ, որի տնօրինությանն է ենթակա մշակութային արժեքների մասին հոգացող ազգային հիմնարկությունները, կարող է ունենալ, մասնավորապես, հետևյալ գործառնությունները.

- a) խորհրդատվություն կառավարությանը օրնեսդրական, տեխնիկական կամ ռազմական բնույթի այն միջոցների վերաբերյալ, որոնք անհրաժեշտ է ձեռնարկել խաղաղ կամ զինված ընդհարման ժամանակ Կոնվենցիան կիրառելու համար,
- b) նման ընդհարման ժազման կամ անխուսափելիության դեպքում դիմել սեփական կառավարությանը, որպեսզի ազգային և այլ երկրների տարածքներում գտնվող մշակութային արժեքները երկրի զինված ուժերի կողմից արժանանան հարգանքի ու պաշտպանության, Կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան,
- c) սեփական կառավարության համաձայնությամբ կապ ու համագործակցություն ապահովել նման կարգի ազգային այլ կոմիտեների և միջազգային ցանկացած այլ մարմնի հետ:

Բանաձև III

Կոնֆերանսը ցանկություն է հայտնում, որպեսզի Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը Ձինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո հնարավորինս շուտ հրավիրի Բարձր պայմանավորվող կողմերի խորհրդակցություն:

**ՁԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՅԱԿԱՅԻ
1954 Թ. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻՆ ԿԻՑ
1999 Թ. ՄԱՐՏԻ 26-Ի ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ**

Կողմերը,

Գիտակցելով զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության կատարելագործման և հատուկ նշանակված

մշակութային արժեքների պաշտպանության ուժեղացված համակարգի ստեղծման անհրաժեշտությունը,

Վերահաստատելով «Ձիճված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին» Հաագայում 1954 թ. մայիսի 14-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կարևորությունը և ընդգծելով դրանք լրացնելու անհրաժեշտությունը այնպիսի միջոցներով, որոնք ուժեղացնում են դրանց իրագործումը,

Ցանկանալով զինված ընդհարման դեպքում Կոնվենցիայի Բարձր պայմանավորվող կողմերին տրամադրել մշակութային արժեքների պաշտպանությանն ավելի անմիջականորեն մասնակցելու հնարավորություն, համապատասխան ընթացակարգեր ստեղծելու միջոցով,

Սկստի ունենալով, որ զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանությունը կարգավորող կանոնները պետք է արտացոլեն միջազգային իրավունքի զարգացումները,

Հաստատելով, որ միջազգային սովորության իրավունքի կանոնները կշարունակեն կարգավորել այն հարցերը, որոնք սույն Արձանագրությամբ չեն կարգավորվում,

Համաձայնեցին հետևյալի մասին.

Գ Լ ու խ 1. Ներածություն

Հ ո դ վ ա ծ 1

Սահմանումներ

Սույն Արձանագրության նպատակների համար՝

- «Կողմ» նշանակում է սույն Արձանագրության Կողմ պետություն,
- «մշակութային արժեք» նշանակում է մշակութային արժեք, ինչպես այն սահմանված է Կոնվենցիայի 1 հոդվածում,
- «Կոնվենցիա» նշանակում է «Ձիճված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին» կոնվենցիան, ընդունված 1954թ. մայիսի 14-ին Հաագայում,
- «Բարձր պայմանավորվող կողմ» նշանակում է Կոնվենցիայի Կողմ պետություն,
- «Ուժեղացված պաշտպանություն» նշանակում է սույն Արձանագրության 10 և 11 հոդվածներով հաստատված ուժեղացված պաշտպանության համակարգ,

- «Ուժեղացված պաշտպանություն» նշանակում է այն օբյեկտը, որն իր բնույթով, տեղակայությամբ, նպատակներով կամ օգտագործմամբ կարող է էականորեն նպաստել ռազմական գործողություններին, և որի ամբողջական կամ մասնակի ոչնչացումը, բռնազավթումը կամ չեզոքացումը տվյալ պահին հանգեցնում է որոշակի ռազմական առավելության,
- «ապօրինի» նշանակում է բռնի կերպով կամ այլ գրավյալ տարածքի ներպետական օրենսդրության կամ միջազգային իրավունքի կիրառելի կանոնների խախտմամբ,
- «Ցուցակ» նշանակում է Ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների Միջազգային ցուցակ, որը հաստատվում է սույն Արձանագրության 27 հոդվածի 1-ին կետի (b) ենթակետի համաձայն,
- «Գլխավոր տնօրեն» նշանակում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Գլխավոր տնօրեն,
- «ՅՈՒՆԵՍԿՕ» նշանակում է Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպություն,
- «Առաջին Արձանագրություն» նշանակում է «Ձիճված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին» 1954թ. մայիսի 14-ին ընդունված Հաագայի կոնվենցիայի Առաջին Արձանագրություն:

Հ ո դ վ ա ծ 2

Հարաբերությունը Կոնվենցիայի հետ

Սույն Արձանագրությունը լրացնում է Կոնվենցիան՝ Կողմերի միջև հարաբերություններում:

Հ ո դ վ ա ծ 3

Կիրառման շրջանակը

1. Բացի այն դրույթներից, որոնք կիրառվում են խաղաղ ժամանակ, սույն Արձանագրությունը կիրառվում է նաև Կոնվենցիայի 18 հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերում և սույն Արձանագրության 22 հոդվածի 1-ին կետում նշված իրավիճակներում:

2. Եթե ընդհարման կողմերից որևէ մեկը կապված չէ սույն

Արձանագրությամբ, Արձանագրության Կողմերը մտնում են նրանով կապված իրենց փոխադարձ հարաբերություններում: Նրանք, բացի այդ, սույն Արձանագրությամբ կապված կլինեն ընդհարման կողմ որևէ պետության հետ հարաբերություններում, եթե վերջինս ընդունում է Արձանագրության դրույթները և այնքան ժամանակ, որքան նա կիրառում է դրանք:

Հոդված 4

Արձանագրության 3 գլխի առնչությունը Կոնվենցիայի և սույն Արձանագրության դրույթների հետ

Սույն Արձանագրության 3 գլխի դրույթների կիրառումը չի ազդում.

- a. Կոնվենցիայի 1 գլխի և սույն Արձանագրության 2 գլխի դրույթների կիրառման վրա,
- b. Կոնվենցիայի 2 գլխի դրույթների կիրառման վրա՝ ինչպես սույն Արձանագրության Կողմերի միջև, այնպես էլ Արձանագրության Կողմի և մի պետության միջև, որն ընդունում է Արձանագրության դրույթները Արձանագրության 3 հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան, նկատի ունենալով, որ եթե մշակութային արժեքը միաժամանակ գտնվում է թե՛ հատուկ պաշտպանության, թե՛ ուժեղացված պաշտպանության ներքո, ապա կիրառվում են միայն ուժեղացված պաշտպանության վերաբերյալ դրույթները:

Գլուխ 2. Պաշտպանությանն առնչվող հիմնական դրույթները

Հոդված 5

Մշակութային արժեքների պահպանությունը

Զինված ընդհարման հնարավոր ազդեցություններից մշակութային արժեքի պահպանության համար Կոնվենցիայի 3 հոդվածի համաձայն խաղաղ ժամանակ ձեռնարկվող միջոցառումներն ընդգրկում են, անհրաժեշտության դեպքում, գույքագրումը, հրդեհի կամ շինությունների փլուզման վտանգի դեպքում պաշտպանությունն ապահովող արտակարգ միջոցառումների ծրագրումը, շարժական մշակութային արժեքի տեղափոխման նախապատրաստումը կամ, ըստ իրադրության *in situ* մշակութային արժեքների համարժեք պաշտպանության նախապատրաստումը, և մշակութային արժեքի պահպանության համար պատասխանատու իրավասու մարմինների նշանակումը:

Հոդված 6

Չարգանք մշակութային արժեքի նկատմամբ

Կոնվենցիայի 4 հոդվածին համապատասխան մշակութային արժեքի նկատմամբ հարգանքը երաշխավորելու նպատակով.

- a. Կոնվենցիայի 4 հոդվածի 2-րդ կետի իմաստով հրամայական ռազմական անհրաժեշտության հիմնավորմամբ թշնամական գործողություն կարող է ուղղվել ընդդեմ մշակութային արժեքի երբ, կամ այնքան ժամանակ, որքան.
 - i. մշակութային արժեքը, իր գործառույթով, վերածվել է ռազմական օբյեկտի, և
 - ii. գոյություն չունի գործնականում հնարավոր որևէ այլ լուծում, որը կհանգեցնի համարժեք ռազմական առավելության, քան այդ օբյեկտի դեմ ուղղակի հարձակում գործելը.
- b. Կոնվենցիայի 4 հոդվածի 2-րդ կետի իմաստով հրամայական ռազմական անհրաժեշտության հիմնավորմամբ մշակութային արժեքները կարող են օգտագործվել այնպիսի նպատակների համար, որոնց հետևանքով դրանք կարող են ավերվել կամ վնասվել, երբ և այնքան ժամանակ, որքան մշակութային արժեքը նման ձևով օգտագործելուց բացի ուրիշ այլընտրանքային միջոց չկա համարժեք ռազմական առավելություն ստանալու համար,
- c. հրամայական ռազմական անհրաժեշտության հիմնավորմամբ որոշումը պետք է կայացվի զինված ուժերի գլխավորապես հավասար կամ ավելի բարձր միավորի հրամանատարի մակարդակով, կամ ավելի փոքր ռազմական միավորի մակարդակով, եթե հանգամանքները թույլ չեն տալիս վարվել այլ կերպ,
- d. (a) ենթակետին համապատասխան որոշման հիման վրա հարձակման դեպքում, կատարվում է արդյունավետ նախազգուշացում, եթե հանգամանքները այդ թույլ են տալիս:

Հոդված 7

Նախազգուշական միջոցներ հարձակման ընթացքում

Չազդելով հանդերձ միջազգային մարդասիրական իրավունքով

նախատեսված բոլոր նախազգուշական միջոցների վրա, ռազմական գործողություններ իրականացնելիս, ընդհարման յուրաքանչյուր Կողմ պարտավոր է.

- a. անել այն, ինչ գործնականում հնարավոր է հանգձվելու համար, որ հարձակման ենթակա օբյեկտները Կոնվենցիայի 4 հոդվածի ներքո պաշտպանվող մշակութային արժեքներ չեն,
- b. ձեռնարկել գործնականում հնարավոր բոլոր նախազգուշական միջոցները՝ հարձակման եղանակների և միջոցների ընտրության առումով, խուսափելու, կամ գոնե առավելագույնս նվազեցնելու համար այն վնասը, որը կարող է պատահականորեն հասցվել Կոնվենցիայի 4 հոդվածի պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքներին,
- c. ձեռնպահ մնալ այնպիսի հարձակում իրականացնելուց, որի հետևանքով կարող է այնպիսի պատահական վնաս հասցվել Կոնվենցիայի 4 հոդվածի ներքո պաշտպանվող մշակութային արժեքին, ինչը չափազանցված է սպասվող կոնկրետ և ուղղակի ռազմական առավելություն ստանալու տեսանկյունից,
- d. դադարեցնել կամ ընդհատել հարձակումը, եթե ակնհայտ է դառնում, որ
 - i. օբյեկտը Կոնվենցիայի 4 հոդվածի ներքո պաշտպանվող մշակութային արժեք է,
 - ii. հարձակումը կարող է պատահականորեն վնաս պատճառել Կոնվենցիայի 4 հոդվածի ներքո պաշտպանվող մշակութային արժեքին, ինչը չափազանցված է սպասվող կոնկրետ և ուղղակի ռազմական առավելություն ստանալու տեսանկյունից:

Հոդված 8
Նախազգուշական միջոցառումներ հարձակումների հետևանքների դեմ

Ընդհարման կողմերը պարտավոր են, գործնականում հնարավոր չափով.

- a. հեռացնել շարժական մշակութային արժեքները ռազմական օբյեկտների շրջակայքից կամ ապահովել նրանց in situ համարժեք պաշտպանությունը,

- b. խուսափել մշակութային արժեքների մոտակայքում ռազմական օբյեկտներ տեղադրելուց:

Հոդված 9
Մշակութային արժեքների պաշտպանությունը գրավյալ տարածքներում

1. Չազդելով հանդերձ Կոնվենցիայի 4 և 5 հոդվածների դրույթների վրա, յուրաքանչյուր Կողմ, մեկ այլ Կողմի տարածքը ամբողջապես կամ մասնակիորեն գրավելու դեպքում, պետք է գրավյալ տարածքներում արգելի կամ խոչընդոտի.

- a. մշակութային արժեքի անօրինական արտահանումը, տեղափոխումը կամ պատկանելության փոփոխությունը,
 - b. որևէ հնագիտական պեղում, բացառությամբ, երբ այն բացարձակապես անհրաժեշտ է մշակութային արժեքները պահպանելու, գրանցելու կամ կոնսերվացնելու համար,
 - c. մշակութային արժեքի որևէ ձևափոխություն կամ օգտագործման փոփոխություն, ինչը կարող է ոչնչացնել այն կամ կերպարանափոխել նրա մշակութային, պատմական և գիտական պատկանելության ապացույցները:
2. Գրավյալ տարածքներում մշակութային արժեքների ցանկացած հնագիտական պեղում, վերափոխություն կամ օգտագործման փոփոխություն պետք է իրականացվի գրավյալ տարածքների ազգային իրավասու մարմինների հետ սերտ համագործակցությամբ, բացառությամբ, երբ հանգամանքները այդ թույլ չեն տալիս:

Գլուխ 3. Ուժեղացված պաշտպանություն

Հոդված 10
Ուժեղացված պաշտպանություն

Մշակութային արժեքը կարող է դրվել ուժեղացված պաշտպանության ներքո, եթե այն բավարարում է հետևյալ երեք պայմանները.

- a. այն մարդկության համար մեծագույն կարևորություն ունեցող մշակութային ժառանգություն է,

- b. այն պաշտպանվում է ներպետական համարժեք իրավական և վարչական միջոցներով, որոնցով ճանաչվում է մշակութային արժեքի բացառիկ մշակութային և պատմական նշանակությունը և երաշխավորվում է վերջինիս պաշտպանվածության ամենաբարձր մակարդակը.
- c. այն չի օգտագործվում ռազմական նպատակներով կամ ռազմական օբյեկտները քողարկելու համար և այն Կողմը, որը վերահսկողություն ունի տվյալ արժեքի նկատմամբ, հանդես է եկել սույն հուշարձանը երբևիցե ռազմական նպատակներով չօգտագործելու հայտարարությամբ:

Հ ո ղ վ ա ծ 11

Ուժեղացված պաշտպանության տրամադրումը

1. Յուրաքանչյուր կողմ պետք է Կոմիտեին ներկայացնի այն մշակութային արժեքների ցուցակը, որոնց նկատմամբ նա մտադիր է խնդրել ուժեղացված պաշտպանության տրամադրում:

2. Կողմը, որը իրավագործություն և վերահսկողություն ունի տվյալ մշակութային արժեքի նկատմամբ կարող է խնդրել այն ընդգրկել Ցուցակի մեջ, որը հաստատվելու է համաձայն 27 հոդվածի 1-ին կետի (b) ենթակետի: Այդ խնդրանքը պետք է տեղեկություններ պարունակի 10 հոդվածում նշված բոլոր չափանիշների վերաբերյալ: Կոմիտեն կարող է հրավիրել որևէ Կողմի, որպեսզի վերջինս այդ մշակութային արժեքը Ցուցակի մեջ ընդգրկելու խնդրանք ներկայացնի:

3. Մյուս կողմերը, Կապույտ վահանի միջազգային կոմիտեն և այլ ոչ կառավարական կազմակերպությունները, համապատասխան փորձաքննության հիման վրա, կարող են առաջարկել Կոմիտեին հատուկ մշակութային արժեքներ: Այդպիսի դեպքերում Կոմիտեն կարող է Կողմին առաջարկել տվյալ մշակութային արժեքը Ցուցակում գրանցելու խնդրանք ներկայացնել:

4. Որևէ մշակութային արժեքի, որի գտնվելու տարածքի նկատմամբ ինքնիշխանությունը և իրավագործությունը վիճարկվում է մեկից ավելի պետությունների կողմից, ընդգրկման խնդրանքը և ոչ էլ նրա ընդգրկումը ոչ մի կերպ չեն ազդում կողմերի վիճարկման իրավունքի վրա:

5. Ցուցակի մեջ գրանցելու լու խնդրանքը ստանալուն պես, Կոմիտեն պետք է այդ մասին տեղեկացնի բոլոր Կողմերին: Կողմերը վաթսուս օրվա ընթացքում Կոմիտեին ներկայացնում են իրենց կարծիքները տվյալ խնդրանքի վերաբերյալ: Այդ կարծիքները հիմնվում են միայն 10 հոդվածում նշված չափանիշների վրա: Դրանք պետք է լինեն հատկանշական և հիմնվեն փաստերի վրա: Կոմիտեն քննարկում է ներկայացված- կարծիքները՝ մինչև որոշում կայացնելը խնդրանք

ներկայացրած Կողմին պատասխանի հնարավորություն տալով: Երբ այդպիսի կարծիքները ներկայացված են Կոմիտեին, ապա Ցուցակի մեջ գրանցելու վերաբերյալ որոշումը, չնայած 26 հոդվածի, ընդունվում է Կոմիտեի ներկա և քվեարկող անդամների 4/5-ի մեծամասնությամբ:

6. Խնդրանքը քննարկելիս, Կոմիտեն պետք է խնդրի կառավարական և ոչ կառավարական, ինչպես նաև անհատ փորձագետների կարծիքը:

7. Ուժեղացված պաշտպանություն տրամադրելը կամ մերժելը կարող է հիմնվել միայն 10 հոդվածում նշված չափանիշների վրա:

8. Բացառիկ դեպքերում, երբ Կոմիտեն եզրակացնում է, որ մշակութային արժեքի Ցուցակում գրանցելու մասին խնդրանք ներկայացրած Կողմը ի վիճակի չէ բավարարել 10 հոդվածի (b) ենթակետի չափանիշը, Կոմիտեն կարող է տրամադրել ուժեղացված պաշտպանություն, միաժամանակ առաջարկելով Կողմին միջազգային աջակցության խնդրանք ներկայացնել՝ համաձայն 32 հոդվածի:

9. Ռազմական գործողությունների սկսվելուն պես, ընդհարման կողմը կարող է խնդրել, արտակարգ իրադրության հիմնավորմամբ, իր իրավագործության կամ վերահսկողության ներքո գտնվող մշակութային արժեքին տրամադրել ուժեղացված պաշտպանություն: Կոմիտեն պետք է անմիջապես այդ խնդրանքի մասին հաղորդի ընդհարման բոլոր կողմերին: Այդ դեպքերում Կոմիտեն քննարկում է տվյալ Կողմերի ներկայացրած կարծիքներն անհապաղ: Ժամանակավոր կարգավիճակով ուժեղացված պաշտպանություն տրամադրելու որոշումը պետք է կայացվի հնարավորին չափ արագ և, չնայած 26 հոդվածին, Կոմիտեի ներկա և քվեարկող անդամների 4/5-ի մեծամասնությամբ: Կոմիտեն կարող է ժամանակավոր ուժեղացված պաշտպանություն տրամադրել, առկախելով ուժեղացված պաշտպանություն տրամադրելու սովորական ընթացակարգի ելքը, պայմանով որ 10 հոդվածի (a) և (c) ենթակետերում նշված չափանիշները բավարարված լինեն:

10. Մշակութային արժեքին Կոմիտեի կողմից ուժեղացված պաշտպանություն է տրամադրվում Ցուցակի մեջ գրանցվելու պահից:

11. Գլխավոր տնօրենը պետք է անհապաղ ՄԱԿ-ի Գլխավոր քարտուղարին և բոլոր Կողմերին ծանուցի մշակութային արժեքը Ցուցակի մեջ գրանցելու վերաբերյալ Կոմիտեի որոշման մասին:

Հ ո ղ վ ա ծ 12

Ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքի անձեռնմխելիությունը

Ընդհարման կողմերը պետք է ապահովեն ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքի անձեռնմխելիությունը, ձեռնպահ մնալով այն հարձակման թիրախ դարձնելուց կամ այն և նրա մերձավոր շրջակայքը ռազմական գործողություններին օժանդակելու նպատակով օգտագործելուց:

Հոդված 13

Ուժեղացված պաշտպանության կորուստը

1. Ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքը կորցնում է այդ պաշտպանությունը միայն հետևյալ դեպքերում.

a. եթե այդպիսի պաշտպանությունը կասեցված է կամ վերացված 14 հոդվածին համապատասխան, կամ

b. եթե, և այնքան ժամանակ, որքան, մշակութային արժեքը, իր օգտագործմամբ, վերածվել է ռազմական օբյեկտի:

2. Կետ 1 (b) ենթակետում նշված հանգամանքների դեպքում նման արժեքը կարող է դառնալ հարձակման թիրախ, եթե.

a. հարձակումը միակ հնարավոր միջոցն է դադարեցնել դրա օգտագործումը 1-ին կետի (b) ենթակետի նպատակով,

b. հարձակման եղանակի և ձևերի ընտրության առումով՝ ձեռնարկվել են բոլոր հնարավոր նախազգուշական միջոցները, որպեսզի վերջ դրվի տվյալ մշակութային արժեքի՝ որպես ռազմական օբյեկտի օգտագործմանը, խուսափելով, կամ ծայրահեղ դեպքում նվազագույնի հասցնելով վերջինիս պատճառած վնասը,

c. եթե հանգամանքները չեն թույլատրում, անհապաղ ինքնապաշտպանության անհրաժեշտությունից ելնելով.

i. հարձակման հրամանը տրվել է հրամանատարական բարձագույն մակարդակով,

ii. հակառակորդի ուժերին արդյունավետ միջոցներով նախազգուշացվել է տվյալ արժեքը 1-ին կետի (b) ենթակետի նպատակով օգտագործումից հրաժարվելու մասին,

iii. հակառակորդին տրվել է բավարար ժամանակ իրադրությունը շտկելու համար:

Հոդված 14

Ուժեղացված պաշտպանության կասեցումը կամ դադարեցումը

1. Երբ մշակութային արժեքը դադարում է համապատասխանել սույն Արձանագրության 10 հոդվածում նշված չափանիշներին, Կոմիտեն կարող է կասեցնել կամ վերացնել տվյալ արժեքի ուժեղացված պաշտպանության կարգավիճակը՝ այն հանելով Ցուցակից:

2. Հոդված 12-ի լուրջ խախտման դեպքում՝ ռազմական գործողություններին օժանդակելու նպատակով ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքն օգտագործելու համար, Կոմիտեն կարող է կասեցնել այդ արժեքի ուժեղացված պաշտպանության կարգավիճակը: Երբ այդ խախտումները դառնում են շարունակական, Կոմիտեն կարող է բացառության կարգով դադարեցնել ուժեղացված պաշտպանության կարգավիճակը՝ տվյալ մշակութային արժեքը Ցուցակից հանելով:

3. Գլխավոր տնօրենը պետք է անհապաղ տեղեկացնի ՄԱԿ-ի Գլխավոր քարտուղարին և սույն Արձանագրության բոլոր Կողմերին՝ մշակութային արժեքի ուժեղացված պաշտպանությունը կասեցնելու կամ վերացնելու Կոմիտեի որոշման մասին:

4. Սինչ որոշում ընդունելը Կոմիտեն պետք է հնարավորություն տա Կողմերին արտահայտելու իրենց տեսակետները:

Գ Լ ու խ 4. Քրեական պատասխանատվություն և իրավազորություն

Հոդված 15

Սույն Արձանագրության լուրջ խախտումներ

1. Սույն Արձանագրության բովանդակության իմաստով հանցանք է համարվում այն արարքը, երբ որևէ անձ, միտումնավոր և խախտելով Կոնվենցիան կամ սույն Արձանագրությունը, իրականացնում է հետևյալ գործողություններից որևէ մեկը.

a. ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող որևէ մշակութային արժեքը հարձակման օբյեկտ դարձնելը,

b. ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքը կամ նրա անմիջական շրջակայքը ռազմական գործողություններին օժանդակելու նպատակով օգտագործելը,

c. Կոնվենցիայով և սույն Արձանագրությամբ պաշտպանվող մշակութային արժեքին հսկայական վնաս պատճառելը կամ յուրացնելը,

d. Կոնվենցիայով և սույն Արձանագրությամբ պաշտպանվող մշակութային արժեքը հարձակման օբյեկտ դարձնելը,

e. Կոնվենցիայի պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքի գոյությունը, թալանը կամ ապօրինի յուրացումը կամ դրա հանդեպ բարբարոսական գործողությունները:

2. Յուրաքանչյուր Կողմ պետք է այնպիսի միջոցներ ընդունի, որոնք անհրաժեշտ են իր ներպետական իրավունքում սույն հոդվածում նշված հանցանքները որպես հանցագործություն ամրագրելու և դրանց համար համապատասխան պատժամիջոցներ սահմանելու նպատակով: Կողմերն, այդ անելիս, պետք է գործեն իրավունքի և միջազգային իրավունքի հիմնական սկզբունքներին, մասնավորապես, այն կանոններին համապատասխան, համաձայն որոնց քրեական անհատական պատասխանատվությունը տարածվում է ոչ միայն հանցանքը ուղղակիորեն կատարած անձանց վրա:

Հոդված 16

Իրավագործություն

1. Չազդելով հանդերձ 2-րդ կետի դրույթների վրա, յուրաքանչյուր Կողմ ձեռնարկում է օրենսդրական միջոցառումներ, որոնք անհրաժեշտ են 15 հոդվածում նշված հանցագործությունների նկատմամբ իր իրավագործությունը հաստատելու համար, ստորև նշված դեպքերում.

- a. եթե նման հանցագործությունը կատարվել է այդ պետության տարածքում,
- b. երբ ենթադրյալ հանցագործը տվյալ պետության քաղաքացին է,
- c. 15 հոդվածի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցանքների դեպքում, երբ ենթադրյալ հանցագործը գտնվում է տվյալ պետության տարածքում:

2. Իրավագործության իրականացման կապակցությամբ և չազդելով Կոնվենցիայի 28 հոդվածի վրա.

- a. սույն Արձանագրությունը չի կանխորոշում ոչ անհատական քրեական պատասխանատվության պարտավորությունը, ոչ կիրառելի ներպետական և միջազգային իրավունքի համաձայն իրավագործության իրականացումը, և չի ազդում միջազգային սովորույթային իրավունքի համաձայն իրավագործության իրականացման վրա,
- b. բացառությամբ այն դեպքի, երբ պետությունը, Արձանագրության Կողմ չլինելով, սույն Արձանագրության 3 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն ընդունում է և կիրառում է նրա դրույթները,

Արձանագրության Կողմ չհանդիսացող պետության զինված ուժերի անդամները և քաղաքացիները, բացի այն քաղաքացիներից, որոնք ծառայում են Արձանագրության Կողմ հանդիսացող պետության զինված ուժերում, չեն կարող աճանական քրեական պատասխանատվության ենթարկվել ըստ սույն Արձանագրության, ոչ էլ սույն Արձանագրությունը կարող է պարտադրվել այդ անձանց նկատմամբ իրավագործություն հաստատելու կամ նրանց հանձնելու համար:

Հոդված 17

Ֆետապնդում

1. Կողմը, որի տարածքում հայտնաբերվել է 15 հոդվածի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործություն կատարած ենթադրյալ հանցագործը, եթե չի հանձնում նրան, պետք է, առանց որևէ բացառության և առանց անհիմն ուշացման, ներկայացնի գործը համապատասխան ազգային իրավասու մարմիններին՝ հետապնդում հարուցելու նպատակով, իր ներքին դատավարական իրավունքին համապատասխան, կամ անհրաժեշտության դեպքում, միջազգային իրավունքի համապատասխան կանոնների հիման վրա:

2. Չազդելով հանդերձ, կիրառման դեպքում, միջազգային իրավունքի համապատասխան կանոնների վրա, յուրաքանչյուր անձ, որի նկատմամբ քննություն է իրականացվում ելնելով Կոնվենցիայից կամ սույն Արձանագրությունից, օգտվում է արդարացի վերաբերմունքի և քննության երաշխիքից՝ ներպետական և միջազգային իրավունքին համապատասխան, և ոչ մի դեպքում չի օգտվում առավել նվազ երաշխիքներից, քան ընդունված է միջազգային իրավունքով:

Հոդված 18

Հանձնում

1. Հոդված 15-ի (a) – (c) ենթակետերով նախատեսված հանցանքները համարվում են հանձնում առաջացնող հանցագործություններ մինչև սույն Արձանագրության ուժի մեջ մտնելը Կողմերի միջև կնքված հանձնման մասին յուրաքանչյուր պայմանագրի համաձայն: Կողմերը պարտավորվում են հետազայում միմյանց միջև հանձնման մասին կնքվող պայմանագրերում ընդգրկել այդ հանցագործությունները:

2. Եթե Կողմը, որը հանձնումը պայմանավորում է պայմանագրի առկայությամբ, մեկ այլ Կողմից ստանում է հանձնման մասին պահանջ, որի հետ հանձնման մասին պայմանագիր չունի, ապա նա կարող է, իր հայեցողությամբ, սույն Արձանագրությունը համարել որպես հանձնման

համար պետության ինքնիշխանության կամ կառավարության պատասխանատվության վրա բոլոր օրինական միջոցներով պահպանելու կամ վերահաստատելու հասարակական կարգը պետությունում, կամ պաշտպանելու համար պետության ազգային միասնությունը և տարածքային ամբողջականությունը:

4. Սույն Արձանագրության ոչ մի դրույթ չի ազդում այն պետության իրավագրության առաջնայնության վրա, որի տարածքում ընթանում է ոչ միջազգային բնույթի ընդհարում 15 հոդվածում նշված խախտումների կապակցությամբ:

5. Սույն Արձանագրության ոչ մի դրույթ չի կարող կիրառվել որպես արդարացում որևէ պատճառաբանությամբ, ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն միջանտելու համար զինված ընդհարմանը կամ այն Կողմի ներքին կամ արտաքին գործերին, որի տարածքում ընդհարումն ընթանում է:

6. Սույն Արձանագրության կիրառումն 1-ին կետում նշված իրադրության պարագայում չպետք է ազդի ընդհարման կողմերի իրավական կարգավիճակի վրա:

7. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն կարող է առաջարկել իր ծառայություններն ընդհարման կողմերին:

Գ Լ ու խ 6. Ինստիտուցիոնալ խնդիրներ

Հոդված 23

Կողմերի Համաժողովը

1. Կողմերի Համաժողովը գումարվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Գլխավոր խորհրդաժողովի հետ միաժամանակ և Բարձր պայմանավորվող կողմերի Համաժողովի հետ համակարգման միջոցով, եթե այդպիսի Համաժողով իրավիճակ է Գլխավոր տնօրենի կողմից:

2. Կողմերի Համաժողովն ընդունում է իր Կանոնակարգը:

3. Կողմերի Համաժողովն ունի հետևյալ լիազորությունները.

- a. ընտրել Կոմիտեի անդամներին՝ 24 հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան,
- b. հաստատել Կոմիտեի կողմից՝ 27 հոդվածի 1-ին կետի (a) ենթակետին համապատասխան մշակված Ղեկավար ցուցումները,
- c. տրամադրել ցուցումներ Կոմիտեի կողմից Հիմնադրամի օգտագործման վերաբերյալ և իրականացնել դրա նկատմամբ վերահսկողությունը,
- d. քննարկել Կոմիտեի կողմից՝ 27 հոդվածի 1-ին կետի (d) ենթակետին համապատասխան ներկայացված զեկույցը,

e. քննարկել սույն Արձանագրության կիրառման հետ առնչվող ցանկացած խնդիր և, անհրաժեշտության դեպքում, կատարել առաջարկություններ:

4. Գլխավոր տնօրենը հրավիրում է Կողմերի արտահերթ Համաժողով, եթե դա պահանջում է Կողմերի առնվազն 1/5:

Հոդված 24

Զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության կոմիտե

1. Սույնով հիմնադրվում է Զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության կոմիտե: Այն կազմված է տասներկու Կողմերից, որոնք ընտրվում են Կողմերի Համաժողովի կողմից:

2. Կոմիտեն հավաքվում է տարին մեկ անգամ՝ հերթական նստաշրջանի և ամեն անգամ, երբ անհրաժեշտ գտնի՝ արտահերթ նստաշրջանի:

3. Կոմիտեի կազմը որոշելիս՝ Կողմերը պետք է ձգտեն ապահովել աշխարհի տարբեր տարածաշրջանների և մշակույթների արդարացի ներկայացուցչությունը:

4. Կոմիտեի անդամ Կողմերը պետք է որպես իրենց ներկայացուցիչներ ընտրեն անձանց, որոնք որակավորված են մշակութային ժառանգության, պաշտպանության կամ միջազգային իրավունքի բնագավառներում, և նրանք պետք է ձգտեն, մեկը մյուսի հետ խորհրդակցությունների միջոցով, ապահովել, որ Կոմիտեն ամբողջովին ներկայացված լինի բոլոր այս բնագավառներում համապատասխան իրավասություն ունեցող անձանցով:

Հոդված 25

Լիազորությունների ժամկետը

1. Կոմիտեի կազմում Կողմն ընտրվում է չորս տարի ժամկետով և կարող է անընդմեջ վերընտրվել միայն մեկ անգամ:

2. Չնայած 1-ին կետի դրույթներին, առաջին ընտրության ժամանակ ընտրված անդամների կեսի անդամության ժամկետը լրանում է իրենց ընտրությանը հաջորդած Կողմերի առաջին հերթական Համաժողովի վերջում: Այդ անդամներն ընտրվում են վիճակահանությամբ՝ առաջին ընտրությունից հետո, այդ Համաժողովի նախագահի կողմից:

Հոդված 26

Կանոնակարգ

1. Կոմիտեն ընդունում է իր Կանոնակարգը:

2. Կողմերի մեծամասնությունը կազմում է քվորում: Կոմիտեի

որոշումները պետք է ընդունվեն իր քվեարկող անդամների երկու երրորդի մեծամասնությամբ:

3. Կողմերը չպետք է մասնակցեն այն մշակութային արժեքների հետ կապված որոշման վերաբերյալ քվեարկությանը, որոնք ազդեցություն են կրել զինված ընդհարման արդյունքում, որի Կողմ են իրենք հանդիսանում:

Հ ո դ վ ա ծ 27

Լիազորությունները

1. Կոմիտեն ունի հետևյալ լիազորությունները.

- a. սույն Արձանագրության կիրառման համար մշակել Ղեկավար ցուցումներ,
- b. տրամադրել, կասեցնել կամ վերացնել մշակութային արժեքի համար ուժեղացված պաշտպանությունը և հաստատել, պահպանել ու ապահովել ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների Ցուցակի տարածումը,
- c. դիտարկել և վերահսկել սույն Արձանագրության կիրառումը և նպաստել ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքների ճանաչման գործին,
- d. քննության առնել Կողմերի զեկույցները և դիտողություններ ներկայացնել դրանց վերաբերյալ, անհրաժեշտության դեպքում ստանալ պարզաբանումներ և Կողմերի համաժողովի համար նախապատրաստել իր իսկ զեկույցը սույն Արձանագրության կիրառման վերաբերյալ,
- e. 32 հոդվածի համաձայն ստանալ և քննարկել միջազգային օգնության վերաբերյալ դիմումները,
- f. որոշել Հիմնադրամի օգտագործումը,
- g. կատարել ցանկացած այլ պարտականություններ, որոնք կարող են իրեն հանձնարարվել Կողմերի Համաժողովի կողմից:

2. Կոմիտեի գործառույթներն իրականացվում են Գլխավոր տնօրենի հետ համագործակցության միջոցով:

3. Կոմիտեն համագործակցում է միջազգային և ազգային կառավարական ու ոչ կառավարական կազմակերպությունների հետ, որոնց նպատակները համընկնում են Կոմիտեի մրա առաջին Արձանագրության և սույն Արձանագրության նպատակների հետ: Իր գործառույթների իրագործմանն օժանդակելու նպատակով Կոմիտեն

կարող է իր նիստերին խորհրդատվական կարգավիճակով հրավիրել այնպիսի հայտնի մասնագիտացված կազմակերպություններ, որոնք ունեն պաշտոնական հարաբերություններ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հետ, ներառյալ Կապույտ վահանի միջազգային կազմակերպությունը (ԿՎՄԿ) և նրա ստորաբաժանումները: Մշակութային արժեքների պահպանության ու վերականգնման ուսումնասիրման միջազգային կենտրոնի (Հռոմի կենտրոն) (ՄԱՊՎՈՒՄԿ) և Կարմիր հաչի միջազգային կոմիտեի (ԿԽՄԿ) ներկայացուցիչները նույնպես կարող են հրավիրվել մասնակցելու խորհրդատվական կարգավիճակով:

Հ ո դ վ ա ծ 28

Քարտուղարություն

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Քարտուղարությունն աջակցում է Կոմիտեին: Նախապատրաստում է Կոմիտեի փաստաթղթերը և նիստերի օրակարգը և պատասխանատու է նրա որոշումների կատարման համար:

Հ ո դ վ ա ծ 29

Զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության հիմնադրամը

1. Սույնով ստեղծվում է Հիմնադրամ՝ հետևյալ նպատակներով.

- a. տրամադրել ֆինանսական կամ այլ աջակցություն խաղաղ ժամանակ նախապատրաստական կամ այլ միջոցներ ձեռնարկելու համար՝ inter alia 5 հոդվածին, 10 հոդվածի (b) ենթակետին և 30 հոդվածին համապատասխան, և
- b. տրամադրել ֆինանսական կամ այլ աջակցություն՝ զինված ընդհարման ժամանակ մշակութային արժեքների պաշտպանության համար արտակարգ միջոցառումներ, ժամանակավոր կամ այլ միջոցառումներ ձեռնարկելու համար, կամ զինված գործողությունների ավարտից հետո անմիջապես վերականգնման համար, inter alia 8 հոդվածի (a) ենթակետին համապատասխան:

2. Հիմնադրամը կազմված է ավանդի միջոցներից՝ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ֆինանսական կանոնակարգի դրույթներին համապատասխան:

3. Հիմնադրամից հատկացումները պետք է օգտագործվեն միայն այնպիսի նպատակով, ինչպիսին կորոշի Կոմիտեն, համաձայն 23 հոդվածի 3-րդ կետի (c) ենթակետում սահմանված ցուցումների: Կոմիտեն կարող է ընդունել մոծումներ, որոնց օգտագործումը կատարվում է միայն որոշակի ծրագրի կամ նախագծի համար, եթե այդ ծրագրի կամ նախագծի կատարման որոշումն ընդունված է Կոմիտեի կողմից:

4. Հիմնադրամի միջոցները գոյանում են.

- a. Կողմերի կամավոր մուծումներից,
- b. մուծումներից, դրամաշնորհներից կամ կտակներից, որոնք կատարվել են
 - i. այլ պետությունների կողմից,
 - ii. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կամ Միավորված ազգերի կազմակերպության համակարգի այլ կազմակերպությունների կողմից,
 - iii. այլ միջկառավարական կամ ոչ կառավարական կազմակերպությունների կողմից, և
 - iv. հանրային կամ մասնավոր մարմինների կամ անհատների կողմից,
- c. Հիմնադրամի միջոցների վրա հաշվարկված տոկոսներից,
- d. այնպիսի հավաքներից և գումարներից, որոնք ստացվել են Հիմնադրամի օգտին կազմակերպված միջոցառումներից, և
- e. ցանկացած այլ միջոցներից, որոնք թույլատրված են Հիմնադրամի հանդեպ կիրառելի ցուցումներով:

Գ Լ ու խ 7. Տեղեկատվության տարածում և միջազգային օգնություն

Հոդված 30

Տարածում

1. Կողմերը կձգտեն ամրապնդել համապատասխան միջոցներով և մասնավորապես, կրթական ու տեղեկատվական ծրագրերի միջոցով, իրենց ամբողջ բնակչության կողմից՝ մշակութային արժեքների լավագույն գնահատումը և հարգանքը:
2. Կողմերը պետք է հնարավորին չափ լայնորեն տարածեն սույն Արձանագրությունը, ինչպես խաղաղ, այնպես էլ զինված ընդհարման ժամանակ:
3. Զինվորական կամ քաղաքացիական իրավասու մարմինները, որոնք զինված ընդհարման ժամանակ ստանձնում են սույն Արձանագրության կիրառմանն առնչվող պարտականությունները, պետք է կատարելապես

իմանան Արձանագրության տեքստը: Այդ նպատակով Կողմերը պետք է համապատասխանաբար.

- a. ընդգրկեն մշակութային արժեքների պաշտպանության վերաբերյալ ցուցումներն ու հրահանգներն իրենց Զինվորական կանոնակարգերում,
- b. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի և համապատասխան կառավարական ու ոչ կառավարական կազմակերպությունների հետ մշակեն և իրագործեն խաղաղ ժամանակի համար վերապատրաստման ու կրթական ծրագրեր,
- c. Գլխավոր տնօրենի միջոցով միմյանց հաղորդեն տեղեկատվություն՝ օրենքների, վարչական դրույթների և (a) և (b) ենթակետերի գործադրումն ապահովելու համար ձեռնարկված միջոցառումների մասին,
- d. Գլխավոր տնօրենի միջոցով, հնարավորին չափ շուտ, միմյանց հաղորդեն այն օրենքներն ու վարչական դրույթները, որոնք իրենք կարող են ընդունել սույն Արձանագրության կիրառումն ապահովելու համար:

Հոդված 31

Միջազգային համագործակցություն

Սույն Արձանագրության լուրջ խախտումների դեպքերում, Կողմերը պարտավորվում են գործել համատեղ՝ Կոմիտեի միջոցով, կամ անհատապես, համագործակցելով ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի և Միավորված ազգերի կազմակերպության հետ՝ Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրությանը համապատասխան:

Հոդված 32

Միջազգային աջակցություն

1. Կողմը կարող է Կոմիտեից միջազգային աջակցություն խնդրել ուժեղացված պաշտպանության ներքո գտնվող մշակութային արժեքի համար, ինչպես նաև աջակցություն՝ 10 հոդվածում նշված օրենքների, վարչական դրույթների ու միջոցառումների մշակման, կենսագործման կամ կիրառման համար:
2. Ընդհարման կողմը, որը սույն Արձանագրությանը Կողմ չէ, սակայն ընդունում է ու կիրառում վերջինիս դրույթները՝ 3 հոդվածի 2-րդ կետի

համաձայն, կարող է Կոմիտեից խնդրել համապատասխան միջազգային աջակցություն:

3. Կոմիտեն ընդունում է կանոններ՝ միջազգային աջակցության վերաբերյալ խնդրանքների ներկայացման համար և սահմանում է այն ձևերը, որ կարող է ընդունել միջազգային աջակցությունը:

4. Կողմերը խրախուսվում են, Կոմիտեի միջոցով ամեն տեսակի տեխնիկական աջակցություն ցուցաբերել այն Կողմերին կամ ընդհարման կողմերին, որոնք դիմում են այդպիսի աջակցություն ստանալու համար:

Հոդված 33

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի օժանդակությունը

1. Կողմը կարող է դիմել ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին տեխնիկական օժանդակություն ստանալու համար՝ իր մշակութային արժեքի պաշտպանությունը կազմակերպելու նպատակով, մասնավորապես, մշակութային արժեքի պահպանությունն ապահովելու համար նախապատրաստական միջոցների, կանխարգելիչ ու կազմակերպչական միջոցառումների՝ արտակարգ իրավիճակներում և մշակութային արժեքների ազգային ցուցակներ կազմելու վերաբերյալ, կամ սույն Արձանագրության կիրառմանից բխող որևէ այլ խնդրի կապակցությամբ: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն այդ օժանդակությունը տրամադրում է իր ծրագրի և իր հնարավորությունների սահմաններում:

2. Կողմերը խրախուսվում են տրամադրել տեխնիկական օժանդակություն ինչպես երկկողմ, այնպես էլ բազմակողմ մակարդակով:

3. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն իրավասու է, իր սեփական նախաձեռնությամբ, առաջարկություններ կատարել Կողմերին այս հարցերի վերաբերյալ:

Գ Լ ու խ 8. Սույն Արձանագրության իրականացումը

Հոդված 34

Հովանավոր պետություններ

Սույն Արձանագրությունը կիրառվում է ընդհարման կողմերի շահերը պաշտպանելու համար պատասխանատու Հովանավոր պետությունների աջակցությամբ:

Հոդված 35

Հաշտարար ընթացակարգ

1. Հովանավոր պետությունները տրամադրում են իրենց բարի ծառայությունները այն բոլոր դեպքերում, երբ նրանք դա օգտակար են

համարում մշակութային արժեքի շահերի համար, հատկապես, եթե հակամարտության կողմերի միջև անհամաձայնություն կա սույն Արձանագրության դրույթների կիրառման կամ մեկնաբանման վերաբերյալ:

2. Այդ նպատակով՝ Հովանավոր պետություններից յուրաքանչյուրը, Կողմերից որևէ մեկի կամ Գլխավոր տնօրենի առաջարկությամբ, կամ իր իսկ նախաձեռնությամբ առաջարկում է ընդհարման կողմերին նրանց ներկայացուցիչների հանդիպում, մասնավորապես, մշակութային արժեքի պաշտպանության համար պատասխանատու իրավասու մարմինների մասնակցությամբ, նպատակահարմար համարելու դեպքում, ընդհարման կողմ չհանդիսացող պետության տարածքում: Ընդհարման կողմերը պարտավոր են ընթացք տալ հանդիպման ընթացքում իրենց տրված առաջարկություններին: Հովանավոր պետությունները ընդհարման կողմերի հաստատմանն են ներկայացնում ընդհարման կողմ չհանդիսացող պետության կամ Գլխավոր տնօրենի կողմից ներկայացված անձին, որը հրավիրվելու է մասնակցելու հանդիպմանը որպես Նախագահող:

Հոդված 36

Հաշտեցումը Հովանավոր պետությունների բացակայության դեպքում

1. Այնպիսի ընդհարման դեպքում, երբ Հովանավոր պետություններ նշանակված չեն, Գլխավոր տնօրենը կարող է տրամադրել իր բարի ծառայությունները կամ միջամտել հաշտեցման կամ միջնորդության որևէ այլ ձևով, նպատակ ունենալով կարգավորել անհամաձայնությունը:

2. Որևէ Կողմի կամ Գլխավոր տնօրենի հրավերով, Կոմիտեի նախագահը կարող է առաջարկել ընդհարման կողմերին՝ նրանց ներկայացուցիչների հանդիպում, և, մասնավորապես, մշակութային արժեքի պաշտպանության համար պատասխանատու իրավասու մարմինների մասնակցությամբ, նպատակահարմար համարելու դեպքում, ընդհարման կողմ չհանդիսացող պետության տարածքում:

Հոդված 37

Թարգմանություններ և զեկույցներ

1. Կողմերը պետք է թարգմանեն սույն Արձանագրությունն իրենց պաշտոնական լեզուներով և հանձնեն այդ պաշտոնական թարգմանությունները Գլխավոր տնօրենին:

2. Կողմերը յուրաքանչյուր չորս տարին մեկ սույն Արձանագրության իրագործման վերաբերյալ Կոմիտեին զեկույց են ներկայացնում:

Հոդված 38

Պետության պատասխանատվությունը

Սույն Արձանագրության ոչ մի դրույթ՝ կապված անհատական քրեական պատասխանատվության հետ չի ազդում միջազգային իրավունքի համաձայն պետությունների պատասխանատվության, ներառյալ ռեպարացիայի պարտավորության վրա:

Գլուխ 9. Եզրափակիչ դրույթներ

Հոդված 39

Լեզուները

Սույն Արձանագրությունը կազմված է անգլերեն, արաբերեն, իսպաներեն, չինարեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն լեզուներով, բոլոր վեց տեքստերն էլ հավասարազոր են:

Հոդված 40

Ստորագրումը

Սույն Արձանագրությունը կազմված է 1999 թ. մարտի 26-ին: Այն բաց է ստորագրման համար բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերի համար Հաագայում 1999թ. մայիսի 17-ից մինչև 1999 թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Հոդված 41

Վավերացում, ընդունում կամ հաստատում

1. Սույն Արձանագրությունը ենթակա է վավերացման, ընդունման կամ հաստատման Բարձր պայմանավորվող կողմերի կողմից, որոնք ստորագրել են սույն Արձանագրությունը, համաձայն իրենց համապատասխան սահմանադրական ընթացակարգերի:

2. Վավերացման, ընդունման կամ հաստատման փաստաթղթերը պետք է ի պահ տրվեն Գլխավոր տնօրենին:

Հոդված 42

Միացում

1. Սույն Արձանագրությունը բաց կլինի միացման համար այլ Բարձր պայմանավորվող կողմերի համար՝ 2000թ. հունվարի 1-ից սկսած:

2. Միացումը կատարվում է Գլխավոր տնօրենին միանալու վերաբերյալ փաստաթուղթն ի պահ տալու միջոցով:

Հոդված 43

Ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն Արձանագրությունն ուժի մեջ է մտնում քսաներորդ վավերագրի, ընդունման կամ հաստատման փաստաթղթի կամ միանալու վերաբերյալ փաստաթղթի ի պահ տրվելու օրվանից երեք ամիս անց:

2. Հետագայում, այն յուրաքանչյուր կողմի համար ուժի մեջ է մտնում իր վավերագրի, ընդունման կամ հաստատման փաստաթղթի կամ միանալու վերաբերյալ փաստաթղթի ի պահ տրվելու օրվանից երեք ամիս անց:

Հոդված 44

Զինված ընդհարման իրավիճակներում ուժի մեջ մտնելը

Հոդված 18-ում և 19-ում ներկայացված իրավիճակներն անմիջապես ընթացք են տալիս սույն Արձանագրության վավերացումներին, ընդունումներին կամ հաստատումներին կամ միացումներին, որոնք ընդհարման կողմերն ի պահ են տվել ինչպես մինչև զինված գործողությունների սկիզբը կամ գրավումը, այնպես էլ դրանցից հետո: Այդ դեպքերում Գլխավոր տնօրենը ամենաարագ ուղիներով կատարում է 46 հոդվածով նախատեսված հաղորդումները:

Հոդված 45

Չեղյալ հայտարարումը

1. Յուրաքանչյուր կողմ կարող է չեղյալ հայտարարել սույն Արձանագրությունը:

2. Չեղյալ հայտարարումը ծանուցվում է Գլխավոր տնօրենին ի պահ տրված գրավոր փաստաթղթի միջոցով:

3. Չեղյալ հայտարարումն ուժի մեջ է մտնում չեղյալ հայտարարման փաստաթղթի ստացումից մեկ տարի անց: Եթե, այնուամենայնիվ, այդ ժամկետի լրանալու ժամանակ, չեղյալ հայտարարող կողմը ներգրավված է զինված ընդհարման մեջ՝ չեղյալ հայտարարումը կասեցվում է մինչև զինված գործողությունների վերջը և, ամեն դեպքում, այնքան ժամանակ, մինչև մշակութային արժեքների հայրենադարձման գործողություններն ավարտվեն:

Հոդված 46

Ծանուցումներ

Գլխավոր տնօրենը կտեղեկացնի բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը, համաձայն 42 և 43 հոդվածների վավերագրերի, ընդունման, հաստատման

փաստաթղթերի կամ միացման հայտարարագրերի ի պահ տալու մասին, ինչպես նաև 45 հոդվածով չեղյալ հայտարարման մասին:

Հ ո դ վ ա ծ 47

Գրանցումը Միավորված ազգերի կազմակերպությունում

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածի համապատասխան, սույն Արձանագրությունը Գլխավոր տնօրենի դիմումի հիման վրա գրանցվում է Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում:

Ի հավաստումն վերոշարադրյալի պատշաճորեն լիազորված ներքոստորագրյալները ստորագրեցին սույն Արձանագրությունը:

Կատարված է Հասցայում 1999թ. մարտի 26-ին, մի բնօրինակով, որը կպահվի Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության արխիվում և որի համապատասխան հավաստված պատճենները կհանձնվեն բոլոր Բարձր պայմանավորվող կողմերին:

ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԱՊՕՐԻՆԻ ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄԸ, ԱՐՏԱԳԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՆԿԱՏԱՍԲ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆ ԱՐԳԵԼԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(1970 թ. նոյեմբերի 14)

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսը՝ հրավիրված 1970թ. հոկտեմբերի 12-ից մինչև նոյեմբերի 14-ը Փարիզում, իր տասնվեցերորդ նստաշրջանում՝

հիշեցնելով Գլխավոր կոնֆերանսի կողմից իր տասնչորսերորդ նստաշրջանում ընդունված Միջազգային մշակութային համագործակցության սկզբունքների հռչակագրի դրույթների կարևորության մասին,

համարելով, որ կրթության, գիտության և մշակույթի նպատակների համար ազգերի միջև մշակութային արժեքների փոխանակումը ընդլայնում է մարդկային քաղաքակրթության մասին գիտելիքները, հարստացնում է բոլոր ժողովուրդների մշակութային կյանքը և ազգերի միջև հիմք դնում փոխադարձ հարգանքի և ըմբռնման,

համարելով, որ մշակութային արժեքները քաղաքակրթության ու ազգային մշակույթի հիմնական տարրերից են և որ դրանց իրական արժեքը կարող է գնահատվել միայն այն դեպքում, երբ ստույգ հայտնի են դրանց ծագումը, պատմությունը և ավանդական միջավայրը,

համարելով, որ յուրաքանչյուր պետություն պարտավոր է իր տարածքում գտնվող մշակութային արժեքները պաշտպանել գողության, գաղտնի պեղումների և ապօրինի արտահանման վտանգներից,

համարելով, որ այդ վտանգների կանխարգելման համար անհրաժեշտ է, որպեսզի յուրաքանչյուր պետություն էլ ավելի գիտակցի ինչպես իր, այնպես էլ բոլոր ժողովուրդների մշակութային ժառանգության նկատմամբ բարոյական պարտավորությունները,

համարելով, որ մշակութային հաստատությունները թանգարանները, գրադարաններն ու արխիվները պետք է երաշխավորեն, որ իրենց հավաքածուները ստեղծվեն համընդհանուր ճանաչում գտած բարոյական սկզբունքների հիման վրա,

համարելով, որ մշակութային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումը խոչընդոտում է ազգերի միջև փոխըմբռնմանը, ինչին Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը պարտավոր է նպաստել, մասնավորապես,

շահագրգիռ պետություններին ներկայացնելով համապատասխան միջազգային կոնվենցիաների միանալու առաջարկություններ,

համարելով, որ մշակութային ժառանգության պաշտպանությունը կարող է արդյունավետ լինել, եթե այն կազմակերպվում է ինչպես ազգային, այնպես էլ միջազգային մասշտաբով, ինչը պահանջում է պետությունների միջև սերտ համագործակցություն,

հաշվի առնելով, որ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսը 1964 թ. ընդունել է այդ հարցի վերաբերյալ համձնարարական,

ստանալով մշակութային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումն արգելող ու կանխարգելող միջոցառումների վերաբերյալ նոր առաջարկներ (նստաշրջանի օրակարգի 19 կետ),

որոշելով իր տասնհինգերորդ նստաշրջանում, որ տվյալ հարցը միջազգային կոնվենցիայի առարկա է,

ընդունում է սույն Կոնվենցիան 1970 թ. նոյեմբերի 14-ին:

Յ ո ղ վ ա ծ 1

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար մշակութային արժեքներ են համարվում կրոնական կամ աշխարհիկ բնույթի այն արժեքները, որոնք յուրաքանչյուր պետության կողմից դիտվում են որպես հնագիտության, նախապատմական ժամանակաշրջանի, պատմության, գրականության, արվեստի և գիտության համար նշանակություն ունեցող արժեքներ և որոնք պատկանում են ներքոհիշյալ խմբերին՝

- a) բուսական և կենդանական աշխարհի, հանքաբանության, անատոմիայի հազվագյուտ հավաքածուներ ու նմուշներ, հնէաբանության համար հետաքրքրություն ներկայացնող առարկաներ,
- b) պատմությանը վերաբերող, ներառյալ գիտության և տեխնիկայի պատմությունը, պատերազմների և հասարակությունների պատմությունը, ինչպես նաև ազգային գործիչների, մտածողների, գիտնականների ու արվեստագետների կյանքի և ազգային նշանավոր իրադարձությունների հետ կապված արժեքները,
- c) հնագիտական գտածոներ (սովորական ու գաղտնի) և հնագիտական հայտնագործություններ,
- d) գեղարվեստական ու պատմական մասնատված հուշարձանների և հնագիտական վայրերի բաղկացուցիչ մասեր,

e) ավելի քան հարյուրամյա հնության առարկաներ, ինչպիսին են արձանագրությունները, դրամները և տպագիր հրատարակությունները,

f) ազգաբանական նշանակության նյութեր,

g) գեղարվեստական նշանակության արժեքներ, ինչպիսին են.

i) ցանկացած հիմքի վրա և ցանկացած նյութերով կատարված ամբողջովին ձեռքի աշխատանք հանդիսացող կտավները, նկարները և գծանկարները (բացառությամբ արդյունաբերական ձևավորումների և ձեռքի աշխատանքով զարդարված արդյունաբերական արտադրանքների),

ii) ցանկացած նյութից ստեղծված յուրօրինակ քանդակները,

iii) յուրօրինակ փորագրությունները, էստամպերն ու վիմագրությունները,

iv) ցանկացած նյութից պատրաստված գեղարվեստական յուրօրինակ հավաքածուները և մոնտաժները,

h) հատուկ հետաքրքրություն (պատմական, գեղարվեստական, գիտական, գրական և այլն) ներկայացնող հազվագյուտ ձեռագրեր և սկզբնափայ գրքեր, հնագույն գրքեր, փաստաթղթեր և հրատարակություններ՝ առանձին կամ հավաքածուներով,

i) փոստային նամականիշեր, հարկային և համանման նամականիշեր՝ առանձին կամ հավաքածուներով,

j) արխիվներ, ներառյալ ձայնագրությունների, լուսանկարների արխիվները և կինո արխիվները,

k) ավելի քան հարյուրամյա հնության կահույք և երաժշտական հնագույն գործիքներ:

Յ ո ղ վ ա ծ 2

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն ընդունում են, որ մշակութային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումն այդ արժեքների ծագման պետությունների մշակութային ժառանգության աղքատացման գլխավոր պատճառներից են, և որ միջազգային համագործակցությունը առավել գործուն միջոցներից մեկն է ապահովելու համար յուրաքանչյուր

երկրի մշակութային արժեքների պաշտպանությունը նման վտանգներից:

2. Այդ նպատակով մասնակից պետությունները պարտավորվում են իրենց տրամադրության տակ եղած միջոցներով հակազդել նման պրակտիկային, մասնավորապես, վերացնելով դրա պատճառները, վերջ դնելով գոյություն ունեցող պրակտիկային և օգնելով կատարելու անհրաժեշտ փոխհատուցումներ:

Յ ո ղ վ ա ծ 3

Մասնակից պետությունների կողմից սույն Կոնվենցիային համապատասխան ընդունված դրույթներին հակառակ կատարվող մշակութային արժեքների ներմուծումը, արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության փոխանցումն ապօրինի է:

Յ ո ղ վ ա ծ 4

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն ընդունում են, որ սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար յուրաքանչյուր պետության մշակութային ժառանգությունը ներառում է ներքոհիշյալ կատեգորիաներին պատկանող արժեքները՝

- a) տվյալ պետության քաղաքացիների կողմից անհատապես կամ կոլեկտիվ ստեղծված մշակութային արժեքները և տվյալ պետության համար կարևոր նշանակություն ունեցող այն մշակութային արժեքները, որոնք ստեղծվել են այդ պետության տարածքում՝ այդտեղ բնակվող օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց կողմից,
- b) ազգային տարածքում հայտնաբերված մշակութային արժեքներ,
- c) հնագիտական, ազգագրական և բնագիտական արշավախմբերի մշակութային արժեքների ծագման երկրի իրավասու իշխանությունների համաձայնությամբ ձեռք բերած արժեքներ,
- d) կամավոր փոխանակումների արդյունքում ձեռք բերված մշակութային արժեքներ,
- e) որպես նվիրատվություն ստացված կամ արժեքների ծագման երկրի իրավասու իշխանությունների համաձայնությամբ օրինական կարգով գնված մշակութային արժեքներ:

Յ ո ղ վ ա ծ 5

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն իրենց մշակութային

արժեքների պաշտպանությունն ապօրինի ներմուծումից, արտահանումից և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումից ապահովելու նպատակով պարտավորվում են իրենց տարածքում, յուրաքանչյուր երկրի պայմանները հաշվի առնելով, ստեղծել մշակութային ժառանգության պաշտպանության մեկ կամ մի քանի ազգային ծառայություններ, եթե նման ծառայություններ դեռևս ստեղծված չեն՝ ապահովված որակյալ անձնակազմի այնպիսի թվաքանակով, որն անհրաժեշտ է ներքոհիշյալ գործառույթներն արդյունավետ իրականացնելու համար.

- a) նպաստել մշակութային ժառանգության պաշտպանությունն ապահովող, և, մասնավորապես, կարևոր մշակութային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումն ու դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումը կանխող օրենսդրական և ենթօրենսդրական ակտերի նախագծերի մշակմանը,
- b) պաշտպանվող արժեքների ազգային զբանգամատյանի հիման վրա կազմել և նորացնել պետական և մասնավոր կարևոր մշակութային արժեքների ցուցակը, որոնց արտահանումը կնշանակել ազգային մշակութային ժառանգության զգալի աղքատացում,
- c) նպաստել մշակութային արժեքները պահպանելու և հանրամատչելի դարձնելու համար անհրաժեշտ գիտական ու տեխնիկական հաստատությունների (թանգարաններ, զբոսայգիներ, արխիվներ, լաբորատորիաներ, արվեստանոցներ և այլն) զարգացմանը և ստեղծմանը,
- d) կազմակերպել վերահսկողություն հնագիտական պեղումների նկատմամբ, ապահովել որոշակի մշակութային արժեքների «in situ» (իրենց տեղում) պահպանումը և պաշտպանել հնագիտական հետազոտությունների համար նախատեսված որոշ շրջաններ,
- e) շահագրգիռ անձանց (պահողների, կոլեկցիոներների, հմնակալների և այլոց) համար սահմանել սույն Կոնվենցիայում ձևակերպված էթիկայի սկզբունքներին համապատասխանող կանոններ և քայլեր ձեռնարկել դրանց կատարումն ապահովելու համար,
- f) ձեռնարկել կրթական միջոցառումներ բոլոր պետությունների մշակութային ժառանգության նկատմամբ հարգանք ձևավորելու ու ամրապնդելու և սույն Կոնվենցիայի դրույթների վերաբերյալ

գիտելիքներ տարածելու նպատակով,

- g) հետևել, որպեսզի մշակութային արժեքի անհետացման յուրաքանչյուր դեպքի տրվի համապատասխան հրապարակայնություն:

Հ ո դ վ ա ծ 6

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են

- a) սահմանել համապատասխան հավաստագիր, որով արտահանող պետությունը հավաստում է, որ տվյալ մշակութային արժեքի արտահանումը թույլատրված է: Այդ վկայականը պետք է կցվի գործող կանոններին համապատասխան արտահանվող բոլոր մշակութային արժեքներին,
- b) արգելել սեփական տարածքից մշակութային այն արժեքների արտահանումը, որոնց կցված չէ վերոհիշյալ հավաստագիրը,
- c) սույն արգելքի մասին համապատասխան կարգով տեղեկացնել հասարակությանը և, մասնավորապես, այն անձանց, որոնք կարող են արտահանել կամ ներմուծել մշակութային արժեքներ:

Հ ո դ վ ա ծ 7

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են

- a) ազգային օրենսդրությանը համապատասխան ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ ուղղված իրենց տարածքում գտնվող թանգարանների և նման ուրիշ հաստատությունների կողմից Կոնվենցիայի մասնակից այլ պետությունից ծագող այն մշակութային արժեքների ձեռք բերումը կանխելուն, որոնք ապօրինաբար արտահանվել են սույն Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո: Ամեն անգամ, երբ դա հնարավոր է, մշակութային արժեքի ծագման սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությանը տեղեկացնել երկու պետություններում Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո այդ պետությունից ապօրինաբար արտահանված մշակութային արժեքը վերադարձնելու առաջարկության մասին,
- b) (i) արգելել սույն Կոնվենցիայի մասնակից այլ պետության թանգարանից կամ կրոնական և աշխարհիկ հանրային

հուշարձանից կամ նման հաստատությունից՝ շահագրգիռ պետություններում սույն Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո հավիշտակված մշակութային արժեքների ներմուծը, պայմանով, որ այդ արժեքն առկա է տվյալ հաստատությանը պատկանող առարկաների ցուցակում,

(ii) մասնակից պետության պահանջով համապատասխան քայլեր ձեռնարկել երկու շահագրգիռ պետություններում սույն Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո ներմուծված ցանկացած նման մշակութային արժեքի հայտնաբերման և վերադարձման համար, պայմանով, որ խնդրանք ներկայացրած պետությունը բարեխիղճ գնորդին կամ անձին, որն այդ արժեքի նկատմամբ ունի օրինական իրավունք, վճարի արդարացի փոխհատուցում: Հետախուզման և վերադարձման խնդրանքներն ուղարկվում են դիվանագիտական ուղիներով: Խնդրանք ներկայացրած կողմն իր հաշվին ներկայացնում է փաստաթղթեր և այլ ապացույցներ, որոնք անհրաժեշտ են հետախուզման և վերադարձման պահանջի իրավունքի հաստատման համար: Կողմերը սույն հոդվածին համապատասխան վերադարձվող մշակութային արժեքներից մաքսատուրքեր կամ այլ տուրքեր չեն գանձում: Մշակութային արժեքի վերադարձման և փոխանցման հետ կապված բոլոր ծախսերը կրում է խնդրանք ներկայացնող կողմը:

Հ ո դ վ ա ծ 8

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են քրեական կամ վարչական պատասխանատվության ենթարկել բոլոր այն անձանց, որոնք պատասխանատու են 6 b) և 7 b) հոդվածներում նախատեսված արգելքների խախտման համար:

Հ ո դ վ ա ծ 9

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն, որի մշակութային ժառանգությունը ենթարկվում է հնագիտական կամ ազգաբանական նյութերի հավիշտակման վտանգի, կարող է դիմել մյուս մասնակից պետություններին, որոնց դա առնչվում է: Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները նման դեպքերում պարտավորվում են մասնակցել շահագրգիռ միջազգային ջանքերին՝ ուղղված անհրաժեշտ կոնկրետ միջոցառումների սահմանմանն ու իրականացմանը, ներառյալ, համապատասխան կոնկրետ մշակութային արժեքների արտահանման,

ներմուծման և միջազգային առևտրի նկատմամբ հսկողությանը: Յուրաքանչյուր շահագրգիռ պետություն, նախքան համաձայնությունը, հնարավոր սահմաններում նախնական միջոցներ է ձեռնարկում խնդրանք ներկայացրած պետության մշակութային ժառանգությանն անուղղելի վնասի պատճառունը կանխելու համար:

Հոդված 10

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են

- a) կրթության, տեղեկատվության և զգոնության միջոցով սահմանափակել սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետությունից ապօրինաբար արտահանված մշակութային արժեքների տեղափոխումը և, յուրաքանչյուր երկրի պայմաններին համապատասխան, հնահավաքների պարտավորեցնել քրեական պատժամիջոցների սպառնալիքի ներքո վարելու գրանցամատյան՝ այնտեղ նշելով մշակութային արժեքի ծագումը, մատակարարի ազգանունն ու հասցեն, վաճառված ամեն մի առարկայի նկարագրությունն ու արժեքը, ինչպես նաև մշակութային արժեքների գնորդներին տեղեկացնել այդ արժեքների վրա արտահանման արգելքի տարածման հնարավորության մասին,
- b) ձգտել կրթական միջոցների օգնությամբ հասարակության գիտակցության մեջ ձևավորել ու զարգացնել մշակութային արժեքների նշանակության և մշակութային ժառանգությանը՝ գողությանը, գաղտնի պեղումներով և ապօրինի արտահանմամբ սպառնացող վտանգի գիտակցում:

Հոդված 11

Ապօրինի են համարվում մշակութային արժեքների այնպիսի հարկադիր արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումը, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի բխում են օտարերկրյա ուժերի կողմից պետության օկուպացումից:

Հոդված 12

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պետք է հարգեն այն տարածքների մշակութային ժառանգությունը, որոնց արտաքին հարաբերությունների համար նրանք պատասխանատու են, և համապատասխան միջոցներ պետք է կիրառեն այդ տարածքներում

ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը և սեփականության իրավունքի փոխանցումն արգելելու և կանխելու համար:

Հոդված 13

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները պարտավորվում են նաև յուրաքանչյուր պետության օրենսդրությանը համապատասխան՝

- a) բոլոր պատշաճ միջոցներով կանխարգելել մշակութային արժեքների նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումը, որը նպաստում է այդ արժեքների ապօրինի ներմուծմանը կամ արտահանմանը,
- b) ձեռնարկել միջոցներ, որպեսզի իրենց իրավասու ծառայությունները համագործակցեն ապօրինի արտահանված մշակութային արժեքներն օրինական սեփականատերերին հնարավորինս արագ վերադարձնելու նպատակով,
- c) թույլատրել օրինական սեփականատիրոջ կողմից կամ անունից հայցի հարուցում՝ կորսված կամ զողացված մշակութային արժեքների վերադարձման համար,
- d) ճանաչել սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետության անկապտելի իրավունքը՝ որոշ մշակութային արժեքներ որակելու և հայտարարելու անօտարելի, որոնք դրանից ելնելով չպետք է ipso facto արտահանվեն, և նպատակ է շահագրգիռ պետություններ այդպիսի մշակութային արժեքների վերադարձին այն դեպքում, եթե դրանք ավելի վաղ էին արտահանվել:

Հոդված 14

Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն, որպեսզի կանխի ապօրինի արտահանումը և կատարի սույն Կոնվենցիայի կատարման հետ կապված պարտավորությունները, իր հնարավորությունների սահմաններում մշակութային ժառանգության պաշտպանության նպատակով ծառայություններին պետք է տրամադրի բավարար միջոցներ և անհրաժեշտության դեպքում կարող է ստեղծել հիմնադրամներ այդ նպատակով:

Հոդված 15

Սույն Կոնվենցիան ոչ մի կերպ չի խոչընդոտում մասնակից

պետություններին միմյանց միջև կնքելու հատուկ համաձայնագրեր կամ շարունակելու կիրառել արդեն կնքված համաձայնագրերը նախքան շահագրգիռ պետություններում սույն Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելը իրենց ծագման պետության տարածքից որևէ պատճառով արտահանված մշակութային արժեքների վերադարձման առնչությամբ:

Հոդված 16

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսին, նրա սահմանած ժամկետում և կարգով ներկայացվող պարբերական զեկույցներով, կհաղորդեն սույն Կոնվենցիայի կատարման նպատակով ընդունված օրենսդրական ու վարչական դրույթների և ձեռնարկված այլ միջոցառումների մասին, ինչպես նաև կտեղեկացնեն այդ բնագավառում իրենց կուտակած փորձի մասին:

Հոդված 17

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները կարող են դիմել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությանը տեխնիկական աջակցության համար, մասնավորապես, հետևյալի կապակցությամբ՝

- a) տեղեկատվության և կրթության,
- b) խորհրդատվության և փորձագետների ծառայությունների,
- c) համակարգման և բարի ծառայությունների:

2. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը կարող է իր նախաձեռնությամբ կատարել հետազոտություններ և հրապարակել ուսումնասիրություններ մշակութային արժեքների ապօրինի տեղափոխման վերաբերյալ:

3. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը այդ նպատակով կարող է նաև համագործակցել ոչ կառավարական ցանկացած իրավասու կազմակերպության հետ:

4. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպությունը կարող է իր նախաձեռնությամբ մասնակից պետություններին անել առաջարկություններ ուղղված սույն Կոնվենցիայի կատարմանը:

5. Կոնվենցիայի առնվազն երկու մասնակից պետությունների խնդրանքով, որոնց միջև Կոնվենցիայի կատարման վերաբերյալ տարաձայնություններ են ծագել, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն կարող է առաջարկել իր բարի ծառայությունները՝ նրանց միջև համաձայնություն հաստատելու համար:

Հոդված 18

Սույն Կոնվենցիան կնքվել է անգլերեն, իսպաներեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն, բոլոր չորս տեքստերն էլ հավասարազոր են:

Հոդված 19

1. Սույն Կոնվենցիան ենթակա է վավերացման կամ ընդունման Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ պետությունների կողմից՝ իրենց սահմանադրություններով նախատեսված կարգով:

2. Վավերագրերը կամ ընդունման փաստաթղթերն ի պահ են հանձնվում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

Հոդված 20

1. Սույն Կոնվենցիային կարող է միանալ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ չհանդիսացող ցանկացած պետություն, որը կազմակերպության Գործադիր խորհրդի կողմից կստանա միանալու մասին հրավեր:

2. Միանալը կատարվում է միանալու մասին փաստաթուղթը Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ի պահ հանձնելու միջոցով:

Հոդված 21

Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում երրորդ վավերագիրը կամ ընդունման կամ միանալու մասին փաստաթղթերն ի պահ հանձնելու օրվանից երեք ամիս անց, բայց միայն այն պետությունների համար, որոնք վավերացման, ընդունման կամ միանալու մասին փաստաթղթերն ի պահ են հանձնվել նշված օրը կամ ավելի վաղ: Ցանկացած այլ պետության համար Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում վավերացման, ընդունման կամ միանալու մասին իր փաստաթուղթն ի պահ հանձնելուց երեք ամիս անց:

Հոդված 22

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն ընդունում են, որ նրա գործողությունը տարածվում է ոչ միայն իրենց մետրոպոլիայի տարածքների, այլև այն տարածքների վրա, որոնց արտաքին հարաբերությունների համար պատասխանատու են. նրանք պարտավորվում են, եթե անհրաժեշտ է, վավերացման, ընդունման կամ միանալու պահին կամ ավելի վաղ՝ խորհրդակցել նշված տարածքների կառավարությունների կամ իրավասու իշխանությունների հետ, որպեսզի ապահովեն այդ տարածքներում Կոնվենցիայի կատարումը, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի

կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ծանուցել այն տարածքների մասին, որտեղ Կոնվենցիան պետք է կատարվի: Այդ ծանուցագրությունն ուժի մեջ է մտնում ստացվելուց երեք ամիս անց:

Հոդված 23

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն կարող է այն չեղյալ հայտարարել իր անունից կամ ցանկացած տարածքի անունից, որի արտաքին հարաբերությունների համար նա պատասխանատու է:

2. Չեղյալ հայտարարելը ծանուցվում է գրավոր փաստաթղթով, որը հանձնվում է Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

3. Չեղյալ հայտարարելու ուժի մեջ է մտնում չեղյալ հայտարարելու մասին փաստաթուղթը ստանալուց տասներկու ամիս անց:

Հոդված 24

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը կազմակերպության անդամ պետությունների և 20 հոդվածում հիշատակված անդամ չհանդիսացող պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը հայտնում է 19 և 20 հոդվածներում հիշատակված վավերացման, ընդունման կամ միանալու մասին փաստաթղթերն ի պահ հանձնելու, ինչպես նաև 22 և 23 հոդվածներում նշված ծանուցման և չեղյալ հայտարարման մասին:

Հոդված 25

1. Սույն Կոնվենցիան կարող է վերանայվել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի կողմից: Սակայն վերանայված տեքստը կպարտավորեցնի միայն այն պետություններին, որոնք կդառնան վերանայված Կոնվենցիայի կողմեր:

2. Այն դեպքում, եթե Գլխավոր կոնֆերանսը սույն Կոնվենցիայի լրիվ կամ մասնակի վերանայման արդյունքում ընդունի նոր կոնվենցիա և եթե նոր կոնվենցիան չպարունակի այլ կարգ, ապա սույն Կոնվենցիան վավերացման, ընդունման կամ միանալու համար փակ կլինի նոր վերանայված կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

Հոդված 26

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածի համաձայն սույն Կոնվենցիան Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի խնդրանքով կգրանցվի Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում:

**ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐԴԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ
(1972 թ. նոյեմբերի 16)**

Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսը հրավիրված 1972 թ. հոկտեմբերի 17-ից մինչև նոյեմբերի 21-ը Փարիզում, իր տասնյոթերորդ նստաշրջանում

նշելով, որ մշակութային և բնության ժառանգությանը զնալով ավելի մեծ ավերում է սպառնում, ոչ միայն վնասումների ավանդական պատճառներով, այլև սոցիալական ու տնտեսական պայմանների փոփոխությամբ, որն իրավիճակը խորացնում է վնասի և ավերման էլ ավելի վտանգավոր երևույթներով,

համարելով, որ մշակութային կամ բնության ժառանգության ցանկացած օբյեկտի վնասվելը կամ անհետանալը հանդիսանում է աշխարհի բոլոր ժողովուրդների ժառանգության կործանարար աղքատացում,

համարելով, որ այդ ժառանգության պահպանությունն ազգային մակարդակով հաճախ լինում է ոչ լիարժեք՝ դրա համար պահանջվող մեծ ծախսերի և այն երկրի տնտեսական, գիտական ու տեխնիկական ռեսուրսների պակասի պատճառով, որի տարածքում գտնվում է պաշտպանության ենթակա արժեքը,

հիշեցնելով, որ Կազմակերպության կանոնադրությունը նախատեսում է, որ այն կընդունի և կտարածի գիտելիքներ մարդկության համընդհանուր ժառանգության պահպանումն ու պաշտպանությունը ապահովելու, ինչպես նաև շահագրգիռ ազգերին միջազգային համապատասխան կոնվենցիաներ առաջարկելու միջոցով,

համարելով, որ մշակութային և բնության արժեքների վերաբերյալ գոյություն ունեցող միջազգային կոնվենցիաները, հանձնարարականներն ու բանաձևերը վկայում են բոլոր ժողովուրդների համար այս եզակի և անփոխարինելի արժեքների կարևորության մասին՝ անկախ նրանից, թե որ ժողովրդին են դրանք պատկանում,

համարելով, որ մշակութային և բնության ժառանգության որոշ արժեքներ ներկայացնում են բացառիկ հետաքրքրություն և այդ պատճառով պետք է պահպանվեն որպես համայն մարդկության համաշխարհային ժառանգության մաս,

համարելով, որ դրանց սպառնացող նոր վտանգների ծավալն և լրջությունը հաշվի առնելով միջազգային ողջ համրության պարտքն է

մասնակցել բացառիկ համընդգրկուն արժեք ունեցող բնության և մշակութային ժառանգության պահպանությանը՝ տրամադրելով կոլեկտիվ օգնություն, որը, չփոխարինելով շահագրգիռ պետության գործունեությանը, արդյունավետ կերպով կլրացնի այն,

համարելով, որ այդ նպատակով անհրաժեշտ է ընդունել Կոնվենցիայի տեսքով նոր դրույթներ՝ ստեղծելով բացառիկ համընդգրկուն արժեքների մշտական հիմքով և ժամանակակից գիտական մեթոդներին համապատասխան կազմակերպված կոլեկտիվ պաշտպանության արդյունավետ համակարգ,

որոշելով իր տասնվեցերորդ նստաշրջանում, որ այդ հարցը միջազգային Կոնվենցիայի առարկա է,

ընդունեց 1972 թ. նոյեմբերի 16-ին սույն Կոնվենցիան:

I. Մշակութային և բնության ժառանգության սահմանումը

Հոդված 1

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար «մշակութային ժառանգություն» է համարվում.

հուշարձանները՝ ճարտարապետական, մոնումենտալ քանդակագործության և գեղանկարչության ստեղծագործությունները, հնագիտական բնույթի տարրերը կամ կառուցվածքները, արձանագրությունները, անձավային կացարանները և տարրերի խմբերը, որոնք ունեն պատմության, արվեստի կամ գիտության տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք.

համալիրները՝ մեկուսացված կամ միավորված կառույցների խմբերը, որոնք իրենց ճարտարապետության, միասեռության կամ բնապատկերում իրենց տեղի շնորհիվ համդիսանում են պատմության, արվեստի կամ գիտության տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք,

տեսարժան վայրերը՝ ձեռակերտ աշխատանքները կամ մարդու և բնության համատեղ ստեղծագործությունները, ինչպես նաև հնագիտական տեսարժան վայրեր ընդգրկող գոտիները, որոնք հանդիսանում են պատմության, գեղագիտության, ազգագրության կամ մարդաբանության տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք :

Հոդված 2

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար «բնության ժառանգություն» է համարվում.

բնության հուշարձանները՝ կազմված ֆիզիկական և կենսաբանական կազմավորումներից կամ նման կազմավորումների խմբերից, որոնք

հանդիսանում են գեղագիտության կամ գիտության տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք,

երկրաբանական և ֆիզիոգրաֆիական կազմավորումները և հստակ սահմանագատված գոտիները, որոնք ներկայացնում են գիտության կամ կոնսերվացման տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք ունեցող և վտանգի ենթակա կենդանիների ու բույսերի տեսակների արեալներ,

բնության տեսարժան վայրերը կամ խիստ սահմանագատված բնական գոտիները, որոնք ունեն գիտության, կոնսերվացման կամ բնության գեղեցկության տեսանկյունից բացառիկ համընդգրկուն արժեք :

Հոդված 3

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն պետք է որոշի և սահմանագատի իր տարածքում գտնվող և վերոհիշյալ 1 և 2 հոդվածներով նախատեսվող տարբեր արժեքները :

II. Մշակութային և բնության ժառանգության ազգային պաշտպանությունն ու միջազգային պաշտպանությունը

Հոդված 4

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն ընդունում է, որ 1 և 2 հոդվածներում հիշատակված և իր տարածքում գտնվող մշակութային ու բնության ժառանգության հայտնաբերումը, պաշտպանությունը, պահպանությունը, հանրամատչելի դարձնելը և ապագա սերունդներին հանձնումն ապահովելու պարտավորությունը դրվում է նախևառաջ իր վրա: Այդ նպատակով նա պետք է անի ամեն ինչ իր ռեսուրսների ընձեռած հնարավորությունների շրջանակում և անհրաժեշտության դեպքում, միջազգային օգնության և համագործակցության միջոցով, մասնավորապես, ֆինանսական, գեղարվեստական, գիտական և տեխնիկական օգնության միջոցով, որը նա կարող է ձեռք բերել:

Հոդված 5

Սույն Կոնվենցիայի յուրաքանչյուր մասնակից պետություն՝ երաշխավորելու համար, որ իր տարածքում գտնվող մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության, պահպանության և հանրամատչելի դարձնելու համար ձեռնարկվում են արդյունավետ և ակտիվ միջոցառումներ, ձգտում է ըստ հնարավորին իր պայմաններին համապատասխան.

- a) վարել ընդհանուր քաղաքականություն՝ մշակութային և բնության ժառանգությանը հասարակական կյանքում որոշակի գործառույթներ հաղորդելու նպատակով, և այդ ժառանգության պաշտպանությունը ներառել ընդհանուր պլանավորման ծրագրերում,
- b) իրենց տարածքում ստեղծել, եթե դեռևս ստեղծված չեն, մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության, պահպանության և հանրամատչելի դարձնելու մեկ կամ մի քանի ծառայություններ՝ համապատասխան անձնակազմով և միջոցներով, որոնք թույլ կտան իրականացնելու դրանց գործառույթները,
- c) զարգացնել գիտական և տեխնիկական ուսումնասիրություններ ու հետազոտություններ և կատարելագործել աշխատանքի այն մեթոդները, որոնք պետությանը հնարավորություն են տալիս հակազդելու իր մշակութային և բնության ժառանգությանը սպառնացող վտանգներին,
- d) ձեռնարկել իրավական, գիտական, տեխնիկական, վարչական և ֆինանսական համապատասխան միջոցառումներ, որոնք անհրաժեշտ են այդ ժառանգության հայտնաբերման, պաշտպանության, պահպանության, հանրամատչելի դարձնելու և վերականգնման համար, և
- e) աջակցել մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության, պահպանության և հանրամատչելի դարձնելու բնագավառում կադրերի վերապատրաստման ազգային կամ տարածաշրջանային կենտրոնների ստեղծմանը կամ զարգացմանը, ինչպես նաև խրախուսել այդ բնագավառում գիտական հետազոտությունները:

Հոդված 6

1. Լիովին հարգելով այն պետությունների ինքնիշխանությունը, որոնց տարածքում գտնվում է 1 և 2 հոդվածներում նշված մշակութային և բնության ժառանգությունը և չխոչընդոտելով ազգային օրենսդրությամբ նախատեսված սեփականության իրավունքին սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն ընդունում են, որ այն համընդհանուր ժառանգություն է, որի պաշտպանությունը միջազգային ողջ հանրության պարտքն է:

2. Մասնակից պետությունները, պարտավորվում են սույն Կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան օգնություն տրամադրել 11 հոդվածի 2 և 4 կետերում հիշատակված մշակութային և բնության ժառանգության հայտնաբերմանը, պաշտպանությանը, պահպանությանն ու հանրամատչելի դարձնելուն, եթե այդ մասին կիսնդրեն պետությունները, որոնց տարածքում այն գտնվում է:

3. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն պարտավորվում է չկատարել որևէ դիտավորյալ գործողություն, որը կարող է ուղղակի կամ անուղղակի վնաս պատճառել 1 և 2 հոդվածներում հիշատակված, սույն Կոնվենցիայի մյուս մասնակից պետությունների տարածքում գտնվող մշակութային և բնության ժառանգությանը:

Հոդված 7

Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար մշակութային և բնության համաշխարհային ժառանգության միջազգային պաշտպանություն ասելով հասկանում ենք միջազգային համագործակցության և օգնության համակարգի ստեղծում Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների այդ ժառանգության պահպանմանն ու հայտնաբերմանն ուղղված ջանքերին օգնություն ցույց տալու համար:

III. Մշակութային և բնության համաշխարհային ժառանգության պաշտպանության միջկառավարական կոմիտե

Հոդված 8

1. Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության շրջանակներում հիմնադրվում է Բացառիկ համընդգրկուն արժեք ունեցող մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության միջկառավարական կոմիտե, որն անվանվում է «Համաշխարհային ժառանգության կոմիտե»: Այն կազմված է Կոնվենցիայի մասնակից տասնհինգ պետություններից, որոնք ընտրվում են Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոմիտեի կողմից՝ սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների կողմից: Կոմիտեի կազմի մեջ մտնող պետությունների թիվը կհասցվի քսանմեկի սկսած Գլխավոր կոմիտեի կողմից այն հերթական նստաշրջանից, որը կանցկացվի սույն Կոնվենցիայի առնվազն քառասուն պետությունների համար ուժի մեջ մտնելուց հետո:

2. Կոմիտեի անդամների ընտրության ժամանակ պետք է ապահովվի աշխարհի տարբեր տարածաշրջանների և մշակույթների արդարացի ներկայացուցչությունը:

3. Կոմիտեի նիստերին խորհրդակցական ծայնի իրավունքով կարող են ներկա գտնվել Մշակութային արժեքների պահպանության և վերականգնման միջազգային հետազոտական կենտրոնի ներկայացուցիչը (Հոմի կենտրոն), Հուշարձանների և տեսարժան վայրերի միջազգային խորհրդի ներկայացուցիչը (ԻԿՈՄՈՍ) և Բնության ու բնական պաշարների պահպանության միջազգային միության ներկայացուցիչը (ՄՍՄՊ), որոնց, Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի հերթական նստաշրջանում ընդհանուր ասանքլեայի հրավիրված՝ սույն Կոմիտեի մասնակից պետությունների խնդրանքով, կարող են միանալ համանման խնդիրներ հետապնդող միջկառավարական կամ ոչ կառավարական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

Հ ո դ վ ա ծ 9

1. Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեի անդամ պետություններն իրենց լիազորություններն իրականացնում են՝ սկսած Գլխավոր կոնֆերանսի այն հերթական նստաշրջանի ավարտից, որի ժամանակ իրենք ընտրվել են, մինչև դրան հաջորդող երրորդ հերթական նստաշրջանի ավարտը:

2. Առաջին ընտրությունների ժամանակ նշանակված անդամների մեկ երրորդի լիազորություններն ավարտվում են Գլխավոր կոնֆերանսի այն առաջին հերթական նստաշրջանի վերջում, որը հաջորդում է այն նստաշրջանին, որի ժամանակ նրանք ընտրվել են, իսկ այդ նույն ժամանակ նշանակված անդամների երկու երրորդի լիազորություններն ավարտվում են Գլխավոր կոնֆերանսի՝ իրենց ընտրությանը հաջորդող երկրորդ հերթական նստաշրջանի վերջում: Կոմիտեի այդ անդամների անունները վիճակահանությամբ որոշվում են Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի նախագահի կողմից առաջին ընտրություններից հետո:

3. Կոմիտեի անդամ պետությունները որպես իրենց ներկայացուցիչներ ընտրում են մշակույթի կամ բնության ժառանգության բնագավառի որակյալ մասնագետների:

Հ ո դ վ ա ծ 10

1. Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն ընդունում է իր Ընթացակարգի կանոնները:

2. Կոմիտեն ցանկացած ժամանակ կարող է իր նիստերին հրավիրել հասարակական կամ մասնավոր կազմակերպությունների կամ առանձին անձանց կոնկրետ հարցերով խորհրդատվության համար:

3. Կոմիտեն կարող է ստեղծել խորհրդակցական մարմիններ, որոնք անհրաժեշտ է համարում իր գործառնությունների իրականացման համար:

Հ ո դ վ ա ծ 11

1. Սույն Կոմիտեի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն, ըստ հնարավորության, Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեին ներկայացնում է իր տարածքում գտնվող մշակութային և բնության ժառանգության այն արժեքների ցանկը, որոնք կարող են ընդգրկվել սույն հոդվածի 2 կետում նախատեսված ցուցակում: Այդ ցանկը, որը չպետք է սպառնալ համարել, պետք է բովանդակի փաստաթղթեր տվյալ արժեքների գտնվելու վայրի և դրանց նշանակության վերաբերյալ:

2. Պետությունների կողմից 1-ին կետին համապատասխան ներկայացվող ցանկերի հիման վրա Կոմիտեն կազմում, համալրում և «Համաշխարհային ժառանգության ցուցակ» անվամբ հրատարակում է մշակութային և բնության ժառանգության մաս կազմող արժեքների ցուցակ, ինչպես դրանք սահմանված են սույն Կոմիտեի 1 և 2 հոդվածներում, որոնք Կոմիտեն համարում է բացառիկ համընդգրկուն արժեք՝ իր սահմանած չափանիշներին համապատասխան: Համալրված ցուցակն ուղարկվում է ոչ ուշ, քան 2 տարին մեկ անգամ:

3. Համաշխարհային ժառանգության ցուցակում արժեքի ընդգրկումը չի պահանջում է շահագրգիռ պետության համաձայնությունը: Այն տարածքում գտնվող արժեքի ընդգրկումը, որի նկատմամբ ինքնիշխանությունը կամ իրավագործությունը մի քանի պետությունների կողմից վիճարկվում է, ոչ մի կերպ չի անդրադառնում վիճող կողմերի իրավունքների վրա:

4. Կոմիտեն, երբ պահանջում են հանգամանքները, կազմում, համալրում և «Վտանգված համաշխարհային ժառանգության ցուցակ» անվամբ հրատարակում է Համաշխարհային ժառանգության ցուցակում հիշատակված այն արժեքների ցուցակը, որոնց պահպանության նպատակով պահանջվում են զգալի աշխատանքներ և որոնց համար սույն Կոմիտեի շրջանակներում օգնություն է խնդրվել: Այդ ցուցակում նշվում է գործողությունների մոտավոր արժեքը: Ցուցակում կարող են ընդգրկվել միայն, որոնց սպառնում են լուրջ և կոնկրետ վտանգներ, ինչպես, օրինակ, ուժեղացող ավերման հետևանքով անհետացման վտանգը, հասարակական կամ մասնավոր խոշորամասշտաբ աշխատանքների ծրագրերը, քաղաքների և զբոսաշրջության արագ զարգացման ծրագրերը, հողի նշանակության կամ սեփականության իրավունքի փոփոխման հետևանքով ավերածությունները, անհայտ պատճառներով լուրջ վնասվածքները, այս կամ այն պատճառով լքվածությունը, զինված ընդհարումների ծագումն ու սպառնալիքը, տարերային աղետներն ու կատակլիզմները, մեծ հրդեհները, երկրաշարժերը, սողանքները, հրաբխային ժայթքումները, ջրի մակարդակի փոփոխությունը, ջրհեղեղները և մակընթացությունները: Անհետածեղի անհրաժեշտության դեպքում Կոմիտեն կարող է ցանկացած պահի Վտանգված համաշխարհային ժառանգության ցուցակում ընդգրկել նոր արժեք և անհապաղ հայտնել այդ մասին:

5. Կոմիտեն սահմանում է այն չափանիշները, որոնց հիման վրա մշակութային կամ բնության ժառանգությանը պատկանող արժեքը կարող է

ընդգրկվել սույն հոդվածի 2 և 4 կետերում նախատեսված երկու ցուցակներ:

6. Նախքան արժեքը սույն հոդվածի 2 և 4 կետերում հիշատակված երկու ցուցակներից որևէ մեկը ընդգրկելու խնդրանքը մերժելը, Կոմիտեն խորհրդակցում է այն մասնակից պետության հետ, որի տարածքում է գտնվում մշակութային կամ բնության ժառանգության տվյալ արժեքը:

7. Կոմիտեն, շահագրգիռ պետությունների հետ պայմանավորվածության համաձայն, համակարգում և խրախուսում է սույն հոդվածի 2 և 4 կետերում նշված ցուցակները կազմելու համար անհրաժեշտ ուսումնասիրությունների և հետազոտությունների անցկացումը:

Հ ո դ վ ա ծ 12

Այն փաստը, որ մշակութային կամ բնության ժառանգության այս կամ այն արժեքը չի ընդգրկվել 11 հոդվածի 2 և 4 կետերում հիշատակված երկու ցուցակներից որևէ մեկը, ոչ մի դեպքում չի նշանակում, թե այդ օբյեկտը չունի բացառիկ համընդգրկուն արժեք որևէ այլ առումով, քան այդ ցուցակներ ընդգրկելը:

Հ ո դ վ ա ծ 13

1. Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն ստանում և ուսումնասիրում է միջազգային օգնություն տրամադրելու վերաբերյալ Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների ներկայացրած դիմումները իրենց տարածքում գտնվող մշակութային և բնության ժառանգության մաս կազմող այն արժեքների առնչությամբ, որոնք ներառված են կամ կարող են ներառվել 11 հոդվածի 2 և 4 կետերում հիշատակված ցուցակներում: Նման դիմումների նպատակը կարող է լինել այդ արժեքների պաշտպանության, պահպանության, հանրամատչելի դարձնելու կամ վերականգնման ապահովումը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան միջազգային օգնության վերաբերյալ դիմումները կարող են վերաբերել նաև 1 և 2 հոդվածներում սահմանված մշակութային կամ բնության ժառանգության հայտնաբերմանը, այն դեպքում, երբ նախնական հետազոտությունները վկայում են, որ հետագա հարցումները կարգարացվեն:

3. Կոմիտեն որոշում է, թե ինչ գործողություններ պետք է իրականացվեն այդ դիմումների կապակցությամբ, անհրաժեշտության դեպքում սահմանում է իր օգնության բնույթն ու ծավալը և իր ամուսնից լիազորում անհրաժեշտ համաձայնագրերի կնքումը շահագրգիռ կառավարության հետ:

4. Կոմիտեն սահմանում է իր գործողությունների առաջնահերթության կարգը: Ընդ որում նա հաշվի է առնում պաշտպանության պահանջող արժեքի կարևորությունը մշակութային և բնության համաշխարհային ժառանգության համար, շրջակա միջավայրի աշխարհի ժողովուրդների համձարի ու պատմության առավել ներկայացուցչական արժեքներին:

միջազգային աջակցություն տրամադրելու անհրաժեշտությունը և ձեռնարկվելիք աշխատանքների հրատապությունը, այն պետությունների ռեսուրսների ծավալը, որոնց տարածքում են գտնվում վտանգված արժեքները և, մասնավորապես, որքանով նրանք կկարողանան ապահովել այդ արժեքների պահպանությունն իրենց միջոցներով:

5. Կոմիտեն կազմում, համալրում և հրապարակում է այն արժեքների ցուցակը, որոնց համար միջազգային օգնություն է տրամադրվում:

6. Կոմիտեն որոշում է ընդունում սույն Կոնվենցիայի 15 հոդվածին համապատասխան ստեղծված հիմնադրամի միջոցների օգտագործման վերաբերյալ: Նա փնտրում է այդ միջոցները ավելացնելու աղբյուրներ և այդ նպատակով ձեռնարկում բոլոր անհրաժեշտ միջոցները:

7. Կոմիտեն համագործակցում է միջազգային և ազգային, կառավարական և ոչ կառավարական այն կազմակերպությունների հետ, որոնք հետապնդում են սույն Կոնվենցիայի նպատակներին համանման նպատակներ: Կոմիտեն իր ծրագրերի և նախագծերի կատարման համար կարող է, մասնավորապես, դիմել Մշակութային արժեքների պահպանության և վերականգնման միջազգային հետազոտական կենտրոնի (Հոնոլի կենտրոն), Հուշարձանների և տեսարժան վայրերի միջազգային խորհրդի (ԻԿՈՄՈՍ) ու Բնության և բնական պաշարների պահպանության միջազգային միության (ՄՍՈՊ), ինչպես նաև պետական ու մասնավոր մարմինների և առանձին անձանց օգնությամբ:

8. Կոմիտեի որոշումներն ընդունվում են ներկա գտնվող և քվեարկությանը մասնակցող անդամների երկու երրորդի մեծամասնությամբ: Քվորում կազմում է Կոմիտեի անդամների մեծամասնությունը:

Հ ո դ վ ա ծ 14

1. Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեին օգնում է քարտուղարությունը՝ նշանակված Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի կողմից:

2. Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը, առավելագույն օգտագործելով Մշակութային արժեքների պահպանության և վերականգնման միջազգային հետազոտական կենտրոնի (Հոնոլի կենտրոն), Հուշարձանների և տեսարժան վայրերի միջազգային խորհրդի (ԻԿՈՄՈՍ) ու Բնության և բնական պաշարների պահպանության միջազգային միության (ՄՍՈՊ) ծառայությունները նրանց իրավասությունների և համապատասխան հնարավորությունների ոլորտներում, պատրաստում է Կոմիտեի փաստաթղթերը, նրա նիստերի օրակարգը և ապահովում նրա որոշումների կատարումը:

IV. Մշակութային և բնության համաշխարհային ժառանգության պահպանության հիմնադրամ

Հ ո դ վ ա ծ 15

1. Սույնով հիմնվում է Բացառիկ համընդգրկուն արժեքի մշակութային և բնության համաշխարհային ժառանգության պաշտպանության հիմնադրամ, որն անվանվում է «Համաշխարհային ժառանգության հիմնադրամ»:
2. Այդ հիմնադրամը, Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության ֆինանսական կանոնադրության համապատասխան հոդվածների համաձայն, համարվում է նպատակային հիմնադրամ:
3. Հիմնադրամի միջոցները կազմված են՝
 - (a) սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների պարտադիր և կամավոր մուծումներից,
 - (b) ավանդներից, նվերներից և կտակված գումարներից, որոնք կարող են արվել՝
 - (i) այլ պետությունների կողմից,
 - (ii) Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության և Միավորված ազգերի կազմակերպության համակարգի այլ կազմակերպությունների, մասնավորապես, Միավորված ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագրի և այլ միջկառավարական կազմակերպությունների կողմից,
 - (iii) պետական կամ մասնավոր մարմինների կամ առանձին անձանց կողմից,
 - (c) Հիմնադրամից փոխառված գումարների տոկոսներից,
 - (d) Հիմնադրամի օգտին կազմակերպված միջոցառումներից ստացված տուրքերի և մուտքերի գումարներից,
 - (e) ցանկացած այլ աղբյուրներից, որոնք թույլատրվում են Հիմնադրամի կանոնադրությամբ՝ մշակված Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեի կողմից:
4. Մուծումները Հիմնադրամ և Կոմիտեին տրամադրվող օգնության մյուս ձևերը կարող են օգտագործվել միայն Կոմիտեի սահմանած նպատակներով: Կոմիտեն կարող է ընդունել մուծումներ, որոնք նախատեսված են միայն որոշակի ծրագրի կամ նախագծի համար,

պայմանով, որ նա որոշում կայացրած լինի այդ ծրագրի կամ նախագծի կատարման վերաբերյալ: Մուծումները Հիմնադրամ չեն ուղեկցվում քաղաքական որևէ պայմանով:

Հ ո դ վ ա ծ 16

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները, առանց խոչընդոտելու ցանկացած կամավոր մուծմանը, պարտավորվում են երկու տարին մեկ անգամ կանոնավոր Համաշխարհային ժառանգության հիմնադրամ վճարել մուծումներ, որոնց չափը, բոլոր պետությունների համար կազմելով միևնույն տոկոսը, կսահմանի Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների Գլխավոր ասամբլեան՝ հրավիրված Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի նստաշրջանի ժամանակ: Գլխավոր ասամբլեայի այդ որոշման ընդունումը պահանջում է ներկա գտնվող և քվեարկող այն մասնակից պետությունների ծայրերի մեծամասնությունը, որոնք չեն կատարել սույն հոդվածի 2 կետով նախատեսված հայտարարությունը: Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների պարտադիր մուծումը ոչ մի դեպքում չի կարող գերազանցել Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության սովորական բյուջե կատարվող նրանց մուծման մեկ տոկոսը:
2. Սակայն, սույն Կոնվենցիայի 31 կամ 32 հոդվածում նշված յուրաքանչյուր պետություն կարող է Կոնվենցիան վավերացնելու, ընդունելու կամ նրան միանալու մասին իր փաստաթղթերը ի պահ հանձնելու պահին հայտարարել, որ ինքը սույն հոդվածի 1 կետի դրույթներով կապված չէ:
3. Սույն հոդվածի 2 կետով նախատեսված հայտարարությունը կատարած Կոնվենցիայի մասնակից պետությունը կարող է ցանկացած պահի չեղյալ հայտարարել վերոհիշյալ հայտարարությունը Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ժամուցելու միջոցով: Սակայն, հայտարարության չեղյալ հայտարարումն այդ պետության պարտադիր մուծման վրա ազդեցություն կունենա մասնակից պետությունների հերթական Գլխավոր կոնֆերանսի օրվանից միայն:
4. Որպեսզի Կոմիտեն կարողանա արդյունավետորեն ծրագրավորել իր գործունեության իրականացումը, սույն հոդվածի 2 կետով նախատեսված հայտարարություններ կատարած սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունների մուծումները պետք է կատարվեն կանոնավոր, առնվազն երկու տարին մեկ անգամ, և չպետք է կատարվեն մուծումներ այն գումարից պակաս, որ նրանք պետք է մուծեն այն դեպքում, եթե կապված լինեին սույն հոդվածի 1 կետի դրույթներով:
5. Կոնվենցիայի մասնակից ցանկացած պետություն, որն ընթացիկ տարվա և դրան անմիջականորեն նախորդած օրացուցային տարվա համար իր պարտադիր կամ կամավոր մուծումների պարտք ունի, չի կարող ընտրվել Համաշխարհային ժառանգության հիմնադրամի կոմիտեում:

չնայած սույն դրույթը չի կիրառվում առաջին ընտրությունների ընթացքում: Կոմիտեի անդամ հանդիսացող նման պետության լիազորությունները դադարում են սույն Կոնվենցիայի 8 հոդվածի 1 կետով նախատեսված ընտրությունների ժամանակ:

Հոդված 17

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները խրախուսում են ազգային, պետական կամ մասնավոր հիմնադրամների կամ ընկերակցությունների ստեղծմանը, որոնց նպատակն է նվիրատվություններ ներգրավել մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության համար, ինչպիսին սահմանված է սույն Կոնվենցիայի 1 և 2 հոդվածներում:

Հոդված 18

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետություններն օգնում են Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության հովանու ներքո համաշխարհային ժառանգության հիմնադրամի կողմից կազմակերպվող միջոցների հավաքման միջազգային միջոցառումներին: Նրանք այդ նպատակով աջակցում են 15 հոդվածի 3 կետում նշված մարմինների կողմից անցկացվող դրամահավաքներին:

V. Միջազգային օգնություն տրամադրելու պայմանները և ձևերը

Հոդված 19

Սույն Կոնվենցիայի մասնակից ցանկացած պետություն կարող է դիմել իր տարածքում գտնվող բացառիկ համընդգրկուն արժեք ունեցող և մշակութային կամ բնության ժառանգության մաս կազմող արժեքին միջազգային օգնություն տրամադրելու խնդրանքով: Իր դիմումի հետ միասին նա պետք է ներկայացնի 21 հոդվածում նախատեսված տեղեկատվություն և փաստաթղթեր, որ ունի իր տրամադրության ներքո և որոնք անհրաժեշտ են Կոմիտեին՝ որոշում ընդունելու համար:

Հոդված 20

Սույն Կոնվենցիային համապատասխան, միջազգային օգնությունը կարող է տրամադրվել մշակութային և բնության ժառանգության մաս կազմող միայն այն արժեքների համար, որոնք Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն որոշել է կամ կարող է որոշել ներառել 11 հոդվածի 2 և 4 կետերում հիշատակված որևէ ցուցակում, 13 հոդվածի 2 կետի, 22 հոդվածի (c) կետի և 23 հոդվածի համաձայն:

Հոդված 21

1. Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն սահմանում է միջազգային օգնություն տրամադրելու վերաբերյալ ստացվող դիմումների քննության և խնդրանքի բովանդակությունը ճշտելու ընթացակարգը, որով պետք է որոշվի ենթադրյալ գործողությունների բնույթը, անհրաժեշտ աշխատանքների ծավալը, վերջինների մոտավոր արժեքը, հրատապության աստիճանը և այն պատճառները, որոնք օգնության խնդրանքով դիմած պետությանը թույլ չեն տալիս ինքնուրույն կատարել բոլոր անհրաժեշտ ծախսերը: Ամեն անգամ, երբ դա հնարավոր է, դիմումներին կցվում են փորձագետների եզրակացությունները:

2. Աղետների և տարերային աղետների կապակցությամբ ներկայացված օգնության վերաբերյալ դիմումները, այն աշխատանքների հրատապության առումով, որոնք, հնարավոր է, անհրաժեշտ լինի իրականացնել, Կոմիտեն պետք է քննի առաջնահերթ, ընդ որում նա իր տրամադրության ներքո պետք է ունենա նման դեպքերի համար նախատեսված պահուստային հիմնադրամ:

3. Նախքան որոշում ընդունելը Կոմիտեն կարող է անցկացնել հետազոտություններ կամ խորհրդակցություններ, որոնք ինքն անհրաժեշտ կհամարի:

Հոդված 22

Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեի կողմից տրամադրվող օգնությունը կարող է ունենալ հետևյալ ձևերը՝

- a) գեղարվեստական, գիտական ու տեխնիկական այնպիսի հիմնահարցերի վերաբերյալ հետազոտություններ, որոնք բխում են մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանությունից, պահպանությունից, հանրամատչելի դարձնելուց և վերականգնումից, ինչպես սահմանված է սույն Կոնվենցիայի 11 հոդվածի 2 և 4 կետերում,
- b) փորձագետների, տեխնիկական մասնագետների և որակյալ մասնագետների գործուղում հաստատված նախագծի բավարար կատարումն ապահովելու համար,
- c) մշակութային և բնության ժառանգության հայտնաբերման, պաշտպանության, պահպանության, վերականգնման և հանրամատչելի դարձնելու բնագավառի բոլոր մակարդակների ամձնակազմերի մասնագետների պատրաստում,
- d) սարքավորման տրամադրում, որը շահագրգիռ պետությունը չունի կամ ի վիճակի չէ ձեռք բերելու,

e) երկարաժամկետ փոխառությունների տրամադրում ցածր տոկոսադրույքով կամ առանց տոկոսադրույքի,

f) բացառիկ և հատուկ հիմնավորված դեպքերում անհատույց նպաստների տրամադրում:

Հոդված 23

Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն կարող է նաև միջազգային օգնություն տրամադրել մշակութային և բնության ժառանգության հայտնաբերման, պաշտպանության, պահպանության, վերականգնման և հանրամատչելի դարձնելու բնագավառի բոլոր մակարդակների անձնակազմերի և մասնագետների պատրաստման ազգային կամ տարածաշրջանային կենտրոններին:

Հոդված 24

Մեծ ծավալի օգնություն տրամադրելուն պետք է նախորդեն գիտական, տնտեսական ու տեխնիկական մանրակրկիտ հետազոտություններ: Այդ հետազոտություններում անհրաժեշտ է օգտագործել մշակութային և բնության ժառանգության պաշտպանության, պահպանության, վերականգնման ու հանրամատչելի դարձնելու համար ամենաառաջադեմ մեթոդները, և դրանք պետք է համապատասխանեն սույն Կոնվենցիայի նպատակներին:

Հետազոտություններում պետք է ձգտել նաև մատնանշել շահագրգիռ պետության առկա ռեսուրսների ռացիոնալ օգտագործման ուղիները:

Հոդված 25

Ընդհանուր կանոնի համաձայն, անհրաժեշտ աշխատանքների ֆինանսավորումը միայն մասամբ պետք է դրվի միջազգային հանրության վրա: Միջազգային օգնությունից օգտվող պետության ֆինանսական մասնակցությունը կազմում է յուրաքանչյուր ծրագրի կամ նախագծի համար տրամադրվող միջոցների զգալի մասը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրա ռեսուրսներն այդ չեն թուլատրում:

Հոդված 26

Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեն և օգնություն ստացող պետությունն իրենց կնքած համաձայնագրով սահմանում են այն պայմանները, որոնց հիման վրա պետք է իրականացվի սույն ծրագիրը կամ նախագիծը, որի համար սույն Կոնվենցիայի պայմաններին համապատասխան միջազգային օգնություն է տրամադրվում: Այդ միջազգային օգնությունից օգտվող պետության պարտականությունն է

համաձայնագրում՝ սահմանված պայմաններին համապատասխան շարունակել պաշտպանել, պահպանել և հանրամատչելի դարձնել պահպանության ենթակա արժեքները:

VI. Կրթական ծրագրեր

Հոդված 27

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները ձգտում են կիրառելով բոլոր համապատասխան միջոցները և, մասնավորապես, կրթական ու տեղեկատվական ծրագրերը, ամրապնդել իրենց ժողովուրդների հարգանքն ու կապվածությունը Կոնվենցիայի 1 և 2 հոդվածներում սահմանված մշակութային և բնության ժառանգության նկատմամբ:

2. Նրանք պարտավորվում են հասարակությանը լայնորեն տեղեկացնել այդ ժառանգությանը սպառնացող վտանգների, ինչպես նաև սույն Կոնվենցիային համապատասխան կիրառվող միջոցառումների մասին:

Հոդված 28

Սույն Կոնվենցիային համապատասխան միջազգային օգնություն ստացող Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները համապատասխան միջոցներ են ձեռնարկում նման օգնություն ստացած ժառանգության կարևորությանը և օգնության դերին ծանոթացնելու նպատակով:

VII. Ձեկույցներ

Հոդված 29

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսին, վերջինիս սահմանած ժամկետներով և ձևով ներկայացրած զեկույցներով, տեղեկացնում են սույն Կոնվենցիայի կատարման նպատակներով իրենց ընդունած օրենսդրական ու վարչական դրույթների և այլ գործողությունների, ինչպես նաև այդ բնագավառում իրենց կուտակած փորձի մասին:

2. Այդ զեկույցները հանձնվում են Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեին:

3. Կոմիտեն իր գործունեության մասին զեկույց է ներկայացնում Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսի յուրաքանչյուր հերթական նստաշրջանում:

VIII. Եզրափակիչ դրույթներ

Հոդված 30

Սույն Կոնվենցիան կազմված է անգլերեն, արաբերեն, իսպաներեն, ֆրանսերեն, ռուսերեն, ընդ որում բոլոր հինգ տեքստերն էլ հավասարազոր են:

Հոդված 31

1. Սույն Կոնվենցիան ենթակա է վավերացման կամ ընդունման՝ Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ պետությունների կողմից իրենց սահմանադրություններով նախատեսված կարգով:

2. Վավերագրերը կամ ընդունման փաստաթղթերն ի պահ են հանձնվում Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

Հոդված 32

1. Սույն Կոնվենցիան բաց է միանալու Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության անդամ չհանդիսացող ցանկացած պետության համար, որը Կազմակերպության Գլխավոր կոնֆերանսից կատանա միանալու հրավեր:

2. Միանալը կատարվում է միանալու փաստաթուղթը Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին ի պահ հանձնելու միջոցով:

Հոդված 33

Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում քսաներորդ վավերագիրը կամ ընդունման կամ միանալու փաստաթուղթն ի պահ հանձնելու օրվանից երեք ամիս անց, բայց միայն այն պետությունների համար, որոնք իրենց վավերացման, ընդունման կամ միանալու փաստաթղթերն ի պահ են հանձնել նշված օրը կամ ավելի վաղ: Ցանկացած այլ պետության համար Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում վավերացման, ընդունման կամ միանալու փաստաթղթերն ի պահ հանձնելուց երեք ամիս անց:

Հոդված 34

Հետևյալ դրույթները կիրառվում են սույն Կոնվենցիայի մասնակից այն պետությունների նկատմամբ, որոնք ունեն դաշնային կամ ոչ ունիտար սահմանադրական համակարգ՝

a) սույն Կոնվենցիայի այն դրույթների առնչությամբ, որոնց կատարումը գտնվում է դաշնային կամ կենտրոնական

օրենսդրական իշխանության իրավագործության ներքո, դաշնային կամ կենտրոնական կառավարության պարտականությունները կլինեն նույնը, ինչ և դաշնային պետություններ չհանդիսացող մասնակից պետություններինը,

b) սույն Կոնվենցիայի այն դրույթների առնչությամբ, որոնց կատարումն գտնվում է յուրաքանչյուր առանձին նահանգի, երկրի, մարզի, կանտոնի իրավագործության ներքո, որոնք դաշնության սահմանադրական համակարգին համապատասխան պարտավոր չեն ձեռնարկել օրենսդրական միջոցներ, դաշնային կառավարությունը նման նահանգների երկրների, մարզերի և կանտոնների իրավասու իշխանություններին տեղեկացնում է նշված դրույթների մասին՝ համընդարարելով ընդունել դրանք:

Հոդված 35

1. Սույն Կոնվենցիայի մասնակից յուրաքանչյուր պետություն կարող է չեղյալ հայտարարել Կոնվենցիան:

2. Չեղյալ հայտարարելը ծանուցվում է գրավոր փաստաթղթով, որն ի պահ է հանձնվում Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենին:

3. Չեղյալ հայտարարելն ուժի մեջ է մտնում չեղյալ հայտարարման փաստաթուղթը ստանալուց 12 ամիս անց: Այն ոչ մի դեպքում չի անդրադառնում չեղյալ հայտարարող պետության ստանձնած ֆինանսական պարտավորությունների վրա մինչև չեղյալ հայտարարման ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը:

Հոդված 36

Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենը Կազմակերպության անդամ պետություններին, 32 հոդվածում հիշատակված Կազմակերպության անդամ չհանդիսացող պետություններին, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությանը հաղորդում է 31 և 32 հոդվածներում հիշատակված վավերացման, ընդունման կամ միանալու վերաբերյալ բոլոր փաստաթղթերն ի պահ հանձնելը, ինչպես նաև 35 հոդվածում նշված չեղյալ հայտարարելու մասին:

Հոդված 37

1. Սույն Կոնվենցիան կարող է վերանայվել Միավորված ազգերի՝ կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր

կոնֆերանսի կողմից: Սակայն վերանայված տեքստը կպարտավորեցնի միայն այն պետություններին, որոնք կդառնան վերանայված Կոնվենցիայի մասնակից կողմեր:

2. Այն դեպքում, եթե Գլխավոր կոնֆերանսը սույն Կոնվենցիայի լրիվ կամ մասնակի վերանայման արդյունքում ընդունի նոր կոնվենցիա և եթե նոր կոնվենցիան չբովանդակի այլ կարգ, սույն Կոնվենցիան վավերացման, ընդունման կամ միանալու համար փակ կլինի վերանայված կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

Յ ո ղ վ ա ծ 38

Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանոնադրության 102 հոդվածի համաձայն, սույն Կոնվենցիան կգրանցվի Միավորված ազգերի կազմակերպության Քարտուղարությունում՝ Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության Գլխավոր տնօրենի խնդրանքով:

Ց Ա Ն Կ

- ◆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՍ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1960 թ դեկտեմբերի 14) 4
- ◆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1989թ. նոյեմբերի 10) 12
- ◆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ ԶԻՆՎԱԾ ԸՆԴՀԱՐՄԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ (1954թ. մայիսի 14) 23
- ◆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԱՊՕՐԻՆԻ ՆԵՐՍՈՒԾՈՒՄԸ, ԱՐՏԱՀԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՆԿԱՏԱՍԲ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՓՈՒՆԱՆՑՈՒՄՆ ԱՐԳԵԼԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1970թ. նոյեմբերի 14) 85
- ◆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ (1972թ. նոյեմբերի 16) 97

UNESCO Cultural Heritage Laws Database
(Copyright and Disclaimer)

իրավական հիմք 15 հոդվածի 1-ին կետի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործությունների համար:

3. Կողմերը, որոնք հանձնում են չեն պայմանավորում պայմանագրի գոյությամբ, 15 հոդվածի 1-ին կետի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործությունները ճանաչում են միմյանց միջև որպես հանձնում առաջացնող հանցագործություններ, հայցվող Կողմի օրենսդրությամբ նախատեսված կարգով:

4. Եթե անհրաժեշտ է, 15 հոդվածի 1-ին կետի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործությունները, Կողմերի միջև հանձնման նպատակով, համարվում են որպես կատարված ինչպես դրանց կատարման վայրում, այնպես էլ այն տարածքում, որտեղ Կողմերը հաստատել են իրենց իրավագործությունը 16 հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան:

Հոդված 19

Իրավական փոխօգնություն

1. Կողմերը պետք է միմյանց ամենայն փոխօգնություն տրամադրեն 15 հոդվածում նշված հանցագործությունների վերաբերյալ քննության կամ քրեական ընթացակարգերի կամ հանձնման առումով, ներառյալ իրենց տրամադրության տակ գտնվող և քննության նպատակներով անհրաժեշտ ապացույցների տրամադրումը:

2. Կողմերը 1-ին կետից բխող պարտավորություններն իրականացնում են իրենց միջև իրավական փոխօգնության վերաբերյալ ցանկացած համաձայնագրին կամ պայմանագրին համապատասխան: Նման համաձայնագրերի կամ պայմանագրերի բացակայության դեպքում, Կողմերը փոխօգնություն իրականացնում են իրենց ներքին իրավունքին համապատասխան:

Հոդված 20

Մերժման հիմնավորումները

1. Հանձնման և իրավական փոխօգնության համապատասխան նպատակներով, մի կողմից 15 հոդվածի 1-ին կետի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործությունները, մյուս կողմից 15 հոդվածում նշված հանցագործությունները չպետք է համարվեն ոչ քաղաքական հանցագործություններ, ոչ քաղաքական հանցագործություններին առնչվող հանցագործություններ և ոչ էլ քաղաքական շարժառիթներով կատարված հանցագործություններ: Հետևաբար, այդպիսի հանցագործությունների համար հանձնման կամ փոխադարձ օգնության պահանջը չպետք է մերժվի այն միակ պատճառով, որ այն վերաբերում է քաղաքական հանցագործություններին, կամ կապ ունի քաղաքական հանցագործությունների հետ, կամ ունի քաղաքական շարժառիթներ:

2. Սույն Արձանագրության ոչ մի դրույթ չպետք է մեկնաբանվի որպես

հանձնելու կամ փոխօգնություն տրամադրելու պարտականություն պարտադրող, եթե հայցվող Կողմը լուրջ հիմքեր ունի կարծելու, որ ըստ 15 հոդվածի 1-ին կետի (a) – (c) ենթակետերում նշված հանցագործությունների համար հանձնման պահանջը կամ 15 հոդվածում նշված հանցագործությունների համար իրավական փոխօգնության խնդրանքը ներկայացվել են ռասայական, կրոնական, քաղաքացիության, էթնիկ ծագման կամ քաղաքական հայացքների շարժառիթներով տվյալ անձին հետապնդելու կամ պատժելու նպատակով, կամ այդ խնդրանքին ընթացք տալը կազդի այդ անձի վիճակի վրա վերոհիշյալ պատճառներից որևէ մեկի համար:

Հոդված 21

Միջոցառումներ այլ խախտումների դեպքում

Չազդելով հանդերձ Կոնվենցիայի 28 հոդվածի վրա, յուրաքանչյուր Կողմ պետք է ընդունի համապատասխան օրենսդրական, վարչական և կարգապահական միջոցառումներ, դադարեցնելու համար հետևյալ միտումնավոր գործողություններից որևէ մեկը.

- a. Կոնվենցիայի կամ սույն Արձանագրության խախտմամբ մշակութային արժեքի ցանկացած օգտագործում,
- b. գրավյալ տարածքներից մշակութային արժեքի ցանկացած ապօրինի արտահանում, տեղաշարժ կամ պատկանելության փոփոխություն Կոնվենցիայի կամ սույն Արձանագրության խախտմամբ:

Գ Լ ու խ 5. Ոչ միջազգային բնույթի զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքի պաշտպանությունը

Հոդված 22

Ոչ միջազգային բնույթի զինված ընդհարումներ

1. Սույն Արձանագրությունը կիրառվում է ոչ միջազգային բնույթի ընդհարման դեպքում, որն ընթանում է Կողմերից մեկի տարածքում:

2. Սույն Արձանագրությունը չի կիրառվում ներքին անհանգստությունների և լարված իրադրությունների դեպքում, ինչպիսիք են խռովությունները, բռնության առանձին կամ եզակի գործողությունները և նման բնույթի այլ գործողությունները:

3. Սույն Արձանագրության ոչ մի դրույթ չի կարող վկայակոչվել ազդելու